

**T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI**

**ÖRNEK OLAY YÖNTEMİNİN 4. SINIF
ÖĞRENCİLERİNİN YARDIMSEVERLİK DEĞERİNE
YÖNELİK TUTUMLARI ÜZERİNE ETKİSİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

Zeynep ÇİRAK

**Dr. Öğr. Üyesi Seher YARAR KAPTAN
Danışman**

**RİZE
2021**

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalında, Zeynep ÇİRAK tarafından hazırlanan “*Örnek Olay Yönteminin 4. Sınıf Öğrencilerinin Yardımseverlik Değerine Yönelik Tutumları Üzerine Etkisi*” başlıklı bu çalışma, 26.07.2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliğiyle başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: (Doç. Dr. Kerem ÇOŞKUN, İmza, Kabul/Red)

Üye: (Doç. Dr. Ayşegül OĞUZ NAMDAR, İmza, Kabul/Red)

Üye: (Dr. Öğr. Üyesi Seher YARAR KAPTAN, İmza, Kabul/Red)

___/___/___

İmza

(Doç. Dr. Ahmet YANIK)

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Sınıf Öğretmenliği Programından mezun olmak üzere teslim ettiğim “Örnek Olay Yönteminin 4. Sınıf Öğrencilerinin Yardımseverlik Değerine Yönelik Tutumları Üzerine Etkisi” konulu tezimi bilim ve araştırma etiği prensiplerine riayet edilerek tarafımdan yazılmıştır.

Eserimde, başka kaynaklardan aktarılan bütün bilgi ve alıntılar enstitünüzün tez yazım kılavuzuna uygun olarak açıkça gösterilmiştir. Kaynağı gösterilenler dışında kalan bütün bilgiler uygun araştırma yöntemi kullanılarak tarafımdan edinilmiş ve esere bu şekilde yansıtılmıştır. Şahsıma ait olmayan hiçbir bilgi, kasıt veya kusurlar, şahsıma aitmiş gibi gösterilmemiştir. İnternet kaynakları dahil, sahibine/ kaynağına atıf yapılmaksızın hiçbir bilgi kullanılmamıştır.

Aksinin ortaya çıkması halinde doğacak bütün hukuki, idari, akademik ve etik sorumluluk tarafıma ait olacaktır. Eserin tesliminden sonra herhangi bir zamanda, bilim etiğine aykırılık teslim edilmesi ve/veya eserimle ilgili intihal veya intihal şeklinde anlaşılabilecek bir durumun ortaya çıkması halinde; üniversiteniz ve eğitim kadronuz hiçbir şekilde sorumlu tutulmayacağını hür irademle kabul, beyan ve taahhüt ederim.

.../..../2021

Zeynep ÇİRAK

ÖN SÖZ

Son zamanlarda dünyada ve ülkemizde yaşanan ve geleceğimizi ciddi manada tehdit eden değer yozlaşmasının önüne geçilmesinde toplumun iki önemli kurumu olan aile ve okula önemli görevler düşmektedir. Değerler, insanın tutum ve davranışlarını etkilemenin yanında insan algısının gelişmesinde ve değişmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu bilinçle okul sadece bilgi aktarımının gerçekleştiği bir yer değil aynı zamanda toplumun değerlerinin aktarıldığı ve topluma değer katan bir ortam haline gelmelidir. Alan yazında değer eğitimi alanında yapılmış araştırmalar incelendiğinde neredeyse tamamına yakınında belirli bir ders kapsamında değer eğitimi çalışmalarının yapıldığı ve örnek olay yönteminin kullanıldığı araştırma sayısının oldukça az olduğu görülmüştür. Bu nedenle bu çalışmada İlkokul Matematik, İlkokul Türkçe, İlkokul Sosyal Bilgiler, İlkokul Fen Bilimleri, İlkokul Görsel Sanatlar, İlkokul Müzik, Beden Eğitimi ve Oyun, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Trafik Güvenliği dersleri kapsamında değer eğitimi yapılmış; örnek olay yönteminin 4. Sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değerine yönelik tutumları üzerine etkisi araştırılmıştır. Bu tezin tüm aşamalarında bana engin tecrübeleri ile daima yol gösterici olan desteğini esirgemeyen ve mesleki gelişimime katkı sağlayan değerli danışmanın Dr. Öğr. Üyesi Seher YARAR KAPTAN' a teşekkürlerimi sunarım. Tez çalışmamı yürüttüğüm okulumdaki müdürüm, öğretmen arkadaşlarım ve öğrencilerime teşekkür ediyorum. Çalışmamın bütün aşamalarında yardımını esirgemeyen sevgili eşim Abdullah ÇİRAK' a, tez sürecimin en güzel hediyesi olan canım kızım Azra ÇİRAK'a, fikirleriyle bana destek olan sevgili kardeşlerim Kübra KABİL'e ve Murat KABİL' e çok teşekkür ediyorum. Son olarak hayatım boyunca dualarını ve desteklerini sürekli hissettiğim canım annem Gülender KABİL'e ve canım babam Hasan KABİL'e sonsuz teşekkürler...

Zeynep ÇİRAK

Rize- 2021

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	2
ETİK BEYAN	3
ÖN SÖZ	4
İÇİNDEKİLER	5
ÖZET	9
KISALTMALAR	11
TABLolar LİSTESİ	12
ŞEKİLLER LİSTESİ	15
GİRİŞ	16
BİRİNCİ BÖLÜM	23
KURAMSAL ÇERÇEVE	23
1.1. DEĞERLER	23
1.1.1. Değer Nedir?	23
1.1.2. Değerlerin Özellikleri	24
1.1.3. Değerlerin İşlevleri	26
1.1.4. Değerlerin Sınıflandırılması	26
1.2. DEĞER EĞİTİMİ	27
1.2.1. Değer Eğitimi ve Önemi	27
1.2.2. Değer Eğitimi Yaklaşımları	28
1.2.2.1. Değerlerin Doğrudan Öğretimi (Telkin) Yaklaşımı	29
1.2.2.2. Değer Açıklama (Değer Belirginleştirme) Yaklaşımı	30
1.2.2.3. Değer Analizi Yaklaşımı	31
1.2.2.4. Ahlaki Muhakeme (Ahlaki İkilem) Yaklaşımı	32
1.2.3. Değerlerin Gizli Öğretimi (Örtük Program) Yaklaşımı	32

1.2.4. Değer Öğretimi Hareketleri.....	33
1.3. ÖRNEK OLAY YÖNTEMİ	34
1.3.1. Örnek Olay Yöntemi: Teorik Çerçeve	34
1.3.2 Örnek Olay Türleri	35
1.3.3. Örnek Olay Yönteminin Üstün Yönleri ve Sınırlılıkları	36
1.3.4. Örnek Olay Yönteminin Etkili Kullanımı İçin Rehber İlkeler.....	37
1.3.5. Değer Eğitiminde Örnek Olay Yönteminin Kullanımı	38
1.4.1. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Değer Eğitimi	40
1.4.2. 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programında Değer Eğitimi	41
1.4.3. 2018 Matematik Dersi Öğretim Programında Değer Eğitimi	42
1.4.5. 2018 İlkokul Müzik Dersi Öğretim Programında Değer Eğitimi.	43
1.4.6. 2018 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Değer Eğitimi	43
1.4.7. 2018 Trafik Güvenliği Dersi Öğretim Programında Değer Eğitimi	44
1.4.8. 2018 Beden Eğitimi ve Oyun Dersi Öğretim Programında Değer	44
Eğitimi.....	44
1.4.9. 2018 İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim	
Programı'nda Değer Eğitimi	45
1.5. YARDIMSEVERLİK DEĞERİ VE ALT BOYUTLARI	46
1.5.1. Fedakarlık.....	47
1.5.2. Merhamet.....	47
1.5.3. Sosyal Sorumluluk	47
1.5.4. İşbirliği	47
1.5.5. Paylaşmak.....	48
1.5.6. Gönüllülük.....	48

1.5.7. Cömertlik.....	48
1.6. TUTUM	49
1.7. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	50
1.7.1. Konu İle İlgili Yapılan Ulusal Çalışmalar.....	50
1.7.2. Konu İle İlgili Yapılan Yurt Dışı Çalışmalar	54
İKİNCİ BÖLÜM.....	57
YÖNTEM.....	57
2.1. Araştırmanın Modeli	57
2.2. Çalışma Grubu	59
2.3. Veri Toplama Araçları	60
2.3.1. Yardımseverlik Tutum Ölçeği.....	61
2.3.2. Öğrenci Tanıma Formu	61
2.3.3. Öğrenci Görüşme Formu.....	62
2.3.4. Örnek Olay Yöntemiyle Hazırlanmış Değer Eğitimi Planları.....	62
2.4. Veri Toplama Süreci	65
2.4.1. Pilot Uygulama Süreci.....	65
2.4.2. Esas Uygulama Süreci.....	65
2.5. Verilerin Analizi	67
2.5.1. Nicel Verilerin Analizi	67
2.5.2. Nitel Verilerin Analizi.....	68
2.5.3. Araştırmanın Geçerliği ve Güvenirliği	68
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	70
BULGULAR VE YORUM.....	70
3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	70
3.2. Birinci Alt Probleme İlişkin Yorumlar	71
3.3. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	73

3.4. İkinci Alt Probleme İlişkin Yorumlar	74
3.5. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	75
3.6. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Yorumlar	82
3.7. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	86
3.8. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Yorumlar	151
SONUÇ VE ÖNERİLER	157
KAYNAKLAR	161
EKLER.....	173
Ek- 1 Araştırma İzin Belgeleri	173
Ek-2 Yardımseverlik Tutum Ölçeği	175
Ek-3 Öğrenci Tanıma Formu	177
Ek-4 Görüşme Formu.....	178

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Ana Bilim Dalı: Temel Eğitim

Tez Türü: Yüksek Lisans Tezi

Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Seher YARAR KAPTAN

Hazırlayan: Zeynep ÇİRAK

Yıl: 2021

Sayfa Sayısı: 178

ÖZET

ÖRNEK OLAY YÖNTEMİNİN 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YARDIMSEVERLİK DEĞERİNE YÖNELİK TUTUMLARI ÜZERİNE ETKİSİ

Bu araştırmada örnek olay yönteminin 4. Sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değerine yönelik tutumları üzerine etkisi araştırılmış, öğrencilerin yardımseverlik değerine ve değer eğitimi ile ilişkili görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada nicel ve nitel verilerin bir arada kullanıldığı karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Aktepe (2010) tarafından geliştirilmiş “Yardımseverlik Tutum Ölçeği”, araştırmacı tarafından geliştirilen “Öğrenci Tanıma Formu”, “Öğrenci Görüşme Formu” kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim yılında Rize iline bağlı bir köy okulunun 4. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda örnek olay yönteminin 4. Sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değerine yönelik tutumlarını olumlu etkilediği tespit edilmiştir. Örnek olay yönteminin değer eğitimi somutlaştırdığı; öğrencilerin örnek olaylardaki sorunlara yardımsever tutumla çözüm önerileri getirdikleri görülmüştür. Öğrencilerin Yardımseverlik Tutum Ölçeği puanlarında son test lehine anlamlı bir fark olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Değer Eğitimi, Yardımseverlik, Örnek Olay Yöntemi

Recep Tayyip Erdogan University Institute of Graduate Studies

Department: Primary Education

Thesis Type: Master Thesis

Supervisor: Assistant Professor Seher YARAR KAPTAN

Author: Zeynep ÇİRAK

Year: 2021

Pages: 178

ABSTRACT

THE EFFECT OF THE CASE STUDY METHOD ON THE ATTITUDES OF THE 4TH GRADE STUDENTS TO THE VALUE OF HELPLEFULNESS

In this study, the effect of case study method on the attitudes of 4th grade students towards the value of helpfulness was investigated, the student's views on the value of helpfulness and value education were tried to be determined. The Mixed method, in which qualitative and quantitative data are used together, was used in the research. In the research, "Helpfulness Attitude Scale" developed by Aktepe (2010), "Student Recognition Form" and "Student Interview Form" developed by their researcher were used as data collection tools. The study group of the research consists of the 4th grade students of a village school in Rize in the 2019-2020 academic year. As a result of the research, it was determined that the case study method positively affected the attitudes of 4th grade students towards the value of helpfulness. The case study method embodies value education; it was seen that the students offered solutions to the problems in the case studies with a helpful attitude. It was observed that there was a significant difference in favor of the post-test in the helpfulness attitude scale scores of the students.

Key words: Value Education, Benevolence, Case Study Method

KISALTMALAR

- f : frekans
LVEP : Yaşayan Değerler Eğitimi Programı
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
TDK : Türk Dil Kurumu
UNV : Birleşmiş Milletler Gönüllüleri

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Tek Gruplu Ön Test-Son Test Deneysel Desen Uygulama Süreci.....	58
Tablo 2. Çalışma Grubuna Ait Demografik Bilgiler.....	59
Tablo 3. Veri Toplama Araçlarının Kullanım Amaçları.....	60
Tablo 4. Yardımseverlik Değeri ve Alt Faktörlerine Ait Kazanım-Ders Eşleştirme.....	64
Tablo 5. Haftalara Göre Uygulanan Değer ve Değer Eğitimi Planları.....	66
Tablo 6. Yardımseverlik Tutum Ölçeğinden Elde Edilen Betimsel İstatistikler...	70
Tablo 7. Deney Öncesi ve Sonrası Öğrencilerin Yardımseverlik Değeri Tutum Ölçeğinin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları.....	71
Tablo 8. Yardımseverlik Tutum Ölçeğinin Ön Test ve Son Test Puanlarının Cinsiyete Göre U-Testi Sonucu.....	73
Tablo 9. Yardımseverlik Değeri Tutum Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu.....	74
Tablo 10. Öğrencilerin Yardımseverlik Denilince Aklına Gelen İfadeler.....	76
Tablo 11. Öğrencilerin Kendilerini Yardımsever Görme Durumları ve Nedenleri.....	76
Tablo 12. Öğrencilerin Yardımsever İnsan Davranışlarına İlişkin Görüşleri.....	77
Tablo 13. Öğrencilerin Yardımsever İnsanların Olmadığı Bir Dünyaya İlişkin Görüşleri.....	78
Tablo 14. Öğrencilerin İnsanlara Yardımsever Olmanın Öneminin Nasıl Anlatacaklarına İlişkin Görüşleri.....	78
Tablo 15. Öğrencilerin Yardım Ederken Karşılık Bekleme Durumları ve Nedenleri.....	79
Tablo 16. Öğrencilerin Okulda Yardımseverlik Eğitiminin Nasıl Verilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşleri.....	80
Tablo 17. Öğrencilerin Yardımseverlik Değerinin Hangi Derslerde Verilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşleri.....	81
Tablo 18. Birinci Oturum İçeriği.....	86

Tablo 19. Yardımseverlik Oturumu Görsel Sanatlar Ders Planı.....	87
Tablo 20. Yardımseverlik Oturumu Sosyal Bilgiler Ders Planı.....	90
Tablo 21. Öğrencilerin Belirledikleri Doğru ve Yanlış Davranış İfadeleri.....	94
Tablo 22. Yardımseverlik Oturumu Türkçe Ders Planı.....	95
Tablo 23. Sevgi Çuvalı Metnindeki Olası Durumların Sonuçlarına İlişkin Öğrencilerin Ortak Görüşleri.....	97
Tablo 24. Öğrencilerin İki Kardeşin Davranışlarına İlişkin Ortak Görüşleri.....	99
Tablo 25. İkinci Oturum İçeriği.....	101
Tablo 26. Merhamet Oturumu Trafik Ders Planı.....	101
Tablo 27. Örnek Olay Çalışma Kağıdı İkinci Bölüm Öğrenci Cevapları.....	104
Tablo 28. Merhamet Oturumu İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi Ders Planı.....	109
Tablo 29. Öğrencilerin Verilen Durumlara Dair Ortak Görüşleri.....	112
Tablo 30. İnsanı İnsan Yapan Özelliklere Dair Öğrenci Görüşleri.....	115
Tablo 31. Merhamet Oturumu Müzik Ders Planı.....	115
Tablo 32. Merhamet Oturumu Türkçe Ders Planı.....	121
Tablo 33. Öğrencilerin Kibritçi Kız Örnek Olayında Verilen Farklı Durumların Olası Sonuçlarına Yönelik Ortak Görüşleri.....	123
Tablo 34. Öğrencilerin Merhamet Benzetimleri ve Nedenleri.....	126
Tablo 35. Üçüncü Oturum İçeriği.....	127
Tablo 36. Sosyal Sorumluluk Oturumu Fen Bilimleri Ders Planı.....	128
Tablo 37. Öğrencilerin Yardım Kulübüne Dair Ortak Görüşleri.....	130
Tablo 38. Sosyal Sorumluluk Oturumu Sosyal Bilgiler Ders Planı.....	131
Tablo 39. Öğrencilerin İsrafi Önleme Konusundaki Ortak Düşünceleri.....	134
Tablo 40. Sosyal Sorumluluk Oturumu Matematik Ders Planı.....	137
Tablo 41. Kan Bağışının Faydalarına Yönelik Öğrencilerin Ortak Düşünceleri.....	138
Tablo 42. Dördüncü Oturum İçeriği.....	139
Tablo 43. İş birliği Oturumu Beden Eğitimi ve Oyun Ders Planı.....	139
Tablo 44. Öğrencilerin İş birliğine Yönelik Ortak Görüşleri.....	142
Tablo 45. İş birliği Oturumu Görsel Sanatlar Dersi Planı.....	143
Tablo 46. Öğrencilerin İkilem Durumundaki Çözüm Önerileri.....	145

Tablo 47. İş birliğı Oturumu İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Planı.....	147
Tablo 48. Öğrencilerin İş birliğı Değerinin Önemine ve Yararlarına İlişkin Ortak Düşünceleri.....	150

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Örnek Olay Türleri.....	35
Şekil 2. Ö11 ve Ö6 Kodlu Öğrencilerin Protez Çizimleri.....	89
Şekil 3. Ö4 Kodlu Öğrencinin Engelli Hayvanlar İçin Yaptığı Protez.....	90
Şekil 4. Öğrencilere Verilen Değerlendirme Çalışması Örneği.....	93
Şekil 5. İyiliklerin Başka İyilikleri De Harekete Geçirmesine Yönelik Öğrenci Görüşleri.....	105
Şekil 6. Ö4 ve Ö6 Kodlu Öğrencilerin Tamamladıkları Örnek Olay Metni Örnekleri.....	106
Şekil 7. Öğrencilerin Duygu İfadeleri.....	107
Şekil 8. Öğrencilerin Davranış İfadeleri.....	108
Şekil 9. Öğrencilerin Sokak Hayvanlarını Korumaya Yönelik Davranışlar ve Nedenleri.....	117
Şekil 10. Öğrencilerin Çevre Kirliliğini Önlemeye Yönelik Davranışları ve Nedenleri.....	118
Şekil 11. Öğrencilerin Kimsesiz Çocuklara Yardım Etmeye Yönelik Davranışları ve Nedenleri.....	119
Şekil 12. Öğrencilerin Yaşlılara Yardım Etmeye Yönelik Davranışları ve Nedenleri.....	120
Şekil 13. Ö4 ve Ö3 Kodlu Öğrencilerin Tamamladıkları Örnek Olay Metinleri.....	125
Şekil 14. Ö2 ve Ö9 Kodlu Öğrencilere Ait Afiş Örnekleri.....	136
Şekil 15. İş birliği Görselleri.....	141
Şekil 16. Değerlendirme Çalışmasında Yer Alan Görseller.....	149

GİRİŞ

Günümüz modern dünyasında ulaşım ve iletişim alanındaki gelişmelerle artık ülkeler hatta kıtalar arasındaki mesafeler kalkmıştır. Bilgiye ulaşım ise televizyon, bilgisayar, telefon ve internet sayesinde oldukça kolaylaşmıştır. Bilim ve teknoloji alanında yaşanan bu olumlu gelişmeler sayesinde toplumun refahı ve yaşam kalitesi yükselmiştir. Tüm bu gelişmelerin yaşandığı bir toplumda dünyaya gelen çocuk ise avantajlı gibi görünse de teknolojinin beraberinde getirdiği “bozulmuş aile yapısı; artan şiddet olayları; alkol, uyuşturucu, kumar ve teknoloji bağımlılığı; medyanın ve sanal dünyanın sunduğu popüler kültür” gibi birçok olumsuzluklar içerisinde yetişmektedir. Nitekim bu sorunlar, medyanın ve sanal dünyanın etkisinde kalan yeni nesilde bir değer yozlaşması problemi meydana getirmiştir. Birçok ülkede ebeveynler ve eğitimciler yaşanan bu problemlerin çözümünün ancak etkili bir değer eğitimi ile olacağını düşünmektedir (Aydın ve Akyol Gürler, 2020: 50; Tezcan, 2018: 90; Köylü, 2019: 25).

Değerler bireyin hayatında neyin daha önemli ve anlamlı olduğu hususunda karar vermesine yardımcı olan ve bu doğrultuda davranışlarına yön veren kurallardır. Bu sebeple toplum ve yetkili kurumların değer aktarımı için uygun koşulları sağlaması gereklidir. Aksi takdirde yeni nesil kök değerler yerine popüler kültürün kendilerine sunduğu değerleri benimseyeceklerdir (Akbaş, 2020: 54).

İnsani değerleri gelecek kuşaklara aktarmak, toplumda yaşanan sorunları çözmek ve gelecekte ortaya çıkabilecek benzer sorunların önüne geçmek adına dünyada ve Türkiye’de çözüm arayışlarına gidilmiştir. Bunun sonucunda değerler eğitimi ülkelerin eğitim müfredatlarında yer almıştır (Yaman, 2012: 25). Milli Eğitim Bakanlığının 2018 yılı öğretim programlarındaki son değişikliği ile değerler eğitimi öğretim programların en önemli ögesi haline gelmiştir. İlköğretim ve ortaöğretim programlarının giriş bölümlerinde aynı başlıklara yer verilmiş ve bu başlıkların neredeyse tamamında değerlere ve değer eğitimi vurgu

yapılmıştır (Beldağ, 2020: 143). Alabaş (2020: 461), öğretim programlarının “Değerlerimiz” başlığı altındaki ifadelerden hareketle değerlerin, öğretim programlarının görünümünü oluşturan kurallar bütünü olarak görüldüğü; değerlerin köklerini geleneklerden ve geçmişten aldığını, gövde ve dallarının ise bu köklerden beslenerek bugüne ve geleceğe uzandığını belirtmiştir. Diğer bir ifadesinde ise değerlerin temel insani özelliklerden oluşan ve bireylerin yaşamlarında karşılaştığı sorunların üstesinden gelmesine yardımcı olan bir güç kaynağı olarak görüldüğünü belirtmiştir. 2018 Öğretim programlarında “Değerlerimiz” başlığı altında “kök değer” ifadesi yer almıştır. Bu değerler tüm ilköğretim ve ortaöğretim programlarının neredeyse tamamında yer almıştır. Aralarında yardımseverlik değerinin de yer aldığı, belirlenen bu on kök değer ise şunlardır: yardımseverlik, adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, sevgi, saygı, sorumluluk ve vatanseverlik.

Kirschenbaum’a göre değerler eğitiminin doğasında başkalarına yardım etme duygusu vardır. Bu nedenle değerler eğitiminin amaçlarından biri de toplumun iyiliğine katkı sağlamaktır (Ekşi ve Katılmış, 2016: 13). Hökelekli’ye (2010: 7) göre toplumdaki birlik ve beraberliğin, sükûnetin devamlılığı için toplumun ortak değerlerinin yeni kuşaklara aktarılması gereklidir. Toplumlara var eden önemli değerlerden biri olan Yardımseverlik değeri ise toplumun üyeleri arasındaki ilişkileri güçlendirerek toplumdaki birlik ve beraberliğin kuvvetlenmesini sağlayan önemli bir değerimizdir. Yardımlaşma bireyler arasındaki insani nitelikleri ön plana çıkararak sevgi, saygı, hoşgörü değerlerini de pekiştirmektedir (Aktepe, 2010: 3). Dilmaç (2020: 26-27), bireylerin yaşamlarında önemsedikleri en belirgin değerler arasında yardımsever olma yani yardımseverlik değeri de olduğunu belirtmiştir.

Adler’e göre (1969), çocuğun aile içindeki doğum sırası ile kişilik özellikleri arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır. Çocuğun aile içerisindeki yeri hakkındaki kişisel algısı ve aidiyetleriyle ilgili yorumundan dolayı farklı kişilik eğilimleri geliştirdiğini savunmuştur (Adler 1969’dan aktaran: Çakır ve Şen, 2012: 58). Buradan hareketle kişilik üzerinde etkili olan doğum sırası unsuruyla da ilişkili olduğu düşünülen kardeş sayısı araştırmada değişken olarak kullanılmıştır.

Son zamanlarda ülkemizde değerler eğitiminin önemi fark edilmekte ve toplumun değerlerinin yeni nesle nasıl aktarılacağı ile ilgili çalışmalar yapılmaktadır. Doğanay (2011: 227), eğitimin genel amaçları içerisinde yer alan değer eğitiminin nasıl yapılması gerektiği ile ilgili açıklamaların yetersiz kaldığını belirtmiştir. Aynı zamanda değer eğitiminin planlı bir şekilde değil örtük bir şekilde eğitim içerisinde yer aldığını belirterek değer eğitiminin belirli bir plan dahilinde olması gerektiğini ifade etmiştir. Nitekim 2018 öğretim programlarında da değer eğitimi bağlamında örtük program vurgusu daha da güçlendirilmiştir (Beldağ, 2020: 143).

Değerler soyut kavramlardır. Bu nedenle değerlerin çocuklar tarafından kavranması ve içselleştirilmesini zorlaştırmaktadır. Bu sebeple değerlerin somutlaştırılarak aktarılması önemlidir. Değerlerin somutlaştırılmasında öyküler, önemli karakterlerin yaşamları, örnek olaylar, geziler ve filmler etkili araçlardır (Tezcan, 2018: 26). Örnek olay yöntemi, yaşanmış ya da yaşanabilecek problemlerin sınıf içerisinde; nedenleri ve sonuçlarıyla ele alınarak çözülmesine dair çalışmaları içermektedir. Aynı zamanda öğrencilerin yaşamlarında benzer problemlerle karşılaştıklarında hızlı bir şekilde çözüm üretebilmelerine yardımcı olmayı ve buna yönelik bilgi, beceri ve tutum geliştirmeyi amaçlayan bir yöntemdir (Sünbül, 2010: 263). Değer eğitiminde örnek olay yöntemini bu derece etkili kılan yönlerinden biri de öğrencilerin değerleri sadece öğretmenin aktif olduğu, öğretmen tarafından öğütlerin, yasakların, kuralların ezberletildiği bir yöntemle değil; tersine öğrencilerin aktif olduğu, davranışları bir örnek olay içerisinde tartışarak kendilerinin bulduğu bir yöntem olmasıdır. (Aydın ve Gürler, 2020: 132).

Yapılan alan yazın taramasında tez ve makale araştırmaları incelenmiş ve bu araştırmalarda örnek olay yönteminin çoğunlukla akademik başarı, düşünme becerileri ve derse yönelik tutum üzerindeki etkisinin incelendiği (Adalı, 2005; Akgün, 2013; Akyürek Tay, 2019; Angişhan, 2019; İbrahimoglu Balci, 2019; Şimşek, 2005; Topçubaşı, 2020; Uluyol, 2011); değer eğitiminde örnek olay yönteminin kullanıldığı çalışmaların (Bal, 2019; Boztaş, 2013; Yetim, 2015) oldukça az olduğu görülmüştür. Alan yazında değer eğitimi etkinliklerinin neredeyse tamamında hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersleri çoğunlukta olmak

üzere belirli bir ders kapsamında gerçekleştirildiği çalışmalar (Aladağ, 2009; Dalyan, 2020; Demir ve İşcan, 2007; Yiğittir, 2009) yer almaktadır. Halbuki 2018 öğretim programlarında “Değerlerimiz” başlığı altında yer alan ifade şu şekildedir: “Değerlerimiz ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu veya öğrenme alanı olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve biriminde yer almıştır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018a).” Bu ifadeden hareketle değer eğitiminin sadece belirli bir ders kapsamında değil tüm derslerin içerisinde yer alması gerektiğinin amaçlandığını söyleyebiliriz. Bu nedenle bu çalışmada İlkokul Matematik, İlkokul Türkçe, İlkokul Sosyal Bilgiler, İlkokul Fen Bilimleri, İlkokul Görsel Sanatlar, İlkokul Müzik, İlkokul Beden Eğitimi ve Oyun, İlkokul İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, İlkokul Trafik Güvenliği dersleri kapsamında örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değerine yönelik değer eğitimi etkinlikleri gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple bu çalışmada örnek olay yönteminin İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değerine yönelik tutumları üzerine etkisi araştırılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın esas amacı örnek olay yönteminin 4. Sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değerine yönelik tutumları üzerine etkisini ortaya koymaktır. Bu amaçla araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Araştırmanın Alt Problemleri

1. İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değerine yönelik tutum düzeyleri Örnek olay yöntemiyle hazırlanmış yardımseverlik değer eğitimi süreci öncesi ve sonrası ölçümlerine göre farklılaşmakta mıdır?
2. İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değerine yönelik tutum düzeyleri, örnek olay yöntemiyle hazırlanmış yardımseverlik değer eğitimi süreci öncesi ve sonrası cinsiyet ve kardeş sayısı değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?
3. İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin örnek olay yöntemiyle hazırlanmış yardımseverlik değer eğitimine ilişkin uygulama öncesi ve uygulama sonrası görüşleri nasıldır?

4. Örnek olay yöntemiyle hazırlanmış yardımseverlik değer eğitimi sürecine ilişkin bulgular nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Modern dünyada eksikliği en çok hissedilen kavramlardan biri de “değer” kavramıdır. Toplumda günden güne artan adli vakalar, bağımlılık, insan ilişkilerindeki bozulmalar bu durumun göstergelerinden sadece birkaçıdır. Bu sorunların çözümünde değer öğretimi önemli görülmektedir (Ömeroğlu ve Sapsağlam, 2020: 39). Toplumların karşılaştığı sorunların başında ise toplum değerlerinin günden güne mekanikleşen ve teknikleşen bir dünyada gençlerine nasıl aktarılıp, öğretileceği ve içselleştirileceğidir. Yaşanan bu durum ülkelerin eğitim politikalarını belirlerken, değerler konusuna öncelik vermeleri gerektiğini hatırlatmalıdır (Kuşpınar, 2019: 4)

Sağlıklı bir geleceğin yeniden değerler temelli planlanması eğitim yoluyla mümkündür. Bu nedenle müfredat düzenlemeleri de bu doğrultuda olmalıdır. Nitekim ülkemizde yenilenen müfredatlarda bu durum göz önüne alınarak değerler eğitimi sistemin temeline alınmıştır (Meydan, 2019: 201). Yardımseverlik değerinin ise 2018 Öğretim Programlarının neredeyse tamamında “kök değer” ifadesiyle yer alan değerlerden biri olması ve toplumun birlik beraberliğine olan katkısı açısından gelecek kuşaklara aktarılması önemli görülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada örnek olay yönteminin 4. Sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değerine yönelik tutumları üzerine etkisi araştırılmıştır. Literatürde değer eğitimi etkinliklerinin çoğunlukla belirli bir ders kapsamında yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmada ise 4. Sınıf düzeyindeki “İlköğretim Matematik, İlköğretim Türkçe, İlköğretim Sosyal Bilgiler, İlköğretim Fen Bilimleri, İlköğretim Görsel Sanatlar, İlköğretim Müzik, Beden Eğitimi ve Oyun, İlköğretim İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, İlköğretim Trafik Güvenliği” dersleri kapsamında; yardımseverlik değerine yönelik, örnek olay yöntemiyle hazırlanmış değer eğitimi planları kullanılmıştır. Hazırlanan bu planların eğitimcilere katkısı olacağı düşünülmektedir.

Sayıtlar

- Araştırmada kullanılan planlar öğrenci seviyelerine uygundur.
- Öğrenciler veri toplama araçlarını yanıtlamada ve görüşme sırasında samimi bir şekilde gerçek düşüncelerini ifade etmişlerdir.
- Kullanılan veri toplama araçları araştırmanın amacına uygundur.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında Rize iline bağlı bir köy okulunda öğrenim gören 4. Sınıf öğrencilerinden elde edilen verilerle,
- Araştırma başlangıcında yardımseverlik değeri ve ilişkili olduğu 7 alt değer (merhamet, sosyal sorumluluk, iş birliği, paylaşmak, gönüllülük, fedakarlık, cömertlik) ile ilgili hazırlanan değer eğitimi planları; her hafta bir değer olacak şekilde toplam 7 hafta boyunca uygulanması planlanmıştır. Ancak covid- 19 salgını ile ülkemizde 13.03.2020 tarihinde uzaktan eğitim- öğretime geçilmesi nedeniyle 7 hafta olarak planlanan uygulama, uygulama öncesi ön testlerin uygulanması ve “yardımseverlik değeri ve ilişkili olduğu merhamet, sosyal sorumluluk ve iş birliği “ alt değerleri olmak üzere 5 hafta boyunca uygulama yapılabilmektedir. Bu nedenle araştırma, yardımseverlik değeri ve ilişkili olduğu merhamet, sosyal sorumluluk, iş birliği alt değerlerini içeren örnek olay yöntemiyle araştırmacı tarafından hazırlanmış değer eğitimi planları, Yardımseverlik Tutum Ölçeği, Öğrenci Tanıma ve Görüşme Formu ile elde edilen verilerle sınırlıdır.

Tanımlar

Değer: Bir şeyin arzu edilebilir ya da arzu edilemez olduğuyla ilgili inançtır (Güngör, 2000: 28). Değerler bireyler arası ilişkileri düzenleme, karar verme, seçme, değerlendirme süreçlerinde ölçüt görevi görmektedir (Aydın ve Akyol Gürler, 2012: 3). Buradan hareketle değerlerin kişilerin düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını yönlendiren kriterler olduğu söylenebilir.

Değer Eğitimi: Toplumun her kesimi tarafından kabul gören değerleri Ve temel insani değerleri bireylerine kazandırmak ve toplumda ortak olmayan farklı bireysel ve toplumsal değerlere yönelik farkındalık kazandırmak amacıyla

eğitimsel faaliyetler olarak açıklanabilir (Halstead, 2018'den aktaran: Ekşi ve Katılmış, 2020: 19). Bu ifadelerden hareketle değerler eğitimini, belirlenen ortak değerleri toplumun bireylerine kazandırma süreci olduğu ifade edilebilir.

Örnek Olay Yöntemi: Günlük yaşamda karşılaşılabilecek problemlerin sınıf ortamında çözülmesi aracılığıyla öğrenmenin gerçekleştirilmesidir (Demirel, 2017: 81). Örnek olay yöntemi, gerçek yaşam sorunlarıyla öğrencileri yüz yüze getiren bir yöntemdir (Sönmez, 2005: 268). İfadelerden hareketle örnek olay yönteminin gerçek yaşam problemleri aracılığıyla öğrenmeye fırsat veren bir yöntem olduğu söylenebilir.

Yardımseverlik: Yardım etmekten kaçınmama, herkese yardım etme, yardım etmekten hoşlanma (Bakırcıoğlu, 2016: 1668). Bu ifadeden hareketle yardımseverlik değeri için ayırım yapmadan yardım etme ve bu yardımları içinden gelerek, severek yapma olduğu söylenebilir.

Tutum: Davranışsal eğilimler içeren bilgiler, inançlar ve kanıların tamamı (Aydın, 2003: 5). Tutum kavramı bir dereceye kadar lehte veya hoşnutsuzluğa sahip, bazı varlıkların değerlendirilmesiyle ifade edilen içsel psikolojik bir eğilim olarak tanımlanır (Taşdan, 2020: 98). Bu ifadelerden hareketle tutum kavramının bazı inançları ve bilgileri içeren eğilimler olduğu söylenebilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. DEĞERLER

1.1.1. Değer Nedir?

Sosyal Bilimlerde değer kavramı ilk kez Znaniecki tarafından kullanılmıştır. Bu kavram Latince “ kıymetli veya güçlü olmak” anlamına gelen “valaire” kökünden türetilmiştir (Bilgin, 1995’ten aktaran: Ulusoy ve Dilmaç, 2014: 6). Belirli bir durumu diğerine tercih etme eğilimi olarak tanımlanan değerler; davranışlarımıza kaynaklık ederek onları yargılamaya yarayan inanışlardır. Değerler ayrıca kişi için neyin önemli olduğunu tanımlayarak istekleri, seçimleri, arzu edilen veya edilmeyen durumları gösterir (Erdem, 2003: 56).

Değer kavramı çok farklı biçimlerde anlamlandırılmasının yanı sıra sözlük anlamı olarak “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet” olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2020).

Toplum ya da bireyler tarafından benimsenen değerler, birleştirici olmalarının yanı sıra toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Değerler, bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir. Değerler bireylerin bilincinde yer alarak davranışları yönlendiren güdülerdir (Demir ve İşcan, 2007: 1).

Değerler iyi ve kötüyü ayırt etmemizde bize yol gösterir. Hayatımızda önemli bir yer arz eden değerler, davranışlarımızı, kişiliğimizi, sosyal statümüzü etkileyerek bunların belirlenmesinde rol alır (Aladağ ve Kuzgun, 2015: 165).

Schwartz ve Bilsky (1987) farklı kuramcıların değer kavramına yönelik ortak düşüncelerinden yola çıkarak değeri şu şekilde tanımlamıştır:

- Değerler inançtır. Ancak tamamen nesnel, duygulardan arındırılmış düşünce özelliğinde değildir; etkinlik kazandıklarında duygularla ayrılmaz duruma gelirler.

- Değerler kişilerin hedefleriyle ve hedeflere ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle bağlantılıdır.
- Değerler bireye özgü davranış ve durumlarının üzerindedirler. Örneğin, itaatkarlık değeri evde, okulda, iş yerinde ya da tanımadığımız kişilerle olan ilişkilerimizin tümünde geçerlidir.
- Değerler, insanların, olayların ve davranışların seçilmesinde veya değiştirilmesinde ölçüt olarak görev alırlar.
- Değerler önem derecesine göre kendi aralarında sıralanırlar. Sıralanmış bir değer grubu, değer önceliklerini belirleyen bir model oluşturur.
- Değerler değişime açıktır. Zamanın gerektirdiği ihtiyaçlara göre değer öncelikleri de değişebilir (Schwartz ve Bilsky, 1987'den aktaran: Yel ve Aladağ, 2009: 121).

1.1.2. Değerlerin Özellikleri

Toplumsal ve bireysel hayatımızı etkileyen değerler farklı özelliklere sahiptir. Bazı değerlerin özellikleri birey, toplum, zaman ve yer öğelerinden etkilenerken değişebilirken bazı değerler ise bu öğelerden etkilenmemektedir. Bu sebeple değerlerin hangi özelliklere sahip olduğunu bilmek önemlidir (Özdaş, 2013: 15).

Değerler sosyal öğrenme yöntemiyle sonradan kazanılmaktadır. Değerlerin duygu, düşünce ve davranış boyutu vardır. Bir kişi kıymet ifade eden bir kavramı doğru kabul etse de onu gerçekten duygusal olarak hissedemiyorsa o değeri davranışa geçiremez. Bu yüzden değerın kabul edilebilir olması için ona duygu yüklenmesi gerekir. Yüklenen bu duygu sonrasında kişilik haline gelerek düşünce yönetimini başlatır (Tarhan, 2013: 20). Aydın ve Gürler (2012: 5), değer tanımlarından ve değerlerin işlevlerinden yola çıkarak değerlerin çeşitli özelliklerini belirtmişlerdir:

1. Değerler, geçmişten günümüze kadarki birikimler sonucu oluşan kökleşmiş inançlardır.
2. Değerler, üzerinde ortak bir görüş birliği vardır.
3. Değerler, sosyal hayatımızı düzenler.
4. Değerler, karar vermede ölçüt oluşturur.

5. Değerler, sosyal hayatımızın kontrol mekanizmalarıdır.
6. Değerler, kültür aktarımını sağlar.
7. Değerler, kişilerin etkileşimiyle işlevsellik kazanır.
8. Değerler, tutumların temel yapısını oluşturur.
9. Değerler, güdüleyici ve özendiricidir.
10. Değerler, bireylerin sosyal rol tercihlerine rehberlik eder.
11. Değerler, bireyi toplum içindeki yalnızlaşmaya karşı korur.
12. Değerler kişilerin ortak noktada buluşmalarına yardımcı olur.
13. Değerler, kalıtsal değerlerdir, yaşayarak öğrenilirler.
14. Değerler bireyin ahlaki olgunluğa erişmesini sağlar.
15. Değerler, bütünleştiricilerdir; ancak hızlı ve şuursuz bir şekilde değişime uğrarlarsa çatışmaya neden olabilirler.
16. Değerler, toplumsal dayanışmada araç görevi görürler.
17. Değerler, insan ürünüdür ve insan aracılığıyla etkinlik kazanarak varlığını sürdürür.
18. Değerler, bireylerin amacını belirlemelerinde ve seçimlerinde etkileyici unsurlardır.
19. Değerler, nitel yapıya sahiptirler.
20. Değerler, birbirlerinden bağımsız değildirler.
21. Değerler, kişinin ayırt etme, inanç oluşturma ve uyum sağlama gibi duyuşsal becerileri kazanmasında rol alırlar.
22. Değerler, kişilerin toplumun beklentilere aykırı olan tüm dürtü ve davranışlarını sınırlandırır.
23. Değerler, kişilerin olaylar karşısında bakış açısı geliştirmelerini sağlar.
24. Değerler, soyutlurlar.
25. Değerler, bireylerin duyuşsal yönüyle ilgilidirler.
26. Değerler, farklı alanlarda farklı anlamlar kazanmıştır.
27. Değerler, değişime açık yapıdadırlar.

1.1.3. Değerlerin İşlevleri

İnsan davranışlarının belirlenmesinde ve yönlendirilmesi konusunda toplumsal yaşamda önemli roller üstlenen değerlerin özelliklerinin yanı sıra sosyal hayatın içerisinde yerine getirdikleri çeşitli işlevleri vardır. Bu işlevleri Fichter şu şekilde ifade etmektedir.

- Değerler, bireylerin ve bireyler arası ilişkilerin sosyal değerinin yargılanmasında yardımcı araç olarak kullanılır.
- Değerler, bireylerin istenilir, faydalı ve önemli olarak görülen maddi kültür nesneleri üzerine odaklanmasına yardımcı olur.
- Değerler, bireyleri toplumdaki ideal düşünme ve davranış şekillerine yönlendirir.
- Değerler bireylere sosyal açıdan onaylanan davranışın şemasını çizerek bireylerin davranış ve düşüncelerini en iyi hangi yöntemle gösterebileceklerine kılavuzluk eder.
- Değerler, bireylerin sosyal rollerini seçmesine ve bu rollere uygun davranmalarına rehberlik eder.
- Değerler, sosyal kontrol ve tahakküm sisteminde araç görevi üstlenerek kişileri adetleri uygulamaya yöneltir. Kişileri doğru işler yapmaları hususunda motive eder. Ayrıca değerler istenmeyen davranışları engeller. Değerler, dayanışma araçlarıdır. Toplumda dayanışmanın ortaya çıkmasını ve sürekliliğinin sağlanmasına katkıda bulunur (Fichter, 1990'dan aktaran: Şimşir ve Dilmaç, 2020: 61).

1.1.4. Değerlerin Sınıflandırılması

Değerler birbirinden tamamen ayrılmış, bağımsız değillerdir. Bir değer başka bir değeri etkilemekte aynı zamanda diğer değerlerden de etkilenmektedir. Bu sebeple değerleri birbirinden ayırmak oldukça güçtür. Alan yazında değerleri daha iyi anlayabilmek adına özelliklerine ve işlevlerine göre çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır (Keskin, Özgün, Gelen ve Yılmaz, 2012: 355).

Onaylanan değer sınıflamalarından biri de Spranger'e aittir. Spranger değerleri; bilimsel değerler, ekonomik değerler, estetik değerler, sosyal değerler, politik değerler ve dini değerler olmak üzere altı başlık altında toplamıştır (Spranger, 1928'den aktaran: Ünal, 1980: 20-21).

Değer sınıflamalarından bir diğeri Rokeach tarafından yapılmıştır. Rokeach, değerleri amaç değerler ve araç değerler olmak üzere iki gruba ayırmıştır. Amaç değerler hayatın esas değerlerini, araç değerler ise bu amaçlara ulaşabilmek için gösterilmesi gereken davranış şekillerini ifade etmektedir (Akbaş, 2004: 30).

Schwartz (1992: 5-11) değerleri güç, başarı, hazcılık, uyarılım, öz yönelim, evrenselcilik, iyilikseverlik, gelenek, uyuma, güvenlik olmak üzere on grupta ele almıştır (Schwartz, 1992'den aktaran: Çelikkaya, 2019: 75). Schwartz değerleri kültürel ve bireysel olmak üzere iki seviyede incelemiştir. Kültürel seviyedeki değerler, toplumun genelinin paylaştığı ve toplumsal normlara dayanan soyut fikirleri ifade etmektedir. Bireysel seviyedeki değerler ise bireyin yaşamını yönlendirmedeki önemine göre ele alınmıştır (Schwartz, 1994'ten aktaran: Yazar Kaptan, 2019: 9). Bu iki seviye arasındaki farklılık, bireysel seviyede kişiyi yönlendiren değerler arasındaki güdüsel ilişkilerin kültürel seviyedeki değerlerde aynı özellikleri göstermemesi ihtimalidir.

Güngör (1998: 85), yaptığı araştırmada klasik değer sınıflamasına “ ahlaki değer” boyutunu da eklemiştir. Ahlaki, iktisadi, ilmi, dini, estetik, sosyal ve siyasi değerler olmak üzere yedi kategori belirtmiştir. Ülken (1965: 399-400), değerleri içkin değerler, aşkın değerler ve normatif değerler olmak üzere üç kategoriye ayırmıştır. İçkin değerler değerlerin üç etkili özelliğinden ikinci olan tabii unsurlar ve muhteva özelliği üstün olan değerlerdir. Bu değerler teknik, sanat ve bilgi değerleridir. Aşkın değerler ahlaki ve dini değerlerdir. Normatif değerleri aslında birer değer değil, değerlerin ölçü ve değişim örnekleri olarak ifade etmiştir. Bu değerlerin görevi diğer değerleri birbiriyle karşılaştırmak ve ölçmektir. Bu değerler; iktisadi, hukuki ve lisani değerlerdir.

1.2. DEĞER EĞİTİMİ

1.2.1. Değer Eğitimi ve Önemi

Günümüzde şiddet olaylarının artması, aile kurumunun zayıflaması, suç oranlarındaki artış ve gençlerin topluma yabancılaşması gibi nedenler değer eğitimine duyulan ihtiyacı artırmıştır (Kaya ve Taşkın, 2019: 90). Toplumsal birliğin ve huzurun sağlanabilmesi ancak değerlerin gelecek nesillere aktarılmasıyla mümkün olacaktır. Değerler, eğitimden ayrı düşünülemeyeceği için

eğitimin amaçlarından biri de toplumun benimsediği ortak değerleri yetişen nesillere aktarmaktır (Hökelekli, 2010: 5).

Toplumların varlığını sürdürebilmesi için toplumu oluşturan bireylerin daha sağlıklı bir değerler sistemine sahip olması gerekir. Bu nedenle geçmişten günümüze değerlerin aktarımı önemini korumuştur. Değer aktarımı geçmiş dönemlerde çoğunlukla örtük bir şekilde sağlansa da son dönemlerde değer eğitiminin, formal eğitimin bir ögesi haline gelmesine ihtiyaç duyulmuştur (Uzunkol, 2019: 285).

Eğitim, öğrencilerin bilişsel yönden olduğu kadar duyuşsal ve davranış yönünden de olgun ve doygun bireyler haline gelmelerini amaçlayan açık veya örtük hedefler barındırmaktadır. Çünkü çocuk ve gençlerin iyi insan olmanın ne anlama geldiğini ve hangi davranışların istenilen ve onaylanan davranışlar olduğunu öğrenmelerine ihtiyaçları vardır. Bu sebeple okul, bilgi kazandırma kadar doğru davranış ve hissedişin yollarını da öğretme görevini üstlenmelidir (Hökelekli, 2011: 291).

Ulusoy (2019: 92) değer eğitimi, öğrencilere belirlenmiş çeşitli değerlerle ilgili bilgi, beceri ve tutum kazandırma ve bu davranışları eyleme dönüştürme için devamlı gelişim fırsatı sağlama süreci olarak tanımlamıştır. Tezcan'a göre (2018: 20) değer eğitimi; başkalarını anlayan, tahammül eden toplumsal duyarlılığı gelişmiş insan yetiştirmeyi amaçlayan etkinliklerin tamamıdır.

Değer eğitiminin amacı, bireyin doğuştan getirmiş olduğu iyi tarafı ortaya çıkarmak; kişiliğinin bütün yönleriyle gelişmesini sağlamak; insani mükemmelliğe ulaşmasına yardımcı olmak: bireyi ve toplumu kötü ahlaktan korumak ve kurtarmak, bununla beraber iyi ahlakla donatmak ve bu sürecin devamlılığını sağlamaktır (Aydın ve Akyol Gürler, 2020: 15).

1.2.2. Değer Eğitimi Yaklaşımları

Ülkemizdeki ve dünyadaki diğer eğitim sistemlerinde değer eğitiminin nasıl verilmesi gerektiği, hangi yöntem ve tekniklerin kullanılması gerektiği, hangi yaklaşımların uygulanması gerektiği ile ilgili tartışmalar devam etmektedir (Ulusoy, 2019:133). Değer eğitimindeki farklı yaklaşımlar çeşitli araştırmacılar tarafından farklı bakış açılarına göre sınıflandırılmıştır. Değer eğitimindeki

yaklaşımlar: insan doğasına, insanın toplum ve çevreyle olan ilişkisini tanımlama şekline, değerlerin kazanılma süreçlerini açıklama şekline göre, değerlerin kaynağı üzerine görüşlerine göre, değerler eğitiminde belirledikleri temel ve ileri hedeflerine göre, uyguladıkları yöntemlere göre sınıflandırmalar yapılmıştır (Meydan, 2014: 96).

Genel olarak değer eğitiminde karşımıza dört temel yaklaşım çıkmaktadır. Bu yaklaşımlar: değerlerin doğrudan öğretimi (telkin) yaklaşımı, değer açıklama (değer belirginleştirme) yaklaşımı, değer analizi yaklaşımı ve ahlaki muhakeme (ahlaki ikilem) yaklaşımı olarak sıralanmaktadır.

1.2.2.1. Değerlerin Doğrudan Öğretimi (Telkin) Yaklaşımı

Değerlerin doğrudan öğretim yaklaşımı geçmişten günümüze değer eğitiminde kullanılan yaklaşımlardan biri olmuştur. Öğretmenler için uygulama aşamasında kolaylık sağlamasına karşın bu yaklaşımda dikkat edilmesi gereken noktalardan biri değerlerin öğrencilere katı biçimde dayatılması yerine değerlerin içerdiği anlamın öğrenciler tarafından kavranmasını sağlamak olmalıdır (Çengelci, 2010: 12). Bu yaklaşımda anlatım, gösteriler, alıştırma-tekrar yapma, didaktik soru sorma gibi yöntemleri içermektedir (Taşpınar ve Atıcı, 2002: 210).

Bu yöntemde öğrencilerin kazandırılmak istenilen değerlerle uyumlu davranışlar sergilemesi için; amaç ve ölçütlerin belirlenmesi, uygulanacak yöntemlerin seçilmesi, seçilen yöntemlerin uygulanması, seçilen yöntemlerin değerlendirilmesi ve gerekirse tekrar edilmesi şeklinde beş basamaklı işlem uygulanır (Doğanay, 2006: 267).

Değer eğitiminde telkin yaklaşımıyla birey öğreneceği bilgileri sorgulamadan yetişkinler tarafından öğretilenleri kabul eder. Süreç içinde çocuklar yapması ve yapmaması gerekenleri öğrenirler, büyüklerden öğütler dinlerler (Ulusoy, 2019: 139). Ulusoy (2017: 335-336), telkin yaklaşımında yapılması gerekenleri şu şekilde sıralamıştır:

- Bireylere (öğrencilere) söylenen ifadelerde öğüt verilmelidir.
- Değerin yararlı yönleri öğrencilere doğrudan yazdırılmalıdır.
- Değer ifade eden cümlelerin yüklemi “meli, malı” olmalıdır.
- Değer öğretimi görev ve sorumluluklarını yerine getiren bireyler yetiştirmeyi amaçlanmalıdır.

- Süreç içinde değerle ilgili sorgulama ve analize yönelik ifadeler yer verilmelidir.
- Değer mesajlarını içeren şarkılardan, şiirlerden, masallardan, tarihsel ve kurgusal hikayelerden yararlanılmalıdır
- Değer öğretiminde kural ve genellemeler sunulduktan sonra örneklerle desteklenmelidir.
- Konu anlatımında somut materyallere yer verilmelidir.
- Öğrencilerin yaşamlarındaki kişileri model alarak onları taklit etmeleri desteklenmelidir.
- Değerlendirme sırasında sorulan sorular ezberlenen bilgiyi hatırlamaya yönelik olmalıdır.

1.2.2.2. Değer Açıklama (Değer Belirginleştirme) Yaklaşımı

1960-1970 yıllarında bireyselliğin önem kazanmasıyla ortaya çıkan bu yaklaşımda çocukların sahip oldukları değerlerin farkına varmalarına ve bu değerleri açıklamalarına fırsat verilmesi tavsiye edilmektedir (Ekşi ve Katılmış, 2006: 77). Değer eğitimindeki telkin yaklaşımına karşı olarak doğmuş bu yaklaşımda, değerlerin başkalarına transfer edilemeyeceği, başkaları adına değer belirlenemeyeceği ve her bireyin kendi değerini bulmak zorunda olduğu savunulur (Altıntaş, 2012: 41). Bu yaklaşımın temeli, kişinin hayatında neyin önemli olduğunu belirleme şekline dayanır. Temel amaç, öğrencilerin duygu ve düşüncelerinin farkına varmalarını sağlayarak değerleri belirleme ve öğrenme süreçlerinin merkezine öğrencileri almaktır (Ulusoy ve Dilmaç, 2016: 73).

Değer açıklama yaklaşımının uygulama sürecinde kazandırılmak istenen değere yönelik rol oynama, drama, grup tartışması, açık uçlu sorular, biyografi, otobiyografi, görüşme, film, hikayeler, görsel materyaller gibi birçok strateji yöntem ve teknik kullanılabilir (Ulusoy, 2017: 336).

Bu yaklaşımda başarıya ulaşabilmek için üç aşama önem arz etmektedir: İlk aşama olan seçme basamağında çocuklar değerleri özgürce seçebilmeleri için cesaretlendirilir; değerlerini belirginleştirirken, farklı seçenekler oluşturulurken ve bu seçenekleri değerlendirirken yardım edilir. İkinci aşama olan ödüllendirme basamağında öğrencilerin seçimlerinden mutlu, tatmin olması sağlanarak bu seçimlerinin başkaları tarafından onaylanması için fırsat verilir. Son aşama olan

davranma basamağında ise artık çocukların seçmiş oldukları değerler ve yaşanan değer yargıları arasında tutarlı olmalarına özendirilerek tutarlı davranışlarını yaşamlarında da göstermeleri için onlara yardımcı olunur (Raths, Harmin ve Simon, 1978'den aktaran: Ulusoy ve Dilmaç, 2020: 73).

1.2.2.3. Değer Analizi Yaklaşımı

Değer analizi yaklaşımı bireyin kendi değerlerini oluşturmaya ve yaşam becerileri geliştirmesini amaçlar (Naylor ve Diem, 1987' den aktaran: Sağlam, 2020: 79). Ryan (1991), bu yaklaşımla öğrencilerin örnek olaylarla ahlaki düşünme becerisini geliştireceklerini ifade eder. Böylece öğrenciler bilimsel problem çözme yöntemini sosyal problemlere uygulamayı öğrenirler (Naylor ve Diem, 1987'den aktaran: Akbaş, 2008: 14). Bu yaklaşımın amacı, değerlerle ilgili eleştirel düşünme ve bilimsel araştırma yöntemlerini kullanmada öğrencilere yardım etmektir. Öğrenciler süreç içinde kanıtlanabilir gerçekler elde etmeye özendirilirler. Değer kazandırma süreci bu gerçeklerden oluşan inançları, yargılanan gerçekleri ve bilimsel yöntemi içermektedir. Nedensellik ve mantıklı olma önemlidir. Bu yaklaşımın değer açıklama yaklaşımından en önemli farkı; öğrencilerden kendi değer yargılarını savunmalarının beklenmesidir. Ahlaki gelişim yaklaşımından farkı ise kişisel ahlaki ikilemlerden ziyade sosyal konuları içermesidir (Huitt, 2004'ten aktaran: Aladağ, 2009: 27).

Welton ve Mallan (1999), değer analizi yaklaşımının uygulama sürecini sekiz aşamaya ayırmıştır. Bu aşamalar: Değer sorununu belirleme, karşılaşılan değer sorununu açıklığa kavuşturma, sorun hakkında bilgi ve kanıtlar toplama, bilgi ve kanıtların uygunluğunu ve doğruluğunu değerlendirme, olası çözüm yollarını belirleme, çözüm yollarının her birinin olası doğrularını belirleme ve değerlendirme, seçenekler arasından birini seçme, seçilen öneri doğrultusunda davranımda bulunma (Welton ve Mallan, 1999'dan aktaran: Doğanay, 2006: 270).

Değer analizi yaklaşımında sorunlara duygusal olmadan, akılcı bir şekilde yaklaşılır. Öğrenciler bu süreçte örnek olaylarla bilimsel problem çözme yöntemini sosyal problemlere uygulamayı öğrenirler (Akbaş, 2004: 102).

1.2.2.4. Ahlaki Muhakeme (Ahlaki İkilem) Yaklaşımı

Kohlberg tarafından geliştirilen ahlaki ikilem yaklaşımının temel amacı ahlaki ikilem içeren hikayelerden faydalanarak öğrencilerin ahlaki yargılarını ortaya çıkarmaktır. Kohlberg yaptığı araştırmalar sonucunda aynı hikayenin farklı yaş gruplarına uygulanması sonucunda farklı yargılar ortaya koyduklarını saptamıştır. Kohlberg öğrencilerin ortaya koydukları yargılara göre üç düzey altı basamaktan oluşan gelişim dönemleri belirlemiştir (Selçuk, 2014: 117).

Bu dönemler aşağıda açıklanmıştır;

1. Gelenek Öncesi Düzey: Bu düzeydeki bireyler değerinde dışa bağımlıdır. Kendi ihtiyaçları önceliklidir. Ceza ve itaat (4-6 yaş) ve çıkara dayalı alış-veriş (6-9 yaş) olmak üzere iki alt düzeyi vardır.
2. Geleneksel Düzey: Diğer kişi ve grupların ihtiyaçlarını dikkate alır. Bu düzeyde geleneksel değerler kabullenilir. Kişiler arası uyum (10-15 yaş) ve kanun ve düzen (15-18 yaş) olmak üzere iki alt düzeyi vardır.
3. Gelenek Ötesi Düzey: İnsan hakları ön plandadır. Evrensel değerler kabullenilir. Sosyal anlaşma (18-20 yaş) ve evrensel ahlaki ilkeler (20 yaş üstü) olmak üzere iki alt aşaması vardır. Bu düzeydeki bireyin davranışlarına insan hakları, eşitlik, demokrasi, özgürlük gibi evrensel değerler yönlendirir (Selçuk, 2014: 117).

Bu yöntemde öğretmen gerçek hayat problemleri içeren ahlaki ikilemlerin bulunduğu örnek olaylarla öğrencilerin kendi çıkmazlarını çözmelerine yardımcı olur. Kohlberg'e göre değer öğretimi bilişsel alanda yapılmalıdır ve bunun yolunun da ahlaki ikilem tartışmaları yani örnek olay incelemesi yöntemiyle olması gerektiğini ifade etmektedir (Aydın ve Gürler, 2012: 74).

1.2.3. Değerlerin Gizli Öğretimi (Örtük Program) Yaklaşımı

Örtük program, resmi programda hedeflenen amaçlar dışında öğrenme-öğretme sürecinde açığa çıkan bilgi, fikir ve uygulamalar sayesinde öğrencilerin kazandıkları özellikler olarak tanımlanmaktadır (Çubukçu, 2012: 1516).

Tezcan, (2003: 53-59) “gizli müfredat” olarak adlandırdığı gizli öğretimi; öğrencilerin günlük eğitsel çalışmaları sırasında öğrendikleri/özümsedikleri anlam, inanç ve doğrular olarak ifade etmiştir. Gizli müfredat içerisindeki norm, değer ve inançlar okul ve sınıf içindeki sosyal ilişkilerde görülmesinden başka

formal yollarla da öğrencilere aktarılmaktadır. Gizli müfredatla öğrencilere değerlerin aşılması, siyasal toplumsallaşma, itaat ve uyumlu olma, sınıf yapısının sürdürülmesi süreçleri gerçekleştirilir.

Öğrenciler örtük program aracılığıyla duyuşsal özellikleri, duygu, düşünce, tutum ve değerleri kazanırlar (Yüksel, 2002: 35). “Okulda değerler bir bütündür” ifadesinden yola çıkılarak değerlerin tüm eğitim etkinlikleri sırasında ya da ders dışı zamanlarda, okul koridorlarında, okul bahçesinde kazanılabileceği belirtilmiştir. Aynı zamanda öğrencilerin okul yöneticileriyle, öğretmenlerle, arkadaşlarıyla olan ilişkileri onların değer dünyalarını zenginleştirmektedir (Başçı, 2012: 63).

1.2.4. Değer Öğretimi Hareketleri

Yarar Kaptan (2020: 162-163), alan yazından hareketle değer eğitimi yaklaşımlarını, Genel Değer Eğitimi Yaklaşımları, Diğer Değer Eğitimi Yaklaşımları ve Değer Öğretimi Hareketleri olarak sınıflandırmıştır. Değer Öğretimi Hareketleri grubunda Karakter Eğitimi, Vatandaşlık Eğitimi ve Ahlak Eğitimi hareketleri yer almaktadır.

Karakter eğitimi en genel anlamıyla örtük veya açık program vasıtasıyla, toplumun bireylerine temel insani değerleri kazandırma, değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olma çabasıdır (Ekşi, 2003: 79). Karakter eğitiminin amacı; bireyi anlayışlı, sabırlı, becerikli, ilgili, ahlaki değerlere sahip olan üretken, her zaman en iyiyi ve en doğruyu yapmaya çalışan ve hayatın amacını anlayarak yaşayan bireyler olarak yetiştirmektir (Ulusoy, 2019: 56).

Vatandaşlık eğitimi ise toplumu ilgilendiren konularda hassasiyet gösteren ve bu hassasiyetini davranışa dönüştürebilen bireyler yetiştirmeye dayanmakta ve bireylere neyin nasıl öğretilceği ile ilgili eğitim olarak görülmektedir. Vatandaşlık eğitiminin içerik bölümünde tarih bilgisi, milli bilinç ve kültür, bilgi, beceri, değer ve tutum düzeyleri; aktif vatandaşlık, politik okuryazarlık, demokrasi, insan hakları, haklar ve sorumluluklar, özgürlükler ve düzeyleri hakkında farklı görüşler barındırmaktadır (Şiraz, 2020: 84).

Ahlak eğitimi gençlere iyi ve ahlaklı olmakla ilgili bilgi, inanç, tutum ve davranış becerisi kazandırmaktadır. Amacı bireylerin ahlaki değerleri bilmesi ve

buna uygun davranış ortaya koymasına yardımcı olmaktır. Ahlak eğitimi insanları iyi, güzel, nazik bireyler kısaca ahlaklı olmayı öğretmeye çalışır (Lickona, 1993'ten aktaran: Yazar Kaptan, 2015: 31).

1.3. ÖRNEK OLAY YÖNTEMİ

1.3.1. Örnek Olay Yöntemi: Teorik Çerçeve

Örnek olay incelemesi, örnek problem çözme adlarıyla da anılan örnek olay yöntemi, bir olayın ya da problemin yazılı, sözlü veya film gösterisi şeklinde sunulduktan sonra konu hakkında öğrencilerin tartışarak çözüm ve önerilerini ortaya koydukları bir öğretim yöntemidir (Aydın, 2011: 85). Lewin'e göre (1995) örnek olaylar içerik yönünden zengin, konuyu çevresindeki unsurlarla ele alan hikaye benzeri yazılardır. Bu yazıların gerçeğe yakın olmaları ve farklı seviyelerde analize ve yorumlamaya izin verecek sorular içermesi önemli özelliklerindendir (Lewin, 1995'ten aktaran: Ütkür, 2016: 12). Bu yöntem, öğrencilerin çevrelerinde gördükleri, karşılaştıkları problemleri içeren örnek olayları incelemek için derse aktif katılmalarını gerektirmektedir. Örnek olaylar yaşanmış olabileceği gibi hayal ürünü de olabilir. Ancak örnek olay gerçeğe ne kadar yakınsa o kadar değer taşır (Kaya, 1996: 136).

Topçubaşı (2020: 16-17), alan yazındaki bazı örnek olay tanımlarının ortak noktalarından yola çıkarak örnek olay yönteminin önemli boyutlarını şu şekilde sıralamıştır:

- Sosyal olaylar detaylıca irdelenir.
- Öğrenci öğrenme sürecinin merkezindedir.
- Öğrencilerin empati becerilerini geliştirir.
- Sözlü, yazılı, görsel ya da video şeklinde türleri vardır.
- Karar verme, eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirir.
- Öğrencilerin öğrendiklerini gerçek hayata transfer etmelerine olanak tanır.
- Günlük hayatta karşılaşılabilecek problem/olay/sorun/ çatışma örnekleri sınıf ortamına taşır.
- Öğrencilerin problemler üzerinde derinlemesine tartışarak kendi çözüm yollarını üretmelerini sağlar.
- Öğrencilerin farklı bakış açılarını anlamalarını sağlar. Böylece onlara farklı bakış açıları kazandırır.

Örnek olay yönteminde amaç öğrencilerin kesin olarak doğru sonuçlara ulaşması değildir. Örnek olaydan elde edilen verileri kullanarak çözüm önerileri üretebilmek, bu önerileri farklı düşüncede olan kişilere karşı savunabilmek, karşısındakini ikna edebilmek ve başkalarının düşüncelerinden faydalanarak yeni düşünceler ortaya koyabilmektir (Şimşek, 2005: 18-19).

1.3.2 Örnek Olay Türleri

Örnek olay yönteminde kullanılan örnek olaylar farklı araştırmacılar tarafından farklı kategorilere ayrılmıştır. Alacapınar (2015: 7-10), örnek olayları genel biçim olarak (Tüm metin, kısaltılmış, düzensiz, eksik metin, etkileşim durumu ve birbirini izleyen) örnek olay ve sunuş biçimi olarak (yazılı, sözlü, filmle, oyunla, slaytla ve resimle sunulan) örnek olay olmak üzere iki kategoriye ayırmıştır. Aydın (2011: 94-95), benzer bir sınıflama yapmıştır. Örnek olayları genel olarak örnek olay metninin şekline göre (tam metin, eksik metin, öğretmen tarafından üretilen metin, hazır metin ve öğrenciler tarafından üretilen metin) ve sunuş biçimine göre (yazılı, okuma veya anlatma, film gösterme ve dramatize etme) olarak iki kategoriye ayırmıştır. Kabapınar (2012: 116-117) ise örnek olayları Şekil 1’ de olduğu gibi dört kategoriye ayırmıştır.

Şekil 1. Örnek Olay Türleri

Yazılı Örnek Olaylar: En bilinen ve sıklıkla kullanılan örnek olay çeşididir. Bireysel ya da sosyal bir sorun, yazılı olarak ortaya konularak analiz edilir. Yazılı örnek olayın çok uzun olmaması gerekir (Kabapınar, 2012: 116-117).

Görsel Örnek Olaylar:

Bireysel ya da sosyal bir sorun içeren karikatür ya da resim gibi görsellerden oluşan örnek olay çeşididir. Görsel örnek olaylar, öğrencinin görsel

okuma becerisinin gelişimini de desteklemektedir. İlköğretim seviyesindeki öğrencilerin dikkatini çekmede yazılı örnek olaylara göre daha etkilidir (Kabapınar, 2012: 121).

Diyalog Temelli Örnek Olaylar

Bireysel ya da sosyal bir sorun içeren senaryonun diyalog şeklinde yazılmış çeşididir. Diyalog temelli örnek olayların yazılı örnek olaylardan farkı giriş, gelişme ve yardımcı temalara yer verilmemesidir. Senaryo içerisinde ayrıntılara yer verilmemekte bunun yerine ana fikri içeren açıklamalar yer almaktadır (Kabapınar, 2012: 121).

Gazete Temelli Örnek Olaylar

Gazeten alınmış bir haber metni örnek olay olarak kullanılabilir. Gerçek olayları içeren haber metinleri öğrenciler üzerinde daha fazla etki bırakabilmektedir. Gazete haberinin örnek olay olarak kullanımında dikkat edilecek noktalardan biri haberin öğrencilerin psikolojisini olumsuz etkileyecek nitelikte olmamasıdır (Kabapınar, 2012: 125).

1.3.3. Örnek Olay Yönteminin Üstün Yönleri ve Sınırlılıkları

Örnek olay yöntemi doğru şekilde kullanıldığında öğrencilerin zihin yeteneklerini geliştirir. Örnek olay yöntemi öğrencilerin hazırlama, yargılama, karar verme (değerlendirme), üretici (yaratıcı) düşünme olmak üzere dört tür düşünme etkinliğinin gelişmesini sağlayabilmektedir (Aydın, 2011: 87). Bu yöntem öğrencilerin problem çözme becerilerinin gelişimini sağlamaktadır. Bu sayede öğrenciler ileride karşılaşılabilecekleri benzer problemleri de daha etkin ve kolay çözebilir. Bu nedenle örnek olay yönteminin öğrencileri hayata hazırladığı söylenebilir (Sarıtış, 2019: 226). Örnek olay yöntemi öğrenme sürecinde olaylar arasındaki sebep-sonuç ilişkilerinin kavranması, soyut olayların anlamlandırılması, birden fazla duyuya hitap eden görsel- işitsel materyaller kullanılması sayesinde öğrenmede kalıcılık sağlamaktadır (Angışhan, 2019: 8). Öğrenciler soyut nitelikteki kavram, olgu, ilke ve kuramlarla gerçek hayat arasında bağlantı kuramayabilir. Bu durumda kullanılan örnek olaylar öğrencilerin bu bağlantıyı kurmasını sağlayabilir (Alacapınar, 2015: 2-3). Öğrenme süreci aktif bir yaklaşımla gerçekleştirilmektedir. Bu sayede öğrenciler akranlarıyla işbirliği yaparak çalışma sonucunda örnek olaydaki problemlere çözüm üretme fırsatını

yakalamaktadır (Lynn, 1999'dan aktaran: Ütkür, 2016: 15). Örnek olayın sağladığı en önemli yarar öğrencilere bildiklerini, kavradıklarını gerçek durumlara uygulama şansı vermesidir. Öğrenciler sanki gerçek olayla yüz yüze gelmiş gibi olaydaki sorunun çözümüne ilişkin düşüncelerini dile getirebilir (Ocak, 2020: 293-294).

Örnek olay yönteminin üstün yönlerinin yanı sıra bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Bu yöntemde uygulama aşamasında tanımların, genellemelerin öğrencilere hazır şekilde verilmemesi nedeniyle istenilen bilgilere ulaşılması ve öğrencilerin ders sırasında sürekli yanlış cevap vermelerinden dolayı konunun dağılması nedenleriyle zaman kayıpları yaşanabilmektedir (Aydın, 2011: 90). Seçilen örnek olay öğrencinin gelişim düzeyi ve bilgi seviyesine uygun değilse etkili sonuçlar alınamayabilir (Er, 2016: 129).

Bu yöntemde incelenecek konuya tam olarak uyan bir örnek olay yazmak bazen güç olabilmektedir. Aynı zamanda uygulama sürecinde tartışmaları yönetmede ve değerlendirmede güçlükler yaşanabilmektedir (Küçükahmet, 2014: 82).

1.3.4. Örnek Olay Yönteminin Etkili Kullanımı İçin Rehber İlkeler

Örnek olay yönteminde istenilen sonuçları elde edebilmek için yöntemi planlama ve uygulama aşamasında dikkat edilmesinde fayda sağlayacak hususlar şunlardır (Aydın,2011: 98; Kabapınar, 2012: 108; Küçükahmet, 2014: 82; Taşpınar, 2017: 183; Tok, 2008: 171):

1. İncelenecek örnek olayın gerçek ya da gerçeğe çok yakın olacak şekilde hazırlanması, öğrencinin dikkatini çekmesi ve adeta kendini olayın içinde hissetmesi açısından çok önemlidir. Öğretmen örnek olayı gerçek yaşam öyküleri içeren romanlardan alabileceği gibi gazete, dergi, radyo, televizyon, sinema filmleri ve internet ortamından da temin edebilir. Öğretmen kendi yaşamından bir olayı sınıf ortamına getirebileceği gibi öğrenciler deneyimleri sonucunda kendileri de örnek olay yazabilirler.
2. Hazırlanan örnek olaylar öğrencinin seviyesine ve olgunluk düzeyine uygun ve anlaşılır olmalıdır.
3. Uygulama sırasında tartışmanın istenilen sonuçları verebilmesi için sorulacak sorular önceden hazırlanmalıdır.

4. İncelenecek örnek olayla ilgili gerekli materyaller ve kaynaklar uygulama öncesi temin edilmelidir.
5. Sınıf oturma düzeninin “U” biçiminde olması hem yöntemin başarılı uygulanmasını hem de öğrenciler arasındaki iletişimin daha iyi olmasını sağlamaktadır.
6. Tartışma sırasında tüm öğrencilerin katılımı sağlanmalıdır. Soruların yalnızca belirli öğrenciler tarafından cevaplandırılmasına izin verilmemelidir.
7. Tartışma sırasında öğrencilerin düşüncelerini rahatça ortaya koyabilecekleri bir ortam oluşturulmalıdır. Öğrenciler kendi görüş ve düşüncelerini savunabilmelidir. Bunun için öğretmen görüşleri dikkatle dinlemeli, yargılayıcı olmamalıdır.
8. Ders baştan sona soru-cevap tekniğiyle sürdürülmemeli, farklı teknikler kullanılarak sıkıcılığın önüne geçilmelidir.
9. Öğretmen tartışmada sonucun belirlenip özetlenmesine rehberlik etmelidir.

1.3.5. Değer Eğitiminde Örnek Olay Yönteminin Kullanımı

Örnek olay yöntemi gerçek hayat problemlerinin çözümünde bireylerin hem zihinsel hem de duygusal açıdan aktif olarak katılımlarını gerektiren bir yöntemdir. Ahlaki ve sosyal bir değer sorunu içeren ikilemlerin tartışılması öğrencilerin bakış açısı kazanmalarına ve kendi ahlaki anlayışlarını ve değer yargılarını sorgulamada, geliştirmede önemli bir fırsattır (Aydın, 2011: 91). Örnek olay yönteminde her öğrenci kendisine sunulan problemleri kendi değer yargılarına göre değerlendirip başkalarının farklı görüşlerinin de farkına vararak kendi ahlaki değer yargılarını başkalarınıninkiyle karşılaştırma fırsatı bulur (Topçubaşı, 2020: 19).

Örnek olay yönteminde öğrenciden olayın içerisinde yer alan kahramanların göstermiş oldukları davranışları etik yönünden doğru ya da yanlışlığını nedenleriyle tartışılması istenmektedir. Olayın etik boyutunun sorgulanması öğrencinin olaydaki doğru ve yanlış olay ve olgulara sebepleriyle birlikte bir duruş sergilemesini sağlamaktadır. Bu durum öğrencinin toplumsal ve etik değerleri tanımasını imkan tanımaktadır (Kabapınar, 2012: 113).

Açıklanan bu bilgiler ve değer eğitimi yaklaşımları göz önünde bulundurulduğunda telkin, değer belirginleştirme, değer analizi ve ahlaki ikilem yaklaşımlarında örnek olay yönteminin yararlı olabileceği düşünülmektedir. Örneğin telkin yönteminde doğrudan değeri aktarmanın yanı sıra ilgili değerın önemine değinen bir örnek olaydan yararlanmak; ahlaki belirginleştirme yaklaşımda örnek olayın çözümüne ilişkin farklı seçenekler oluşturularak ve bunlar arasında seçim yapma fırsatı vererek öğrencilerin kendi değerlerini belirginleştirmelerini, seçtikleri değerlere uygun kendi örnek olaylarını yazmalarıyla da değeri davranış haline getirmelerini sağlamak açısından faydalı olabilir. Bir diğer değer eğitimi yaklaşımı olan değer analizi yönteminde ise değer sorunu içeren bir örnek olay üzerinden öğrencilerin verilen soruna problem çözme basamaklarını uygulayarak değere uygun çözüm önerileri getirmeleri istenilebilir ya da ahlaki ikilem yaklaşımda öğrencilerin daha rahat sorgulama yapmalarına imkan sunacak örnek olaylardan yararlanmak öğretimin etkililiğini artıracak gibi dersi sıradanlıktan çıkararak etkili hale getireceği düşünülmektedir.

1.4. İLKOKUL ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA DEĞER EĞİTİMİ

Öğretim programı, eğitim programı içerisinde ve programın amaçlarına uygun planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili okul içi ve okul dışı etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneğidir (Demirel, 2004: 26). Öğretim programları zamanın ihtiyaçlarına ve şartlarına göre değişmekte ya da güncellenmektedir. Ülkemizde değer eğitiminde birliğin sağlanması amacıyla 2004 yılında ilköğretim programlarında yapılan değişikliklerle özellikle sosyal bilgiler dersi öğretim programı başta olmak üzere diğer derslerin öğretim programlarında da değer eğitimi yer almaya başlamıştır (Çelikkaya, 2019: 81-82). Yapılan son değişikliklerle 2018 Öğretim programlarının tamamının giriş bölümünde “Milli Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları, Öğretim Programlarının Amaçları, Öğretim Programlarının Perspektifi, Değerlerimiz, Yetkinliklerimiz, Öğretim Programlarında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı, Bireysel Gelişim ve Öğretim Programları ve Sonuç” başlıklarının standart olarak yer aldığını görmekteyiz (MEB, 2018a: 1). Başlıklar değer eğitimi açısından incelendiğinde tamamına yakınında değerlere ve değer eğitimine vurgu yapılmaktadır. Değerlerimiz başlığı altında yer alan

“Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır” ifadesinde de değerlerin öğretim programı içerisindeki konumu ve önemi vurgulanmaktadır (Beldağ, 2020: 140). Öğretim programlarında değerlerimiz ayrı bir program, öğrenme alanı, ünite veya konu olarak görülmemiş; eğitim sisteminin nihai amacı olarak ifade edilmiştir. Değerlerimiz başlığı altında “kök değerler” olarak ifade edilen on değere yer verilmiştir. Bu değerler: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverliktir (Meb, 2018a: 5). Bu değerlerin öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına hem ilişkili oldukları alt değerlerle hem de diğer kök değerlerle birlikte ele alınması gerektiği belirtilmiştir. Öğretim programlarının tamamı için geçerli olan bu kök değerlerle birlikte bazı derslerin öğretim programlarında o derse özgü değerler yer almaktadır (Beldağ, 2020: 141).

Alabaş, (2020: 471) 2018 Öğretim Programlarında değerlerin temel alındığını ve değerlere önem verildiğini belirtmiştir. Bununla birlikte değerlerin öğrenme alanları/üniteler ve kazanımlarla ilişkilendirilmediğini, değer eğitimi uygulamalarına yönelik örnek etkinliklere ve değerlere ilişkin kuramsal bilgilere yer verilmediğini belirtmiştir. Beldağ, (2020: 143) 2018 Öğretim Programlarında doğrudan verilecek değer ifadesinin yer almadığını, değerlerin sadece bir ders ya da ünite içinde değil okul içi ve okul dışı tüm etkinliklere yayılması gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda programın değer eğitimi anlayışında örtük program vurgusunun fazla olduğunu belirtmiştir.

1.4.1. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Değer Eğitimi

Sosyal bilgiler eğitimi, bireyin demokratik değer, tutum ve inanç geliştirmesinin yanı sıra toplumdaki değerleri fark etmesine ve değerlerin insan etkileşimlerini nasıl etkilediğinin bilincine varmasına yardımcı olmalıdır (Doğanay, 2011: 260). Kan’a göre (2009: 28), sosyal bilgiler dersinin öncelikli amacı milli ve evrensel değerlere sahip bireyler yetiştirme olmalıdır.

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın özel amaçları başlığı altındaki maddelerde yer alan:

“sorumluluklarını yerine getiren vatandaş yetiştirmek”, “milli ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olma”, “çevre duyarlılığına sahip olma”, “milli, manevi, değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri”

ifadelerinde değerlerin benimsenerek davranış haline getirilmesi ve değerlerin gelecek nesillere aktarılması amaçlandığı söylenebilir (MEB, 2018a: 8). “2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda Değerler Eğitimi” başlığı altında kök değerlerle birlikte bu derse özgü belirlenmiş değer listesi yer almaktadır. Bu değerler şunlardır; adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, saygı, sevgi, sabır, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, duyarlılık, estetik, eşitlik, özgürlük, tasarruf (MEB, 2018a: 9). 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın uygulanmasına dikkat edilecek hususlarda; programda yer alan değerlerin kazanımlarla bire bir ilişkilendirilmediği ancak değer eğitiminin hayat boyu öğrenme kapsamında ele alınabilmesi için farklı kazanım ve öğrenme alanlarıyla da ilişkilendirilmesi gerektiği belirtilmiştir (MEB, 2018a: 10).

1.4.2. 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programında Değer Eğitimi

Türkçe öğretiminde en önemli materyallerden biri olan metinlerin değer kazandırma sürecinde de kullanımı önem arz etmektedir (Sallabaş, 2012: 62). Özbaşı (2020: 182), Bireyin toplumsallaşma sürecinde evrensel ve milli değerlerin benimsenmesi açısından çocuk edebiyatının önemli bir kaynak görevi gördüğünü belirtmiştir. Aynı zamanda çocuk edebiyatının somut işlemler döneminde olan ilkökul öğrencilerinin, soyut kavramlar olan değerleri somutlaştırması açısından önemli olduğunu belirtmiştir. Nitekim 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın amaçları arasında yer alan ifadelerden biri şu şekildedir: “Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsenmelerinin sağlanması amaçlanmıştır.” Buradaki ifadeden de programın eserler aracılığıyla değerleri kazandırma amacından bahsettiğini görmekteyiz (MEB, 2018b: 8). 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın özel amaçlar başlığı altındaki;

“Türkçe Dersi Öğretim Programı öğrencilerin, hayat boyu kullanabilecekleri dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazmayla ilgili dil becerilerini ve zihinsel becerileri kazanmaları, bu becerileri kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları, Türkçe sevgisiyle, istek duyarak okuma ve yazma alışkanlığı edinmelerini sağlayacak şekilde bilgi, beceri ve değerleri içeren bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır.”

İfadelerinden programın dil becerilerini geliştirmenin yanında değerleri de kazandırmayı amaçladığı söylenebilir. Diğer bir ifadede ise programın “milli, manevi, ahlaki, tarihi, kültürel ve sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması,

milli duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi” amaçladığı belirtilerek değerlerin önemine vurgu yapılmıştır (MEB, 2018b: 8).

1.4.3. 2018 Matematik Dersi Öğretim Programında Değer Eğitimi

Matematik dersi değer içermeyen bir alan olarak görülse de öğrenme-öğretme alanında yapılan çalışmalarla matematiğin kendine özgü değerler içerdiği fark edilmiştir (Durmuş, 2004: 65). 2018 Matematik Dersi Öğretim Programı’nın özel amaçlarında yer alan 13. Maddede; “ matematiğin insanlığın ortak bir değeri olduğunun bilincinde olarak matematiğe değer verilecektir.” İfadesi yer almıştır. Bu ifadeden matematiğin kendisinin bir değer olduğu ve matematiğe değer verecek bireylerin yetiştirilmesi gerektiğini söylemek mümkündür. Programın uygulanması sırasında dikkat edilecek hususlar başlığında yer alan bir ifadede;

“Matematik Dersi Öğretim Programı öğrenciyi merkeze alan ve kavramsal anlamayı önemseyen bir bakış açısına sahip olmakla birlikte, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) belirlenen 8 anahtar yetkinlikle birlikte esneklik, estetik, eşitlik, adalet ve paylaşım gibi değerleri de uygun kazanımlarla eşleştirmeyi öne çıkarmaktadır.”

Tüm programlarda yer alan 10 kök değere ek olarak verilmesi gereken değerlere (esneklik, eşitlik, adalet, estetik ve paylaşım) yer verilmiştir. Ancak bu değerlerin hangi kazanımlarla ilişkilendirilmesi gerektiği belirtilmemiştir (MEB, 2018c: 9-14).

1.4.4. 2018 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programında Değer Eğitimi

2018 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı’nın özel amaçlarında tüm bireyleri fen okuryazarı olarak yetişmesini amaçlayan programın aynı zamanda “Evrensel ahlak değerleri, milli ve kültürel değerle bilimsel etik ilkelerinin benimsenmesini sağlamak ” ifadesi yer almaktadır. Bu ifadeden bilişsel becerilerin yanı sıra değerlere de vurgu yapıldığı görülmektedir (MEB, 2018d: 9). Tok (2019: 5), 2018 Fen Bilimleri Öğretim Programında önceki programlara nazaran değer eğitimiye daha çok vurgu yapıldığını belirtmiştir. Bir başka ifadesinde ise bireyi, toplumu ve çevreyi etkileyen fen bilimleri dersinin duysal alanda değer eğitimiyle desteklenmesi gerektiğini dile getirmiştir. 2018 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı’nın uygulanmasında dikkat edilecek hususlarda öğretmenlerin, öğrencilerinin araştırma ruhu ve duygusunu ve bilimsel düşünce tarzını geliştirmesi için cesaretlendirmesini ve uygulamalarda evrensel ahlak değerleri, milli ve kültürel değerler ve bilimsel etik ilkelerinin benimsenmesini sağlamaları

belirtilmiştir (MEB, 2018d: 11). Bu ifadelerden öğrencilerin bilimi ve yöntemlerini öğrenmelerinin yanı sıra değerlerle donanmalarının amaçlandığı söylenebilir. Programın giriş kısmındaki standart başlıklarda yer alan kök değerlere ek olarak verilecek bir değer listesi yer almamaktadır. Bununla birlikte değer eğitimiyle ilgili kazanım değer ilişkilendirmesi de yapılmamıştır.

1.4.5. 2018 İlkokul Müzik Dersi Öğretim Programında Değer Eğitimi

Müzik, insana bireysel, milli ve evrensel değerleri kazandırmanın yanı sıra etkili bir eğitim ve kültürlenme aracıdır (Sazak, Akgül Barış, Öztosun Çaydere, Sevinç, 2011: 91). Değerler eğitiminde müziği kullanmak, öğrenci davranışlarının olumlu yönde değişmesini ve gelişmesini sağlar. Bu eğitimler sayesinde mutlu ve huzurlu bir şekilde yetişen nesiller güçlü toplumları oluşturur (Uysal, 2008: 74).

2018 Müzik Dersi Öğretim Programı'nın özel amaçlarında öğrencilerin müzik yoluyla estetik yönünü; sevgi, paylaşım ve sorumluluk duygularını geliştirmesi amaçlanmıştır. Programda müzik yoluyla değerlerin kazandırılması amaçlanmıştır (MEB, 2018e: 8). Programın uygulanması hususunda dikkat edilmesi gereken noktalar içerisinde müzik dersinin amacının teorik bilgi aktarımı değil; öğrencilere müzik zevki kazandırarak sanat ve estetik algılarını geliştirmek olduğu belirtilmiştir. Bir başka dikkat edilecek nokta olarak:

“program uygulanırken öğrencilerin değerleri kazanmasına özen göstermeli, tüm kazanımlar ilgili değerlerle ilişkilendirilmeli ve örtük program anlayışından hareketle dersler işlenmelidir.”

İfadeleri yer almıştır. Programın uygulama aşamasında değer eğitimine özen gösterilmesi gerektiğine, değer eğitimin örtük bir şekilde gerçekleştirilmesine dikkat çekilmiştir (MEB, 2018e: 9).

1.4.6. 2018 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Değer Eğitimi

Genç'e göre (2018: 549), Görsel Sanatlar dersi, soyut nitelikteki değerleri somutlaştırarak öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır. Dilmaç ve Topuz'a göre (2017: 43), ise sosyal beceriler ile değer eğitimi arasında güçlü bir ilişki vardır. Sanat etkinlikleri aracılığıyla gelişen sosyal beceriler, değer kazanımını da olumlu yönde etkilemektedir. Örneğin, çocuklar akranlarından kazanabileceği sosyal beceriler aracılığıyla yardımlaşma, paylaşma, arkadaşlık gibi değerleri kazanır.

2018 Görsel Sanatlar dersinin özel amaçlarından biri “sanat alanında etik davranış gösteren” bireylerin yetişmesidir. Programın uygulama aşamasında dikkat edilecek noktalar arasında değer eğitiminin açık veya örtük bir şekilde

kazanımın içeriğine göre yapılması istenmiştir. Aynı zamanda sanat alanında kazandırılacak çeşitli etik kurallardan bahsedilmiştir (MEB, 2018f: 10). Görsel Sanatlar dersinin öğretim programında sınıflara göre kazandırılması gereken değerler belirtilmiştir. Bu değerler 1. sınıf için saygı, sevgi, dostluk, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik 2. sınıf için adalet, sevgi, saygı, dostluk, sorumluluk, yardımseverlik, vatanseverlik ve öz denetim; 3. sınıf için adalet, sevgi, saygı, dostluk, sabır, sorumluluk ve vatanseverlik; 4. sınıf için adalet, saygı, sevgi, yardımseverlik ve dürüstlüktür (MEB, 2018f: 14-21).

1.4.7. 2018 Trafik Güvenliği Dersi Öğretim Programında Değer

Eğitimi

2018 Trafik Güvenliği Dersi Öğretim Programı'nın özel amaçları arasında öğrencilerin "Trafikle ilgili olumlu değer yargısı oluşturmaları, trafik kuralları konusunda duyarlılık geliştirmeleri ve trafikte diğer bireylere saygı göstererek ben yerine biz bilinci geliştirmeleri" ifadeleri yer almaktadır. Bu ifadelerden hareketle değer eğitimiyle ilgili olarak bu derste bireylerin trafikle ilgili değer yargıları oluşturmaları ve bu değerleri davranışa dökmelerinin amaçlandığı söylenebilir. Programda aynı zamanda bu derse özgü bir değer listesi yer almaktadır. Bu değerler; bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, doğal çevreye duyarlılık, sabır, saygı, sorumluluk ve yardımseverlik (MEB, 2018g: 8). Programın uygulama aşamasında ise öğrencilerin değerleri kazanmasına özen gösterilmesi, tüm kazanımların ilgili değerlerle eşleştirilmesi ve örtük program anlayışıyla derslerin işlenmesi gerektiği vurgulanmıştır (MEB, 2018g: 9).

1.4.8. 2018 Beden Eğitimi ve Oyun Dersi Öğretim Programında Değer

Eğitimi

Değer eğitimi uygulamaları sırasında karşılaşılan güçlüklerden biri de öğrencilerin eğlenerek öğrenmesini sağlayacak etkinliklerin sağlanamamasıdır. Değer eğitiminde spor sayesinde öğrencilerin hem katılımı artmakta hem de eğlenceli vakit geçirmektedir (Özbey ve Güzel, 2009: 128). 2018 Beden Eğitimi ve Oyun Dersi Öğretim Programı'nın özel amaçları arasında değer ve değer eğitimiyle ilgili olarak şu ifadeler yer almaktadır:

Beden Eğitimi ve Oyun dersinde kültürel birikimimiz ve değerlerimizle ilgili şu amaçlara ulaşılır:

- Kültürümüze ve başka ülkelere ait geleneksel oyunlar ile dansları tanır ve uygular.
- Bayram, kutlama ve törenlere isteyerek katılır.

Oyun ve Fiziki Etkinliklerde iletişim becerileri, iş birliği, adil oyun (fair play), sosyal sorumluluk, liderlik, doğaya duyarlılık ve farklılıklara saygı özelliklerini geliştirir.

Bu ifadelerden hareketle programda oyunlar, danslar, ve bayram, kutlama ve törenler aracılığıyla değerlerin kazandırılmasının amaçlandığı söylenebilir. Aynı zamanda programda “Oyun ve fiziki etkinliklerde iletişim becerileri, iş birliği, adil oyun (fair play), sosyal sorumluluk, liderlik, doğaya duyarlılık ve farklılıklara saygı özelliklerini geliştirir.” ifadesiyle bu derse özgü kazandırılması gereken değerlere de yer verildiği söylenebilir. (MEB, 2018h: 9). Beden Eğitimi ve Oyun Dersi Öğretim Programı’nın uygulama aşamasında dikkat edilecek hususlarda bu dersin dayandığı temel ilkeler çerçevesinde eğitim-öğretim sürecinin gerçekleşmesi istenmiştir. Bu ilkeler arasında “evrensel ve toplumsal değerlere yer verilmiştir” ifadesiyle programda yer alan değer türleri belirtilmiştir. Programda kazanımlarla ilgili değerler üzerinde durulması gerektiği vurgulanmaktadır (MEB, 2018h: 10).

1.4.9. 2018 İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim Programı’nda Değer Eğitimi

2018 İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim Programı’nın özel amaçları içerisinde bu derste öğrencilere kavramsal bilginin yanı sıra bu dersle ilgili temel değerleri kazandırmayı ve kazandırılan bu değerlerin bir yaşam biçimi ve kültür haline gelmelerini sağlamak yer almaktadır. Yine özel amaçlar arasında 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nda ifade edilen Türk Milli Eğitimi’nin Genel Amaçları ve İlkeleri doğrultusunda değer ve değer eğitimi ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Bunlar;

- İnsani değerleri benimseyen,
- Hak ve özgürlüklerin kullanılabilmesi için sorumluluk üstlenen,
- İnsan hakları ve demokrasi kültürünün geliştirilmesi için adaleti ve eşitliği gözeten,
- Birlikte yaşama koşullarının iyileştirilmesi ve geliştirilmesi için sorumluluk üstlenen,
- Cumhuriyet ve değerlerinin insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi alanındaki gelişmelere katkısını bilen bireyler yetiştirmektir.

Öğretim programı içerisinde aynı zamanda “İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim Programı’nda Değerler” başlığına yer verilerek değerlere ve değer eğitimiye özel bir vurgu yapılmıştır. Bu başlık altında İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim Programı’nda değerlerin; “birey-birey, birey-toplum, toplum-toplum, birey-devlet, toplum-devlet” arasındaki

ilişkileri düzenleyen ve güçlendiren yapılar olarak ele alındığını belirtmiştir. Yine bu başlık altında değer eğitimiyle bireylere kazandırılması hedeflenen davranış ifadelerine yer verilmiştir. İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim Programı'nda bu derse özgü kazandırılması istenen bir değer listesi yer almaktadır. Bu değerler; açık fikirlilik, adalet, arkadaşlık, dostluk, eşitlik, paylaşma, sevgi, aile birliğine önem verme, duyarlılık, güven, sabır, sorumluluk, saygı, özgürlük. Öğretim programının uygulamasında dikkat edilecek hususlarda öğretmene, öğrencilerin milli, manevi, kültürel, insani ve evrensel değerlerini pekiştirme görevi üstlenmiştir (MEB, 2018ı: 8-9).

1.5. YARDIMSEVERLİK DEĞERİ VE ALT BOYUTLARI

İnsan nüfusunda yaşanan artış ve medeniyetin ilerlemesi, toplumda bazı ayrışmalara ve bütünleşmelere olanak sağladığı gibi, insan ilişkilerinin doğal bir sonucu olarak yardımlaşma ve dayanışma ihtiyacını da doğurmuştur (Bayyığıt, 2001: 60). Kültürümüzde yüceltilen değerlerden biri olan yardımlaşma, insanların sahip oldukları maddi ve manevi imkanları karşılık beklemeden diğerleriyle paylaşmaları anlamına gelmektedir (Tarhan, 2013: 148). Yardımseverlik, yardımlaşmayı sevmektir (Aslan, 2017: 168). Yardımlaşma, toplumun bireyleri arasındaki iletişimi ve birlikteliği kuvvetlendirerek toplumda huzurun oluşmasını ve devamlılığını sağlamaktadır (Gün, Nazıroğlu, Kılıç ve Kaya, 2019: 165). Yardımseverlik en sade anlamıyla; ihtiyaç sahiplerine, kişisel bir kazanç gözetmeksizin, isteyerek maddi ve manevi destekte bulunma durumudur. Sahip olduğun güç ve olanakları diğerlerinin iyiliği için kullanmak; bir kimsenin sıkıntısını gidermek, karşılaştığı güçlüklerde yardımcı olmak ve bunları içinden geldiği için yapmaktır (Durmuş vd., 2012: 14). Aktepe, (2010: 66) yardımseverlik değerini toplumda yer alan dayanışmanın ve birlikteliğin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan ve içerisinde çeşitli davranışları içeren bir kavram olarak ifade etmiştir. Ona göre toplumların varlığını sürdürebilmesi, yardımseverlik değerine sahip olmalarına ve bu değere uygun davranışlarda bulunmalarına bağlıdır.

Aktepe, (2010: 67) alan yazındaki yardımseverlik değeri tanımlamalarından yola çıkarak yardımseverlik değeriyle yakından ilişkili yedi alt boyut belirlemiştir. Bu alt boyutlar şu şekildedir: fedakarlık, merhamet, sosyal sorumluluk, işbirliği, paylaşma, gönüllülük ve cömertlik.

1.5.1. Fedakarlık

TDK (2021) sözlüğünde fedakarlık “özveri” kelimesiyle belirtilmiştir. Yani fedakarlık kelimesi özveri kelimesiyle eş anlamlı olarak ifade edilmiş ve şu ifadelerle açıklanmıştır: “bir amaç uğruna veya gerçekleştirilmesi istenen herhangi bir şey için kendi çıkarlarından vazgeçme, fedakarlık.” Fedakar kişiler başkalarının iyiliğini kendi iyiliklerinin üzerinde tutarlar. Birey ve toplumun mutluluğu adına bireylerde fedakarlık olması istenen değerlerden biridir (Maddux, 2002’den aktaran: Türker, 2019: 15).

1.5.2. Merhamet

TDK (2021), sözlüğünde merhamet “Bir kimsenin veya bir başka canlının karşılaştığı kötü durumdan duyulan üzüntü, acıma” şeklinde açıklamıştır. Merhamet, herkesin iyiliğini isteyip başkalarının güçsüzlük, sıkıntı ve derdini önemseme, içinde bulundukları duruma acıma ve şefkat göstermektir. Merhamet şefkat ve iyi niyetle karışık bir üzüntüdür. İnsanların derdiyle dertlenme, üzüntüsüyle üzülmeye ve onlara yardım etmeye çalışmaktır (Hökelekli, 2011: 70).

Merhamet değerine sahip kişiler ihtiyaç sahiplerini fark eder, acıma duygusuyla içinden gelerek yardım etmek için harekete geçer. Merhamet değeri insanın düşünce ve davranışlarını etkileyerek onun çeşitli eylemlerde bulunmasını sağlar. Bu sebeple merhametin farkına varma, üzüntü duyma ve davranışta bulunma şeklinde üç aşaması olduğu söylenebilir (Peker, 2014: 336).

1.5.3. Sosyal Sorumluluk

Sosyal sorumluluk, toplumsal fayda sağlamak adına kişinin davranışlarını toplumsal sonuçlarına göre düzenlemesi olarak ifade edilebilir (Toker ve Tat, 2013: 35). Sosyal sorumlulukta bireyin kendini içinde yaşadığı topluma karşı sorumlu hissetmesi vardır (Toker ve Tat, 2013: 35). Sosyal sorumluluk bireyin, toplumun değer yargılarına ve ilkelerine uygun davranışlar göstermesi; toplumdaki diğer bireylerin psikolojik, sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını dikkate alması ve toplumun çıkarlarını gözeterek gönüllü bir şekilde eylemlerde bulunmasıdır (Çankaya, 2010: 18; Eraslan, 2011: 83).

1.5.4. İşbirliği

TDK (2021), sözlüğünde işbirliği “Amaç ve çıkarları bir olanların oluşturdukları çalışma ortaklığı, teşrikimesai” olarak açıklanmıştır. Her grup

çalışması işbirliği olmayabilir. İşbirliğinden bahsedilebilmesi için grup üyelerinin ortak hedefe ulaşmak için hem kendilerinin hem de diğer grup üyelerinin çalışmalarını yardımlaşarak yükseltmeli ve ortaya ortak bir ürün çıkarmalıdır (Aktepe, 2010: 70). İşbirliği öğrencilere, empati kurabilmesini, başkalarının düşüncelerine saygılı olmayı, hoşgörülü olmayı kazandırmakta ve etkili iletişimi sağlamaktadır (Senemenoğlu, 2015: 497).

1.5.5. Paylaşmak

Yardım etme, paylaşma, işbirliği gibi davranışlar bir kişinin veya grubun yararına olan ve kişinin içinden gelerek gösterdiği eylemlerdir (Eisenberg ve Mussen, 1997'den aktaran: Mağden ve Uzmen: 2002: 196). TDK (2021), sözlüğünde paylaşmak “aralarında bölüşmek, pay etme, üleşmek” ifadeleriyle açıklanmıştır. Paylaşmak doğuştan getirilmez. Çocuklar paylaşma değerini daha çok küçük yaşlarda çevrelerini taklit ederek öğrenirler. Ancak tam anlamıyla bilinçli yapılan paylaşma 5-6 yaşlarında sosyalleşmenin bir gereği olarak öğrenilir. Çocuk paylaşma ve işbirliğinin önemini oyun içerisinde kavrar (Öztürk Samur, 2011: 81).

1.5.6. Gönüllülük

Dulkadiroğlu'na göre (2016: 12) gönüllülük bireyin ihtiyaç sahipleri için, kendisinin belirlediği bir zaman diliminde, çoğunlukla kurumlar aracılığıyla gerçekleştirdiği planlı yardım faaliyetleridir. TDK, (2021) sözlüğünde gönüllülük “gönüllü olma durumu” şeklinde ifade edilmiştir. Yine aynı sözlükte gönüllü ifadesi “Bir işi yapmayı hiçbir yükümlülüğü yokken isteyerek üstlenen” şeklinde açıklanmıştır. Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (United Nations Volunteers [UNV], 2013: 12) tarafından hazırlanan Türkiye’de gönüllülük raporunda gönüllülük şu ifadelerle açıklanmıştır:

“Geleneksel yardımlaşma, sosyal hizmetlerin ulaştırılması ve farklı sivil katılım yolları gibi çeşitli aktiviteleri işaret eder. Gönüllülük özgür irade ile toplumun genelinin iyiliği için yapılan ve maddi menfaatin asıl harekete geçirici faktör olmadığı harekettir. En önemlisi, gönüllülük vatandaş olmanın bir ifadesi ve içinde bulunduğumuz insani ilişkilerin ayrılmaz bir parçasıdır. Dayanışma, bağlılık ve katılım gibi fikirlerden esinlenen gönüllülük hem toplumların hem de bireylerin refahına katkı sağlar (UNV, 2013: 12).

1.5.7. Cömertlik

Cömertlik, TDK (2021) sözlüğünde “cömert olma durumu eli açıklık, ahilik, semavat, mürüvvet” anlamında açıklanmıştır. Erkuş’ a göre (2007: 23)

cömertlik bireyin sahip olduğu imkanları yasal sınırlar içerisinde karşılık beklemeden kendi isteğiyle başkalarına sunması, onlarla paylaşmasıdır. Ona göre cömert sayılabilmenin temel koşulları şunlardır: Öncelikle cömertlik, bireyin kendisini ön plana çıkarması, övünmesi, gösteriş yapması ya da kendi ailesinin toplumdaki statüsünü ön plana çıkarması amacıyla değil, sadece Allah rızası için yapılmalıdır. Çünkü cömertlik bu duyguları tatmin etme aracı değil, Allah rızası ve insan sevgisine dayanan bir erdemdir. Kişi yapacağı yardımı içinden gelerek, samimiyetle yapmalı; göstermiş olduğu cömertliğe karşı maddi veya manevi beklenti içinde olmamalıdır. Kişi, yardım ettiği bireyi rencide edecek tutum ve davranışlardan kaçınmalı; kendisine verilmesini istemeyeceği bir şeyi yardım olarak vermeye kalkışmamalıdır.

1.6. TUTUM

Birçok tutum eğitimin temel hedefleri arasında yer almaktadır. Örneğin; insanlar arasında ayırım yapmadan insanlara karşı hoşgörölü ve saygılı olmak; insanlara yardım etmek, başkalarını düşünme ve onların hislerine karşı duyarlı olmak. Bazen tutumlar değerlerle aynı anlamda kullanılmaktadır ancak değerler, tutumlardan daha genel bir kavramdır. Tutumlar ise belirli durumlardaki özel bir tercihe yöneliktir (Senemoğlu, 2015: 416). Bu bağlamda tutum, bireyin herhangi bir olaya, kişiye, gruba, davranışa karşı olumlu ya da olumsuz davranış gösterme eğilimine denir (Turgut ve Baykul, 2010: 318). İnceoğlu'na göre (2011: 22-23) tutum, bireyin kendine veya çevresindeki herhangi bir olaya, nesneye karşı tecrübe, bilgi, his ve güdülerine dayanarak organize ettiği bilişsel, duygusal ve davranışsal bir tepki ön eğilimidir. Tutumun oluşumunda bilişsel, duygusal ve davranışsal öğelerin birbiriyle tutarlı bir ilişki içinde olmaları gerekmektedir. Tutumların bireyleri yönlendirici ve harekete geçirici özelliği vardır. Aktepe (2010: 115-116) ise tutumların değerleri davranışa dönüştürme işlevini ortaya koymaktadır. Bireyler sahip oldukları değere göre davranış göstermektedirler. Örneğin; kişi kendini fedakar, cömert, merhametli, yardımsever biri olarak görüyorsa ihtiyaç sahipleriyle karşılaştığında insancıl yönü ağır basarak yardım etme eğilimi gösterecektir. Kişinin bu davranışıyla onun yardımsever bir tutuma sahip olduğunu göstermektedir.

1.7. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.7.1. Konu İle İlgili Yapılan Ulusal Çalışmalar

Alan yazın taramasında öncelikli olarak değer eğitiminde örnek olay yönteminin kullanıldığı araştırmalar incelenmiştir. Değer eğitiminde örnek olay yönteminin kullanıldığı araştırmalar kronolojik sıra ile aşağıda verilmiştir.

Akkuş, Küçük ve Örtten (2013), “Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Aktarım Aracı Olarak Atasözleri: Ahlaki İkilem Oluşturma” adlı araştırmasının amacını çelişkili atasözleri üzerinden ahlaki ikilem içeren bir örnek olay aracılığıyla ortaokul öğrencilerinin sorumluluk değerine ilişkin görüşlerini tespit etmek oluşturmaktadır. Değer eğitiminde kullanılabilecek örnekler oluşturmak amacıyla ahlaki ikilem içeren örnek olaylar hazırlamışlardır. Hazırlanan bu örnek olaylar 6. Sınıf düzeyindeki 40 öğrenciye uygulanarak sonuçlar analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin %57,5’i her bireyin davranışlarının ve davranışları sonucunda oluşabilecek durumların kendisini bağlayacağını, %35’i ise sadece kendisi ve çevresindeki diğer bireyleri etkileyeceğini ifade etmişlerdir.

Boztaş (2013), araştırmasında 6. Sınıf sosyal bilgiler dersi kapsamında “Demokrasinin Serüveni” ünitesinde doğrudan verilecek bir değer olan “hak ve özgürlüklere saygı” değerinin örnek olay incelemesi yönteminin kullanıldığı bir öğretim süreci ile programda yer alan farklı bir yöntemin kullanıldığı öğretim süreciyle arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını araştırmıştır. Araştırmasını ön test-son test kontrol gruplu deneysel desene göre gerçekleştirmiştir. Araştırmanın nicel boyutunda veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan Hak ve Özgürlüklere Saygı Değeri Anket formu kullanılmıştır. Araştırma sonunda örnek olay incelemesi yönteminin kullanıldığı deney grubunun lehine hak ve özgürlüklere saygı değerinin kazanımında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür.

Yetim (2015), araştırmasında sosyal bilgiler dersinde yardımseverlik ve dayanışma değerlerine yönelik yapmış olduğu değer eğitiminde; örnek olay ve drama yöntemlerinin etkililiğini araştırmıştır. Araştırmasının çalışma grubunu beşinci sınıfta eğitim gören 80 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde yardımseverlik ve dayanışma değerlerinin

öğretiminde örnek olay yönteminin drama yöntemine göre daha etkili olduğunu belirtmiştir.

Bal (2019), hayat bilgisi dersi öğretim programı içerisindeki on kök değeri, örnek olay yöntemiyle öğrencilere kazandırmayı amaçlamıştır. Eylem araştırması deseninde yürüttüğü araştırmasının örneklemine, özel bir ilkokulun ikinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmasında veriler; gözlem, öğrenci çalışmaları, öğrenci/öğretmen günlükleri, odak grup görüşmeleri, öğrenci ön ve son algıları, video kayıtları yoluyla toplanmıştır. elde edilen bu veriler analiz edildiğinde öğrencilere hayat bilgisi dersi öğretim programındaki on kök değeri eylem planlarıyla kazandırılabilirdi belirtilmiştir. Ayrıca öğrencilerde olumlu anlamda değişimler de gözlemlendiği belirtilen diğeri bir husustur.

Yeşilyurt (2019), “Değerler eğitime uygunluğu açısından öğretim yöntem ve tekniklerinin incelenmesi: bir derleme çalışması.” İsimli araştırmasında değer eğitiminde kullanılabilecek öğretim yöntem ve teknikleri incelemek amacıyla bir derleme çalışması yapmıştır. Bunun için Türkiye’ de farklı yazarlar tarafından yazılan veya editörlüğü yapılan “Öğretim İlke ve Yöntemleri” adlı ders kitaplarını incelemiştir. Araştırma sonucunda örnek olay, anlatım, gezi-gözlem, eğitsel oyun, drama, tartışma, problem çözme, işbirliğine dayalı öğrenme ve proje tabanlı öğrenme yöntem ve tekniklerinin teorik olarak değer eğitime uygun olduğunu tespit etmiştir. Araştırmada aynı zamanda ulaşılan sonuçlar dikkate alınarak birtakım önerilerde bulunulmuştur.

Temur (2020), araştırmasında tür değıştirme yönteminin öğrencilerin dil becerilerine etkisini tespit etmek ve bu yöntemin değer öğretimdeki etkililiğini ortaya koymaya çalışmıştır. Karma yöntem deseninin kullanıldığı araştırmanın nicel bölümünde veri toplama aracı olarak “Değer tutum ölçekleri”, nitel bölümde ise “Örnek Olay Değer Analiz Formu” ve “Tür Değıştirme Yöntemi” sırasında öğrenciler tarafından oluşturulan metinler kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Tür Değıştirme Yönteminin öğrencilere değerleri öğretimde etkili olduğu ve öğrencilerin dil becerilerini artırdığı görülmüştür.

Horuzoğlu (2021), araştırmasında ilköğretim 6. ve 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarındaki haber metinlerinin değer aktarma durumunu incelemiştir. Doküman analizi yönteminin kullanıldığı araştırmada, haber metinlerinin her iki

sınıfa ait ders kitaplarında değer aktarım amacıyla etkin bir şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir. Değer aktarım amacıyla kullanılan metin sayılarının 6. Sınıf ders kitaplarında 7. Sınıfa göre daha fazla olduğu görülmüştür. Araştırma sonucunda ulaşılan bir diğer bulgu ise haber metinlerinde aktarılan değerlerin çoğunluğunun dolaylı yoldan aktarılması, geri kalanların aktarımında ise değer açıklamalı örnek olay veya sadece örnek olay yönteminin tercih edildiği görülmüştür.

Ogur ve Altunay Şam (2021), yaptıkları araştırmada ilkokulda değerler eğitiminin verilişinde hikayelerin önemi üzerinde durmuş; değerler eğitime ilişkin bazı çıkarımlara ve önermelere yer vermiştir. Tarama modeline göre tasarlanan araştırmada doküman incelemesi yapılarak betimsel analiz yapılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin zihin dünyalarındaki değerleri somutlaştırması ve gerçek hayata yansıtması için hikayelerin örnek olay, drama gibi yöntemlerle işlenebileceği belirtilmiştir. Aynı zamanda bilinçli bir değerler eğitimiyle eğitim alanlarının sorumluluk, çalışkanlık, doğruluk, saygı, sevgi, aldatmama ve nezaket gibi değerlerin bulunduğu bir ortam olması gerektiğini vurgulamıştır.

Yapılan incelemede değer eğitiminde örnek olay yönteminin kullanıldığı araştırmaların oldukça az olduğu görülmüştür.

Yapılan alan yazın taramasında “değer” ve “tutum” boyutlarını ele alan araştırmalar da incelenmiştir. Ulaşılan araştırmalar şunlardır:

Aktepe (2010), 4. Sınıf öğrencileriyle yaptığı çalışmada sosyal bilgiler dersinde yardımseverlik değerinin etkinlik temelli öğretiminin öğrencilerin tutumları üzerine etkisini belirleyerek öğrencilerin yardımseverlik değerine ve değer eğitimine yönelik düşünceleri ortaya konulmuştur. Ön test- son test kontrol gruplu deneysel yöntemin kullanıldığı araştırmada deney grubuna etkinlik temelli yardımseverlik değer eğitimi uygulaması yapılmış kontrol grubuna ise bu uygulama yapılmamıştır. Araştırmada nitel ve nicel veriler araştırmacı tarafından geliştirilen ölçekler aracılığıyla toplanmıştır. Geliştirilen ölçekler şunlardır: Öğrencilerin başlangıç seviyelerini ölçmek amacıyla başarı testi; öğrencileri tanımak amacıyla öğrenci tanıma formu; öğrencilerin tutumlarını belirlemek amacıyla da yardımseverlik tutum ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda yardımseverlik değerinin etkinlik temelli eğitiminin yapıldığı deney grubu öğrencilerinin tutum puanlarının arttığı gözlenmiştir.

Gündüz (2014), 3. Sınıf öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmasında hayat bilgisi dersinde “sorumluluk” değerinin proje tabanlı öğrenme yaklaşımıyla öğretiminin öğrencilerin akademik başarısına ve tutumuna etkisini incelemiştir. Araştırmada nitel ve nicel veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen başarı testi, öğrenci tanıma ve görüşme formu, izin alınarak kullanılan “sorumluluk tutum ölçeği” ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda proje tabanlı sorumluluk değer öğretiminin yapıldığı deney grubu öğrencilerinin hem akademik başarılarının arttığı hem de sorumluluk tutum puanlarının yükseldiği gözlenmiştir.

Yarar Kaptan (2015), “İlköğretim 4. Sınıf sosyal bilgiler dersinde hoşgörü değerinin karma yaklaşıma dayalı bilgisayar destekli etkinliklerle öğretimi” adlı araştırmasında hoşgörü değerinin karma yaklaşıma dayalı bilgisayar destekli etkinliklerle öğretiminin öğrencilerin tutumları üzerindeki etkisi belirlenmiştir. Aynı zamanda öğrencilerin hoşgörü değerine ve değer eğitimine ilişkin görüşleri ortaya konulmuştur. Araştırmada nitel ve nicel veriler araştırmacı tarafından geliştirilen hoşgörü tutum ölçeği, kişisel bilgi formu, öğrenci ve öğretmen görüşme formları, gözlem formu, kompozisyon formu ve günlük hayattaki hoşgörü formu araçlarıyla elde edilmiştir. Araştırma sonucunda hoşgörü değerinin karma yaklaşıma dayalı bilgisayar destekli etkinliklerle değer öğretiminin yapıldığı deney grubunda tutum puanlarının alt boyutlarıyla birlikte genel olarak yükseldiği görülmüştür.

Tekin (2019), yaptığı araştırmada etkinlik temelli değer eğitiminin ilkokul 4. sınıflardaki sorumluluk değerine etkisini araştırmıştır. Araştırmada nitel ve nicel verilerin toplanmasında sorumluluk ölçeği, duygu ve düşüncelerimiz formları, veli görüşme formu ve öğrenci takip çizelgesi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda etkinlik temelli değer öğretiminin yapıldığı deney grubu tutum puanlarının yükseldiği gözlenmiştir. Cinsiyet, kardeş sayısı, anne- baba eğitim durumu, anne- baba mesleği, anne-baba birliktelik durumu, ekonomik durum, kendine ait oda ve ders çalışmaya yardımcı biri değişkenlerinden deney grubu öğrencilerinin sorumluluk değeri tutum puanlarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

Karaca (2020), araştırmasında matematik dersinde kullanılan yardımseverlik değerinin yer aldığı gerçek yaşam problemlerinin ilkokul4. Sınıf

öğrencilerinin yardımseverlik tutumlarına ve matematik dersine yönelik tutumlarını incelemiştir. Ön test- Son test yarı deneysel desene göre tasarlanan araştırmada bir deney iki kontrol grubu yer almıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Aktepe (2010) tarafından geliştirilen “Yardımseverlik Tutum Ölçeği” ve Hacıömeroğlu (2014) tarafından uyarlanan “Matematiğe Yönelik Tutum Ölçeği Kısa Formu” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda matematik dersinde kullanılan gerçek yaşam problemlerini ilkökul 4. Sınıf öğrencilerinin yardımseverlik tutumlarını ve matematiğe yönelik tutumlarını artırmada etkili olduğu görülmüştür.

Yılmaz (2020), araştırmasında ilkökul 4. Sınıf sosyal bilgiler dersinde yardımseverlik değerinin yaratıcı drama yöntemine dayalı etkinliklerle öğretiminin öğrencilerin yardımseverlik tutumlarına etkisini ve öğrenciler tarafında sürecin nasıl değerlendirildiğini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmada nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı karma yöntemle tasarlanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Yardımseverlik Tutum Ölçeği”, yaratıcı drama etkinliklerinde hareketle “Öğrenci Günlükleri” ve “Gözlem Formu” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda yaratıcı drama etkinliklerinin, yardımseverlik değerinin öğretimini kolaylaştırdığı, yaparak yaşayarak öğrenmeyi sağladığı ve öğretim sürecini etkili hale getirdiği görülmüştür.

1.7.2. Konu İle İlgili Yapılan Yurt Dışı Çalışmalar

Halstead ve Taylor (2000), tarafından yapılan araştırmanın amacı değerler eğitimi ile ilgili ilkelere atıfta bulunmak ve değerlerin okulda gelişimi ile ilgili felsefi ve deneysel bir bakış açısı sağlamaktır. Araştırma değerlerin müfredat yoluyla geliştirilmesi, okul ahlakı ve değer eğitimindeki pratik yaklaşımlarla ilgilidir. Araştırmacı bu çalışmanın 2000’li yıllardan yayımlanan makaleden daha kapsamlı olarak değerler eğitimi teorilerini, ölçme ve değerlendirme konularını, çocukların sahip oldukları değerleri ve okul dışı eğitim kurumlarını da kapsayan sosyal arka plan araştırmalarını da içerdiğini belirtmiştir. Ayrıca araştırmada çocukların sahip olduğu değerleri ve değerlerin doğası ile okullarda hangi değerlerin öğretilmesi gerektiği hakkında yapılan felsefi tartışmalar üzerine yorumlar da yer aldığı belirtilmiştir.

Weil, Oyelere, Yeoh ve Firer (2001) tarafından yapılan araştırmanın amacı öğrencilerin örnek olay incelemelerinin kullanımına yönelik algılarını ve bu algılar üzerindeki cinsiyet ve önceki akademik potansiyelin etkilerini incelemektir. Araştırmanın örneklemini Güney Afrika Üniversitesinde bir lisansüstü sınıf oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda örnek olay incelemelerinin kullanımının faydalarına ilişkin algılarında cinsiyet ve geçmiş akademik performansa göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

El Hassan ve Kahil (2005), “ Yaşayan Değerler Eğitim Programının Lübnan’da Özel Bir Okuldaki İlköğretim Öğrencilerinin Davranış ve Tutumlarına Etkisi” adlı araştırmasında “Yaşayan Değerler Eğitim Programının (LVEP)” kişisel zeka ile ilgili belirli tutum ve davranışları üzerine etkisini incelemiştir. Örneklemini rastgele seçilen 76 ikinci ve üçüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Ön test-sontest kontrol gruplu deneysel desene göre tasarlanan araştırmada veri toplama aracı olarak Harter’in Algılanan Yetkinlik ölçekleri, Öğretmen Derecelendirme Ölçeği ve BarOn Duygusal Bölüm Envanteri kullanılmıştır. Araştırma sürecinde deney grubundaki öğrenciler, bir eğitim-öğretim yılı boyunca normal ders müfredatına ek olarak programda yer alan Sevgi, saygı ve Barış değerleriyle ilgili dersleri takip ettiler. Kontrol grubundaki öğrenciler ise sadece normal müfredatta yer alan derslere devam ettiler. Araştırma sonucunda öğrencilerin skolastik, sosyal ve bilişsel öz algılarında deney grubu lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Ailwood, Brownlee, Johansson, Cobb-Moore, Walker ve Boulton- Lewis (2011), tarafından yapılan “Avustralya Erken Eğitiminde Değerler ve Kurallar Üzerine Çocukların Bakış Açıları” adlı araştırmanın amacı 4 ile 8 yaşları arasındaki 100 çocuğun kendi değer ve kural anlayışlarını incelemektir. Araştırmada görüşme yönteminden faydalanılarak çocuklarla ahlaki ve geleneksel konular, kurallar ve günlük okul hayatına katılım hakkındaki görüşlerine dair görüşme yapılmıştır. Araştırma sonucunda çocukların sorumluluğu sistemi inşa etmede aktif katılımcı olmaktan ziyade (okul) sistemine uyum sağlamak olarak algıladıkları tespit edilmiştir.

Madrona, Samdot Rivera ve Kozup (2016), tarafından yapılan “Duyuşsal Alan Odaklı Bir Beden Eğitimi Programı ile Değerin, Sosyal Becerilerin

Kazanılması ve Aktarılması” adlı araştırmanın amacı ortaokul öğrencileri için duyuşsal alana dayalı bir beden eğitimi programının sosyal beceri ve değerlerin kazandırılması ve aktarılmasındaki etkililiğini incelemektir. Araştırma İspanya’daki beş şehir okulunda öğrenim gören ve yaşları 11-13 arasında değişen 274 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada aynı zamanda genel sınıf öğretmenlerinin ve velilerin beden eğitimi dersinde öğrenilenlerin diğer alanlara aktarımıyla ilgili algıları ölçülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak öğretmenlere, velilere ve öğrencilere uygulanmak üzere üç anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda beden eğitimi derslerine sosyal beceri ve değer eğitiminin dahil edilmesinin öğrencilerin duygusal gelişimini artırdığı belirtilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili açıklamalar yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Örnek olay yönteminin 4. Sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değerine yönelik tutumları üzerine etkisini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada hem nicel hem de nitel araştırma tekniklerine uygun olarak karma yöntem kullanılmıştır. Creswell, (2012: 535) karma yöntemi nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanılarak çalışmada daha derin ve birbirini destekleyen veriler sayesinde daha güvenilir sonuçların elde edildiği bir yöntem olarak açıklamıştır. Creswell ve Plano Clark (2020: 5), karma yöntemi “görmenin birden fazla yolu” olarak ifade ederek bu yöntemin sadece bir araştırma yöntemi kullanmanın ötesinde geniş bir uygulama alanı oluşturduğunu belirtmişlerdir. Karma çalışmada nitel ve nicel veri toplama teknikleri aynı anda veya sıralı bir şekilde uygulanır. Bu yöntem problemin farklı kavramlaştırmasına olanak sağladığı gibi probleme farklı açılardan bakılabileceğini gösterir (Balcı, 2021: 42-43).

Araştırma desenleri bilimsel bir araştırmanın veri toplama, analiz etme, yorumlama ve raporlaştırma aşamalarında kullanılacak yolları ifade etmektedir. Alan yazında karma yöntem desenlerinin kullanılan alana ve yazara göre değiştiği söylenilebilir. Creswell (2019: 36-37), karma yöntem desenlerini temel desenler ve gelişmiş desenler olmak üzere iki gruba ayırmıştır. Temel desenler grubunda karma yöntem araştırmalarının temelini oluşturan desenler olarak ifade ettiği “Birleştirme (Çeşitleme) Desen, Açıklayıcı Ardışık desen ve Keşfedici ardışık desen” yer almaktadır. Gelişmiş desenleri ise temel desenlere bir şey

eklenmesiyle ortaya çıkan desenler olarak ifade etmiştir. Gelişmiş karma yöntem desenleri temel desenlere bir şey eklenmesiyle ortaya çıkan “Müdahale, Sosyal adalet ve

Çok aşamalı değerlendirme” desenleridir. Bu araştırma ise nitel ve nicel veriler ayrı ayrı toplanıp verilerin analizinde birleştirildiğinden dolayı temel desenler grubunda yer alan birleştirme (çeşitleme) desenine göre tasarlanmıştır.

Araştırmanın nicel kısmında tek grup ön test-son test deneysel desen kullanılmıştır. Bu desen türünde tek bir grup üzerinde yapılan çalışmayla deneysel etki test edilmektedir. Deneklerin bağımlı değişkene ilişkin ölçümleri uygulama öncesinde ön test, uygulama sonrasında son test aynı denekler üzerinde aynı ölçme araçları kullanılarak elde edilir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Erkan Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020: 208).

Araştırmanın nitel bölümü ise olgu bilim desenine göre tasarlanmıştır. Bu desende farkında olunan ancak derinlemesine bir anlayışa sahip olunmayan olgular üzerine odaklanılır. Bu sayede olguyu daha iyi tanımamıza ve anlamamıza yardımcı olacak sonuçlar sağlayacak örnekler, açıklamalar ve yaşantılar ortaya konulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 74-75). Araştırmada örnek olay yönteminin öğrencilerin yardımseverlik değerine yönelik tutumları üzerindeki etkisi detaylıca ortaya konulmaya çalışıldığı için olgu bilim deseninden yararlanılmıştır.

Bu araştırmada takip edilen deneysel süreç Tablo 1’de verilmiştir

Tablo 1 . Tek Gruplu Ön Test-Son Test Deneysel Desen Uygulama Süreci

Boyut	Ön test	İşlem	Son test
Nicel	Yardımseverlik Tutum Ölçeği	4 Haftalık Örnek Olay Yöntemiyle Hazırlanmış Yardımseverlik Değer Eğitimi Uygulaması	Yardımseverlik Tutum Ölçeği
Nitel	Öğrenci Tanıma ve Görüşme Formu		Öğrenci Görüşme Formu

Tablo 1’de de görüldüğü gibi deneysel sürecin başında öğrencilere ön test olarak Yardımseverlik Tutum Ölçeği ve Öğrenci Tanıma Formu ile Görüşme Formları uygulanmış ardından 4 hafta boyunca örnek olay yöntemiyle hazırlanmış yardımseverlik değer eğitimi uygulanmıştır. Uygulama sonunda ise aynı grup

öğrencilere Yardımseverlik Tutum Ölçeği ve Görüşme Formu son test olarak uygulanarak aradaki farkın anlamlılığı test edilmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Rize il merkezine bağlı bir köy okulunun 4. sınıfında öğrenim gören 11 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubunun seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde araştırmacı yakın ve erişilmesi kolay bir durumu seçer. Araştırmacının diğer örnekleme yöntemlerini kullanma imkanının bulunmadığı durumlarda kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanılabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 113). Araştırmacının çalışma grubu ile olan iletişimi, daha rahat veri toplama imkanına sahip olması, çalışma grubunun bulunduğu okul idarecilerinin araştırmaya, daha kolay ve ulaşılabilir olması nedeniyle kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi seçilmiştir.

Tek gruplu ön test-son test deneysel desene göre tasarlanan araştırmanın çalışma grubunu oluşturan 11 öğrencinin 4'ü erkek (% 36), 7'si kız (% 64) öğrenciden oluşmaktadır. Tablo 2'de çalışma grubuna dair bazı demografik bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 2. Çalışma Grubuna Ait Demografik Bilgiler

Değişken		f	%
Cinsiyet	Kadın	7	63,7
	Erkek	4	36,3
	Toplam	11	100
Kardeş sayısı	Tek çocuk	1	9,1
	1 kardeş	-	-
	2 kardeş	3	27,3
	3 kardeş	3	27,3
	4 kardeş	1	9,1
	5 kardeş ve fazlası	3	27,3
	Toplam	11	100
Yaşadığı yer	İl merkezi	-	-
	İlçe merkezi	-	-
	Köy	11	100
	Toplam	11	100
Anne mesleği	Ev hanımı	11	100
	Toplam	11	100
Baba mesleği	İşçi	7	63,6
	Muhtar	1	9,1
	Şoför	1	9,1
	Pastacı	1	9,1
	Emekli	1	9,1
	Toplam	11	100

Tablo 2 (Devam). Çalışma Grubuna Ait Demografik Bilgiler

Değişken		f	%
Anne eğitim durumu	İlkokul	3	27,3
	Ortaokul	6	54,5
	Lise	2	18,2
	Üniversite	-	-
	Diğer	-	-
	Toplam	11	100
Baba eğitim durumu	İlkokul	1	9,1
	Ortaokul	6	54,5
	Lise	4	36,4
	Üniversite	-	-
	Diğer	-	-
	Toplam	11	100
Yardım etkinliğine katılma durumu	Evet	8	72,7
	Hayır	3	27,3
	Toplam	11	100
Huzur evine gitme durumu	Evet	3	27,3
	Hayır	8	72,7
	Toplam	11	100
Yardım kuruluşuna bağışta bulunma durumu	Evet	11	100
	Hayır	-	-
	Toplam	11	100

2.3. Veri Toplama Araçları

Karma yöntemle göre tasarlanan bu araştırmanın nicel bölümünde veri toplama aracı olarak Aktepe (2010: 323) tarafından geliştirilmiş Yardımseverlik Tutum Ölçeği (Ek 2) ve araştırmacı tarafından geliştirilen öğrenci bilgi formu (Ek 3) kullanılmıştır. Araştırmanın nitel bölümünde ise araştırmacı tarafından geliştirilen öğrenci görüşme formu (Ek 4) ile Örnek Olay Yöntemiyle Yardımseverlik Değer Eğitimi Uygulamaları için hazırlanan ders planları kapsamında kullanılan öğrenci çalışma kâğıtları ve değerlendirme kâğıtları kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının kullanım amaçları Tablo 3'te gösterilmiş ve her biri ile ilgili detaylı bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3. Veri Toplama Araçlarının Kullanım Amaçları

Veri toplama araçları	Kullanım amaçları
Yardımseverlik tutum ölçeği	Öğrencilerin yardımseverlik değerine yönelik tutumlarının ölçülmesinde kullanılmıştır.
Öğrenci tanıma formu	Öğrencilerin cinsiyet, kardeş sayısı gibi kişisel bilgilerinin değişken olarak araştırmada kullanılması amacıyla uygulanmıştır.
Öğrenci görüşme formu	Öğrencilerin yardımseverlik değerine ve değer eğitimine ilişkin görüşlerinin alınması amacıyla uygulanmıştır.

Tablo 3 (Devam). Veri Toplama Araçlarının Kullanım Amaçları

Veri toplama araçları	Kullanım amaçları
Örnek olay yöntemiyle hazırlanmış değer eğitimi planları	Örnek olay yönteminin öğrencilerin yardımseverlik değerine yönelik tutumlarını olumlu etkilemesi amacıyla uygulanmıştır.

2.3.1. Yardımseverlik Tutum Ölçeği

Araştırmada Aktepe (2010: 323) tarafından geliştirilen güvenilirliği ve geçerliliği sağlanmış “Yardımseverlik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır (Ek 2). Veri toplama aracının güvenilirliğinin belirlenmesinde ön uygulama yapılmış; ölçeğin bütününe ve alt boyutlarının güvenilirliğine Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı ile bakılmıştır. Ölçeğin geneline ait güvenirlik katsayısı 0.85’tir. Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla faktör analizine başvurulmuştur. Yapılan analiz sonucunda uzmanların da görüşleri alınarak ölçeğin kaç boyuttan oluştuğu belirlenmiş; faktör yük değeri 40 ve üzeri olan maddeler veri olarak kullanılmış; bu değer altında kalan maddeler çıkarılmıştır. Ölçeğin kapsam geçerliliği için ölçekte yer alan her bir maddenin kendi içinde ve ölçeğin bütününde ölçülmek istenen hedefe uygun olup olmadığını ve ölçülmek istenen özellikleri temsil etme durumunun ortaya konulması amacıyla alan uzmanlarının görüşlerine başvurulmuştur. Alınan görüşler üzerine maddelerde bazı düzenlemelere gidilmiştir. Sonuç olarak “Yardımseverlik Tutum Ölçeği” 7 faktörde (fedakarlık, iş birliği, cömertlik, sosyal sorumluluk, paylaşma, gönüllülük, merhamet) 26 madde ile ölçülmektedir (Aktepe, 2010: 124).

Ölçekte bulunan ifadeler; “tamamen katılıyorum”, “katılıyorum”, “biraz katılıyorum”, “katılmıyorum” ve “hiç katılmıyorum” olarak derecelendirilmiştir. Olumlu maddelerde puanlama yapılırken “tamamen katılıyorum” 5, “hiç katılmıyorum” ifadesine ise 1 puan verilir. Olumsuz maddelerde ise tam tersi olacak şekilde “tamamen katılıyorum” 1, “hiç katılmıyorum” 5 puan alır. Her bir maddenin puanı hesaplandıktan sonra toplam puan hesaplanır (Aktepe, 2010: 124).

2.3.2. Öğrenci Tanıma Formu

Araştırmada çalışma grubunda yer alan öğrencilerin deney öncesi ve deney sonrası yardımseverlik tutum puanları arasındaki farklılığın cinsiyet ve kardeş sayısı değişkenlerine göre değişip değişmediğini ortaya koymak amacıyla

araştırmacı tarafından geliştirilen Ek 3’ te yer alan Öğrenci Tanıma Formu kullanılmıştır. Öğrenciler hakkında daha detaylı veriler elde etmek adına Öğrenci Tanıma Formunda aynı zamanda “*Daha önce hiçbir yardım etkinliğine katıldınız mı? , Daha önce hiç huzurevini ziyarete gittiniz mi?, Yardım kuruluşuna bağışta bulundunuz mu?, Bildiğin yardım kuruluşlarına örnek verebilir misin?*” sorularına ve bu sorularla ilgili alt sorulara da yer verilmiştir.

2.3.3. Öğrenci Görüşme Formu

Görüşme nitel araştırmada sıklıkla kullanılan bir veri toplama aracıdır. Patton’a göre görüşmenin amacı kişinin iç dünyasına girmek ve onun bakış açısını anlamaya çalışmaktır (Aktaran; Yıldırım ve Şimşek, 2008; 120). Görüşmede kaynak kişinin ilgi, tutum ve davranışını ortaya çıkarmak amacıyla uygun ortam oluşturulmaktadır (Balcı, 2021: 168). Araştırmada görüşme tekniğinden faydalanarak çalışma grubunda yer alan öğrencilerin yardımseverlik değerine ve değer eğitimi ilişkin düşüncelerini ortaya çıkarmak amacıyla Ek 4’te yer alan Öğrenci Görüşme Formu geliştirilmiştir. Görüşme formunun geliştirilmesinde alan yazın taramasına gidilmiştir. Alan yazında yer alan benzer görüşme formları incelenmiş; öğrencilere verilecek kazanımlar doğrultusunda taslak görüşme formu hazırlanmıştır. Ardından uzman görüşü alınmış; alınan görüşler doğrultusunda taslak görüşme formu üzerinde gerekli düzeltmeler yapılarak son şekli verilmiş ve ön ve son test şeklinde uygulanmıştır.

Görüşme sırasında sorulara geçmeden önce öğrencilere gerekli açıklamalar yapılmış; öğrencilerin rahatlıkla görüşlerini ifade edebilecekleri vurgulanmıştır. Görüşme sırasında standartlaştırılmış açık uçlu görüşme tekniğine uygun olarak hazırlanan Öğrenci Görüşme Formunda (Ek 4) yer alan sorular sırasıyla yöneltilmiştir. Görüşme süreleri 3 ile 8 dakika arasında öğrencinin cevaplama süresine bağlı olarak değişmektedir.

2.3.4. Örnek Olay Yöntemiyle Hazırlanmış Değer Eğitimi Planları

Örnek Olay yönteminin kullanıldığı yardımseverlik değerine yönelik değer eğitimi planlarının hazırlama sürecinde Aktepe (2010: 323) tarafından geliştirilen Yardımseverlik Tutum Ölçeği’nde yer alan yardımseverlik değeri ve ilişkili olduğu alt değerler (merhamet, sosyal sorumluluk, iş birliği, paylaşmak,

gönüllülük, cömertlik, fedakarlık) esas alınarak planlama yapılmıştır. Planlama yapılırken aşağıdaki basamaklar takip edilmiştir;

- Tutum ölçeğinin alt faktörünü oluşturan her bir değer, ilkokul 4. Sınıf Matematik, Türkçe, Sosyal Bilgiler, Fen Bilimleri, Görsel Sanatlar, Müzik, Beden Eğitimi ve Oyun, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Trafik Güvenliği dersleri öğretim programlarındaki kazanımlarla araştırmacı tarafından eşleştirilmiştir.
- Her bir alt boyut için en az üç farklı dersle eşleştirilme yapılmaya çalışılmıştır.
- Kazanım ve ders seçiminin ardından ilgili kazanımı ve yardımseverlik değerini içeren örnek olayların seçimi aşamasına geçilmiştir. Bu aşamada ders kitapları, çocuk hikaye kitapları, internet haberleri ve ilgili kaynak kitaplar taranmıştır. Her dersin kazanımına uygun ve öğrencilerin dikkatini çekebilecek farklı türdeki örnek olaylar (yazılı, görsel, işitsel, video) seçilmiştir. Hazır örnek olayların bulunamadığı durumlarda ise araştırmacı tarafından yine ilgili kazanım ve yardımseverlik değeri göz önünde bulundurularak örnek olaylar hazırlanmıştır.
- Alan yazındaki en çok kabul gören dört yaklaşımın (Telkin, Değer Geliştirme, Değer Analizi ve Ahlaki İkilem), örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi planlarının tamamında kullanılmasına dikkat edilmiştir.
- Alan yazındaki değer eğitimi yaklaşımlarının uygulama süreçlerine dikkat edilerek örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi planları hazırlanmıştır.
- Değer eğitimi planlarında öğrencilerin aktif katılımını artırmak amacıyla örnek olay yönteminin yanında dramatizasyon, donuk imge, beyin fırtınası, istasyon ve konuşma halkası teknikleri kullanılmıştır.
- Eşleştirilen kazanımlara ait dersler çakışmayacak şekilde ve her hafta eşit ders saati (6) süresince olmasına dikkat edilerek yedi hafta olarak planlanmıştır. Tabloda vurgulu gösterilen alt boyutlar, uygulama yapılan alt boyutlardır.
- Uzman görüşü alındıktan sonra son halini alan haftalık değer ve uygulanacak planlar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Yardımseverlik Değeri ve Alt Faktörlerine Ait Kazanım-Ders Eşleştirme

Hafta-alt boyut	Ders	Süre	Kazanım
Yardımseverlik	Görsel Sanatlar	2	Görsel sanat çalışmasını oluştururken biçimlendirme basamaklarını kullanır.
	Sosyal Bilgiler	2	Kendisini farklı özelliklere sahip diğer bireylerin yerine koyar.
	Türkçe	2	Sınıf içindeki tartışma ve konuşmalara katılır.
	Toplam	6	
Merhamet	Trafik	2	Yaya olarak trafik kurallarına uyar.
	Güvenliği		
	İnsan Hakları	2	İnsan olmanın niteliklerini açıklar
	Yurttaşlık ve Demokrasi		
	Müzik	1	Öğrenilen müzikler aracılığıyla milli ve manevi bilinç kazanır.
	Türkçe	1	Sınıf içindeki tartışma ve konuşmalara katılır.
	Toplam	6	
Sosyal Sorumluluk	Fen Bilimleri	2	Yakın çevresinde sigara kullanımını azaltmaya yönelik sorumluluk üstlenir.
	Sosyal Bilgiler	2	Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.
	Matematik	2	Sütun grafiğini inceler, grafik üzerinde yorum ve tahminler yapar
	Toplam	6	
İşbirliği	Beden Eğitimi ve Oyun	1	Oyun ve fiziki etkinliklerde iş birliği yapar.
	Görsel Sanatlar	2	Farklı materyalleri kullanarak üç boyutlu çalışmalar yapar.
	İnsan Hakları	2	Birlikte yaşama kültürünün günlük hayattaki yansımalarına örnekler verir
	Yurttaşlık ve Demokrasi		
	Türkçe	1	Sınıf içindeki tartışma ve konuşmalara katılır.
	Toplam	6	
Paylaşmak	Beden Eğitimi ve Oyun	1	Kültürümüze ve diğer kültürlerle ait çocuk oyunlarını oynar.
	Sosyal Bilgiler	2	Milli Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Milli Mücadele'nin önemini kavrar
	Matematik	2	Üç basamaklı doğal sayıları en çok iki basamaklı doğal sayılara böler
	Türkçe	1	Sınıf içindeki tartışma ve konuşmalara katılır.
	Toplam	6	
Gönüllülük / Fedakarlık	Beden Eğitimi ve Oyun	2	Oyun ve fiziki etkinliklerde karşılaştığı problemleri çözer
	Fen Bilimleri	2	İnsan sağlığı ile dengeli beslenmeyi ilişkilendirir.
	Trafik		
	Güvenliği	2	Trafikte kendisinin ve başkalarının hayatının önemli olduğunu fark eder
	Toplam	6	
Cömertlik	Müzik	2	Dinlediği müziklerle ilgili duygu ve düşüncelerini ifade eder.
	Matematik	2	Doğal sayılarla en az bir bölme işlemi gerektiren problemleri çözer.
	Türkçe	2	Sınıf içindeki tartışma ve konuşmalara katılır.
	Toplam	6	
	Genel toplam	42	

2.4. Veri Toplama Süreci

2.4.1. Pilot Uygulama Süreci

Pilot uygulamada deneysel aşamada kullanılacak olan Örnek Olay Yöntemiyle hazırlanmış olan yardımseverlik değer eğitimi planları deney grubu dışında yine 4. Sınıf düzeyindeki farklı öğrencilere uygulanmıştır. Uygulama 5 hafta boyunca sürmüştür. Pilot uygulama sırasında planlarda bazı eksiklikler ve aksaklıklar olduğu fark edilmiştir. Pilot uygulama sonucu yapılan düzenlemeler;

- *Etkinlik süre ve zaman düzenlemesi:* Planlarda yer alan örnek olayların işleme sürecinin uzun zaman almasından dolayı bazı planlardaki etkinlik sayısı azaltılmıştır.
- *Çalışma kağıtlarının yeniden düzenlemesi:* çalışma kağıtlarında gözden kaçan ifade eksiklikleri ya da yanlışlıklar düzeltilmiştir.
- *Ahlaki ikilemlerin yeniden düzenlenmesi:* uygulama sırasında ahlaki ikilem yaklaşımıyla hazırlanan planlarda öğrencilerden iki çelişkili durum içerisinden seçim yapmaları istendiğinde kendilerinin istenen seçenek dışında farklı bir çözüm getirdikleri görülmüştür. Bu nedenle çalışma kağıtlarında ikilem durumunu içeren bölümlerde kendi çözümlerini yazabilecekleri üçüncü bir bölüm eklenmiştir.
- *Sınıf yönetimi önlemlerinin belirlenmesi:* Örnek olay yönteminin sınırlılıklarından birisi de uygulama sırasında sınıf kontrolünün çok iyi sağlanması gerektiğidir. Aksi takdirde hedeflenen amaçlara ulaşmada eksiklikler olabilmektedir. Bu nedenle pilot uygulama süreci yöntemin provası niteliğinde olmuştur. Böylece araştırmacının asıl uygulama sırasında sınıf yönetiminde kolaylık sağlamıştır.

2.4.2. Esas Uygulama Süreci

2019-2020 eğitim öğretim yılı ikinci döneminde gerçekleştirilen araştırmaya ait süreç aşağıda sunulmuştur;

- Tek gruplu ön test – son test deneysel desenine göre tasarlanan araştırmada gerekli izinler (Ek 1) alınmış ve uygulamadan önce öğrencilere çalışmanın amacı ile ilgili gerekli bilgilendirilmeler yapılmıştır.

- Ardından “Öğrenci Tanıma Formu” ve “Yardımseverlik Tutum Ölçeği” ön test olarak uygulanmıştır. Öğrencilerin anketi cevaplayabilmeleri için yeterli süre verilmiştir.
- İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değerine ve değer eğitimi ilişkin görüşlerini belirleyebilmek için ön görüşme yapılmıştır. Görüşmenin Öğrenci Tanıma Formu ve Yardımseverlik Tutum Ölçeği ile aynı günde olmamasına dikkat edilmiş ve görüşmeler bireysel olarak gerçekleştirilmiştir.

Ön testlerinin uygulanmasının ardından deneysel çalışmaya geçilmiştir. Bu aşamada 7 hafta olarak planlanan (Tablo 5) örnek olay yöntemiyle hazırlanmış yardımseverlik değer eğitimi süreci covid- 19 salgını ile ülkemizde 13.03.2020 tarihinde uzaktan eğitim-öğretime geçilmesi nedeniyle ön testlerin uygulanması ve yardımseverlik değeri ve ilişkili olan merhamet, sosyal sorumluluk ve iş birliği alt değerleri olmak üzere 5 hafta boyunca uygulama yapılabilmiştir. Uygulama, 1 hafta ön testlerin uygulanması, 4 hafta hazırlanan ders planları doğrultusunda deneysel işlem süreci olmak üzere toplam 5 haftada tamamlanmıştır. Aşağıda verilmiş olan Tablo 5’te uygulama yapılan haftanın değeri ve uygulanan değer eğitimi planları gösterilmiştir. Deneysel süreç, araştırmacı tarafından yürütülmüştür.

Tablo 5. Haftalara Göre Uygulanan Değer ve Değer Eğitimi Planları

Tarih	Hafta-alt boyut	Ders	Süre	Kazanım
17.02.2020- 21.02.2020	Yardımseverlik	Görsel Sanatlar	1	Görsel sanat çalışmasını oluştururken biçimlendirme basamaklarını kullanır.
		Fen Bilimleri	2	Günlük yaşamda karşılaştığı karışımların ayrılmasında kullanabileceği yöntemlerden uygun olanı seçer.
		Sosyal Bilgiler	2	Kendisini farklı özelliklere sahip diğer bireylerin yerine koyar.
		Türkçe	1	Sınıf içindeki tartışma ve konuşmalara katılır.
		Toplam	6	
24.02.2020- 28.02.2020	Merhamet	Trafik Güvenliği	2	Yaya olarak trafik kurallarına uyar.
		İnsan Hakları ve Yurttaşlık	2	İnsan olmanın niteliklerini açıklar
		Demokrasi	1	Öğrenilen müzikler aracılığıyla milli ve manevi bilinç kazanır.
		Müzik	1	Sınıf içindeki tartışma ve konuşmalara katılır.
		Toplam	6	

Tablo 5 (Devam). Haftalara Göre Uygulanan Değer ve Değer Eğitimi Planları

Tarih	Hafta-alt boyut	Ders	Süre	Kazanım
02.03.2020-06.03.2020	Sosyal Sorumluluk	Fen Bilimleri	2	Yakın çevresinde sigara kullanımını azaltmaya yönelik sorumluluk üstlenir.
		Sosyal Bilgiler	2	Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.
		Matematik	2	Sütun grafiğini inceler, grafik üzerinde yorum ve tahminler yapar
		Toplam	6	
09.03.2020-13.03.2020	İşbirliği	Beden Eğitimi ve Oyun	1	Oyun ve fiziki etkinliklerde iş birliği yapar.
		Görsel Sanatlar	2	Farklı materyalleri kullanarak üç boyutlu çalışmalar yapar.
		İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi	2	Birlikte yaşama kültürünün günlük hayattaki yansımalarına örnekler verir
		Türkçe	1	Sınıf içindeki tartışma ve konuşmalara katılır.
		Toplam	6	

- Deneysel işlemlerinin tamamlanmasının ardından “Yardımseverlik Tutum Ölçeği” ve görüşme soruları son test olarak öğrencilerin yüz yüze öğretime geçtiği 03.10.2020 tarihinde uygulanabilmektedir.

2.5. Verilerin Analizi

Bu bölümde karma yöntemle göre tasarlanmış bu araştırmanın nicel ve nitel verilerin analiz süreci açıklanmıştır.

2.5.1. Nicel Verilerin Analizi

Araştırmada nicel verilerin analizinde aritmetik ortalama, frekans, bağımsız t testi ve Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Araştırma grubundaki denek sayısının 30’un altında (11) olması nedeniyle non-parametrik testler kullanılmıştır (Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü, 2020: 141). Kullanılan non-parametrik testler ve kullanım amaçları şunlardır: Tek gruplu Deney grubuna uygulanan Yardımseverlik Tutum Ölçeğinden elde edilen ön test ve son test tutum puanları arasındaki farklılığı ortaya koymak amacıyla Wilcoxon İşaretli Sıralar testi, Yardımseverlik Tutum Ölçeğinden elde edilen ön test-son test tutum puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılığını ortaya koymak için Mann Whitney U testi ve Yardımseverlik Tutum Ölçeğinden elde edilen ön test-son test tutum puanlarının kardeş sayısına göre farklılığı ortaya koymak için ise Kruskall Wallis testi kullanılmıştır.

2.5.2. Nitel Verilerin Analizi

Araştırmanın nitel bölümünden Öğrenci Görüşme Formu ile öğrenci çalışma ve değerlendirme kağıtlarından elde edilen veriler betimsel analiz ve içerik analiziyle yorumlanmıştır. Betimsel analiz verilerin belirlenen temalara göre özetlenip yorumlanmasıdır. Elde edilen veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre veya görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular dikkate alınarak sunulabilir. Buradaki amaç verilerin daha düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek; 2008: 224). İçerik analizinde belirli bir metinde yer alan unsurlara dair kategoriler oluşturulur ve bu unsurlar kategorilerle ilişkili oldukları durumları esas alınarak sayılır (Silverman, 2018: 262).

Araştırmada deneysel sürece ilişkin daha fazla veri elde etmek adına nitel boyutta öğrencilere görüşme formu hem ön test hem de son test olarak uygulanmıştır. Öğrenci Görüşme Formu'ndan elde edilen verilerle öğrencilerin yardımseverlik değerine ve değer eğitimi ilişkin görüşlerindeki farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi sürecine ilişkin öğrencilerden elde edilen çalışma ve değerlendirme kağıtları analiz edilmiştir. Elde edilen verilerle örnek olay yönteminin öğrencilerin yardımseverlik değerine yönelik tutum ve düşünceleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2.5.3. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Geçerlilik bir ölçme aracının geliştirildiği konuda amaca yönelik olmasıdır (Balcı, 2021: 116). Bu araştırmada geçerliliği artırmak için birbirinden farklı nicel ve nitel veri toplama araçlarından faydalanılmıştır. Araştırmanın tasarlanması ve amaca uygun olarak veri toplama araçlarının geliştirilmesinde uzman görüşüne başvurulmuştur. Amaca uygun olarak çalışma grubu seçilmiştir. Analiz aşamasında araştırmanın amacına ve araştırma sorularına en uygun analiz teknikleri kullanılmıştır. Araştırmanın veri toplama süreci bizzat araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Böylece araştırmada elde edilen bulguların inandırıcılığı (iç geçerliği) ve genellenebilirliği doğrudan alıntılarla ve sürecin olduğu gibi aktarılmasıyla artırılmaya çalışılmıştır.

Araştırmada kullanılan ve Aktepe (2010: 323) tarafından geliştirilmiş; geçerliği ve güvenirliği sağlanmış olan “Yardımsverlik Tutum leği” değiştirilmeden kullanılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde nicel ve nitel veri toplama araçlarından elde edilen bulgular, araştırmanın amaç ve alt problemleri doğrultusunda analiz edilerek yorumlanmıştır.

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değerine yönelik tutum düzeyleri Örnek olay yöntemiyle hazırlanmış yardımseverlik değer eğitimi süreci öncesi ve sonrası ölçümlerine göre farklılaşmakta mıdır?” şeklinde düzenlenmiştir. Bu amaçla öğrencilerin yardımseverlik tutum ölçeğine ait betimsel istatistikler ile ön test ve son test puanları arasında farklılık olup olmadığı Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile test edilerek sonuçlar Tablo 6 ve Tablo 7’ de sunulmuştur.

Tablo 6. Yardımseverlik Tutum Ölçeğinden Elde Edilen Betimsel İstatistikler

Test	n	X	s	Mod	Medyan
Ön test	11	101,27	13,107	99	102
Son test	11	121	12,067	124	121

Tablo 6’da görüldüğü üzere deney öncesi öğrencilerin Yardımseverlik Tutum Ölçeği ön test puanlarının ortalaması 101,27 iken deney sonrası ölçek puanlarının ortalaması 121’e yükselmiştir. Öğrencilerin ön test ve son test puanları arasında 19,73 puan fark göze çarpmaktadır. Öğrencilerin deney öncesi ön test puanlarında en çok tekrar eden değer olan mod değeri 99 iken deney sonrası uygulanan son testte bu değer 124’e yükselmiştir. Aynı şekilde deney öncesi, öğrencilerin ön test puanların dağılımının ortasındaki değeri ifade eden medyan değeri 102 iken, uygulama sonrasındaki son test puanların dağılımında medyan 121 olarak ölçülmüştür. Öğrencilerin deney sonrası son test olarak uygulanan Yardımseverlik Tutum Ölçeğinin puanlarının aritmetik ortalama, mod ve medyan değerlerinin deney öncesi ön test puan değerlerine göre artış göstermesi örnek olay yönteminin 4. Sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değerine

yönelik tutumları üzerine olumlu etkisi olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin deney öncesi ve sonrası yardımseverlik değerine yönelik tutum puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

**Tablo 7. Deney Öncesi ve Sonrası Öğrencilerin Yardımseverlik Değeri
Tutum Ölçeğinin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları**

Sontest-öntest	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	z	p
Negative sıra	2	4,25	8,5	2,180*	,029
Pozitif sıra	9	6,39	57,5		
Eşit	0	-	-		

* negative sıralar temeline dayalı

Tablo 7’ deki analiz sonuçları, araştırmaya katılan öğrencilerin yardımseverlik değerine yönelik tutum ölçeğinden aldıkları deney öncesi ve deney sonrası puanları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir, $z = 2,180$, $p < .05$. fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamı dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar, yani son test puanı lehine olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre, örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitiminin öğrencilerin yardımseverlik değerine yönelik tutumları üzerinde olumlu etkisinin olduğu söylenebilir.

3.2. Birinci Alt Probleme İlişkin Yorumlar

Araştırmada öğrencilerin yardımseverlik tutum ölçeğine ait betimsel istatistik bulgularına göre deneysel işlem öncesi tutum puanlarına ait ortalama, mod ve medyan değerlerinin arttığı görülmüştür. Öğrencilerin deney öncesi ve sonrası yardımseverlik değerine yönelik tutum puanlarının son test puanı lehine olduğu görülmüştür. Buradan hareketle örnek olay yönteminin 4. Sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değerine yönelik tutumları üzerine olumlu etkisi olduğunu söylemek mümkündür. Alan yazında farklı yöntemlerle uygulanan değer eğitimi uygulamalarının öğrencilerin tutum puanlarını artırdığına yönelik araştırmalar mevcuttur. Aktepe (2010: 131) araştırmasında ilköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere etkinlik temelli yardımseverlik değerinin kazandırılması ve öğrencilerin tutumları üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda etkinlik temelli yardımseverlik değer eğitiminin deney grubunda yer alan öğrencilerin genel tutumlarını olumlu yönde etkilediğini ortaya

koymuştur. Kara Ergin (2019: 67) araştırmasında matematik sınıflarında etkinlik temelli öğretim ve hikayeli sorularla öğretim yöntemlerinin değeri kazandırmadaki etkisini araştırmıştır. Araştırma bulgularında etkinlik temelli öğretim yapılan sınıfta etkinliklerin fedakarlık, merhamet, sosyal sorumluluk, paylaşmak ve gönüllölük alt boyutlarında olumlu değışime sebep olurken; iyilikseverlik ve cömertlik alt boyutlarında herhangi bir değışime sebep olmamıştır. Aynı şekilde hikayeli sorularla öğretim yapılan sınıfta yardımseverlik tutum ölçeğinin fedakarlık, merhamet, sosyal sorumluluk, paylaşmak ve gönüllölük alt boyutlarında olumlu değışim görölürken; iyilikseverlik ve cömertlik boyutlarında olumlu bir değışim olmamıştır. Karaca (2020: 4) matematik dersinde kullanılan gerçeri yaşam problemlerinin ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin yardımseverlik tutumlarına ve matematiğe yönelik tutumlarına etkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda deney grubunda yer alan öğrencilerin yardımseverlik tutumları ve matematiğe yönelik tutumları açısından ön test- son test puanları arasında kontrol gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Alan yazında örnek olay yönteminin değeri eğitiminde kullanımına ilişkin araştırmalar da mevcuttur. Akbaş (2009: 413) yaptığı araştırmada öğretmenlerin değeri öğretimi yaparken kullandıkları yöntemleri yeni ve eski ilköğretim programlarına göre belirlemeye çalışmıştır. Araştırma sonucunda değeri öğretiminde değeri üzerine düşünmeyi, değeri içeren örnek olayların analizini kısacası değeriğin davranışa dönüşmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bal (2019: 104), hayat bilgisi dersinde örnek olay yöntemini uyguladığı değeri eğitimi sonrasında öğrencilerin yaşadığı durum ve olayları değeri yolu ile ele aldıkları, karar verme süreçlerinde değerilerden yararlandıkları ve değeri karakter özelliği olarak benimsediğini belirtmiştir. Yetim (2015: 78), araştırmasının amacı: sosyal bilgiler dersi programında yer alan yardımseverlik ve dayanışma değeriğinin öğretiminde kullanılan örnek olay ve drama yöntemlerinin etkisini ortaya koymaktır. Araştırma sonucunda 5. Sınıf sosyal bilgiler dersinde yardımseverlik ve dayanışma değeriğinin öğretiminde örnek olay yönteminin drama yöntemine göre daha etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Yeşilyurt (2019: 121)'un derleme niteliği taşıyan çalışmasında teorik bağlamda değeri eğitime uygunluğu açısından öğretim ilke ve yöntemlerini incelemiştir. Çalışma sonucunda örnek

olay, anlatım, gezi-gözlem, iş birliğine dayalı öğrenme, proje tabanlı öğrenme yöntem ve tekniklerinin teorik bağlamda değerler eğitimine uygun olduğu belirtilmiştir.

3.3.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değerine yönelik tutum düzeyleri, örnek olay yöntemiyle hazırlanmış yardımseverlik değer eğitimi süreci öncesi ve sonrası cinsiyet ve kardeş sayısı değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?” şeklinde düzenlenmiştir. Bu amaçla cinsiyete göre karşılaştırma için Mann Whitney U-testi, kardeş sayısı için ise Kruskall Wallis Testinden elde edilen sonuçlar Tablo 8 ve Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 8. Yardımseverlik Tutum Ölçeğinin Ön Test ve Son Test Puanlarının Cinsiyete Göre U-Testi Sonucu

Test	Cinsiyet	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Ön test	Kız	7	5,9	41,5	5,5	,183
	Erkek	4	8,7	24,5		
Son test	Kız	7	7,5	58,0	2,0	,041
	Erkek	4	2,7	8,		

Örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitiminden önce ve sonra öğrencilere uygulanan yardımseverlik tutum ölçeğine ait Man Whitney U-testi sonuçları Tablo 8’de verilmiştir. Buna göre 4 Haftalık bir deneysel çalışma sonucunda, kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında etkinlik öncesinde anlamlı bir fark yok iken etkinliklerden sonra anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir, $U=2,0$, $p<.05$. sıra ortalamaları dikkate alındığında, kız öğrencilerin yardımseverlik değeri tutum ölçeği puanlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu ile örnek olay yönteminin yardımseverlik değerine yönelik kız öğrencilerin tutumlarını arttırmada etkili olduğu söylenebilir.

Farklı kardeş sayılarına sahip öğrencilerin yardım severlik değerine yönelik tutum ölçeği ön test ve son test puanlarının Kruskall Wallis test sonuçları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 9. Yardımseverlik Değeri Tutum Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonucu

Test	Kardeş sayısı	Sıra ortalaması	sd	X ²	p	Anlamlı fark
Ön test	Tek çocuk	9,00		1,865		-
	2 kardeş	6,83			,760	
	Üç kardeş	6,00				
	Dört kardeş	3,50	4			
	Beş kardeş ve fazlası	5,00				
Son test	Tek çocuk	5,00		2,588		-
	2 kardeş	7,00			,629	
	Üç kardeş	6,17				
	Dört kardeş	9,50	4			
	Beş kardeş ve fazlası	4,00				

Tablo 9'daki analiz sonuçlarına göre, deneysel çalışmaya katılan öğrencilerin yardımseverlik değeri tutum ölçeği ön test ve son test puanlarının kardeş sayılarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir, (ön test: $X^2=1,865$, $p>.05$, son test: $X^2=2,588$, $p>.05$).

3.4. İkinci Alt Probleme İlişkin Yorumlar

Araştırma sonuçlarına göre örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değeri eğitimi öncesinde öğrenci tutum puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark yok iken 4 haftalık uygulama sonrasında $U=2,0$, $p<.05$. sıra ortalamaları dikkate alındığında, kız öğrencilerin yardımseverlik değeri tutum ölçeği puanlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu ile örnek olay yönteminin yardımseverlik değerine yönelik kız öğrencilerin tutumlarını arttırmada etkili olduğunu söylemek mümkündür. Aslan (2017: 173) yaptığı çalışmada hoşgörü eğilimi ile yardımseverlik tutumları arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık olup olmadığını incelemiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin hoşgörü eğilimi ile yardımseverlik tutumları ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık bulunmuş; özellikle kadın öğrencilerin hoşgörü eğilimlerine ve yardımseverlik tutumlarına ait ortalamaların yüksek olduğu görülmüştür. Çelik (2014: 57) çalışmasındaki bulgulara göre cinsiyetlerine göre yardımseverlik tutumları ortalamalarının kız öğrencilerin lehine anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Yiğittir (2009: 156) çalışmasında ilköğretim dördüncü sınıf sosyal bilgiler değerlerini alan öğrencilerin “yardımseverlik” değeri toplam puan

ortalamaları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık olduğunu görmüştür. Bu bulgudan hareketle kız öğrencilerin yardımseverlik değeri puan ortalamalarının erkeklere göre fazla olması, yardımlaşmaya daha fazla önem verdiklerini göstermekte olduğunu belirtmiştir.

Araştırmada ikinci alt probleme dair bir diğer bulguda kardeş sayısı değişkeninin öğrencilerin yardımseverlik değeri tutum ölçeği ön test ve son test puanlarında anlamlı bir şekilde farklılaşma oluşturmadığı görülmüştür. Çelik (2014: 59) araştırmasında 4. Sınıf öğrencilerinin kardeş sayılarına göre yardımseverlik tutumlarıyla ilgili “fedakarlık, merhamet, paylaşmak ve gönüllülük” boyutlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı; “sosyal sorumluluk, iş birliği ve cömertlik” boyutlarında ise anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Boztaş (2013: 66) yaptığı araştırmada öğrencilerin kardeş sayılarına göre hak ve özgürlüklere saygı değerine ilişkin son test puanları arasında fark olmadığını ortaya koymuştur.

3.5. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “*İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin örnek olay yöntemiyle hazırlanmış yardımseverlik değer eğitimine ilişkin uygulama öncesi ve uygulama sonrası görüşleri nasıldır?*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu amaçla öğrencilerle uygulama öncesinde ve sonrasında yardımseverlik değeri ile ilgili görüşme yapılmıştır. Görüşme sırasında öğrencilere “*Yardımseverlik denilince ne anlıyorsun?, Kendini yardımsever biri olarak görüyor musun? Neden?, Yardımsever bir insan nasıl davranmalıdır?, Yardımsever insanlar olmasaydı dünya nasıl bir yer haline gelirdi?, İnsanlara yardımsever olmanın önemini nasıl anlatırdın?, Yardım ederken karşılık bekler misin? Neden? Okullarda yardımseverlik eğitimi nasıl verilmelidir? Bu konuda örnekler verebilir misiniz? Ve Yardımseverlik değeri hangi ders ya da derslerde verilmelidir? Neden, örnek vererek açıklar mısın?*” soruları yöneltilmiş; verilen cevaplar betimsel analize tabi tutulmuştur. Her bir soruya ait analiz sonuçları aşağıda verilmiştir:

SORU 1: Yardımseverlik denilince ne anlıyorsunuz?

Tablo 10. Öğrencilerin Yardımseverlik Denilince Aklına Gelen İfadeler

Ön görüşme			Son görüşme		
Kod/kategori	Öğrenci kodu	f	Kod/kategori	Öğrenci kodu	f
Yardımsever olmak/yardım etmek/yardım	1,2,4,5,6,7,8,9,10,1	10	Yardım etmek/yardımseverlik	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11	11
İyi dost olmak	2,11	2	Merhamet etmek	3,5,6,7,8,9	5
İyilik yapmak/iyilik	3,11	2	İyilik yapmak/iyilik	2,3	2
Küçümsememek	2	1	Şefkat göstermek	4,8,9	3
Merhamet	11	1	Birini mutlu etmek	4	1
Saygı	11	1	Saygılı olmak	5	1

Tablo 10’ da yer alan verilerden hareketle öğrencilerin çoğunluğu uygulama öncesi yardımseverlik denilince “*yardımsever olmak, yardımseverlik*” ifadelerini kullandığı görülmüştür. İki öğrenci “*iyi dost olmak, iyilik*”, bir öğrenci “*küçümsememek*”, başka bir öğrenci “*merhamet*”, bir diğer öğrenci ise “*saygı*” ifadelerini kullandıkları görülmüştür. Örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi sonrası yapılan son görüşmede ise öğrencilerin tamamının yardımseverlik denilince “*yardım etmek/yardımseverlik*” ifadesini kullandıkları görülmüştür. Öğrenciler son görüşmede ilk görüşmeden farklı olarak yardımseverlik denilince “*bir kişiyi mutlu etmek ve şefkat*” ifadelerini kullandıkları görülmüştür.

SORU 2: Kendini yardımsever biri olarak görüyor musun? Neden?

Tablo 11. Öğrencilerin Kendilerini Yardımsever Görme Durumları ve Nedenleri

Ön görüşme			Son görüşme		
Kod/kategori	Öğrenci kodu	f	Kod/kategori	Öğrenci kodu	f
Evet	1,2,3,4,5,7,9,10,11	9	Evet	1,2,3,4,5,6,8,9,10,11	10
Biraz/ara sıra	6,8	2	Biraz	7	
Arkadaşıma yardım ederim	1,2,3,7,9,11	6	Herkese (hayvanlara, arkadaşlarıma, yaşlılara) yardım ederim	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11	11
Neden			Neden		
Herkese yardım ederim	2,3,5,7,10	5	Yardım etmeyi severim	4	1
Bazen yardım ederim, bazen etmem	6,8	2	Karşılık beklemem	4	1
Yardım etmeyi severim	4	1			

Tablo 11’de yer alan verilerden hareketle öğrencilerin 9 ‘u uygulama öncesi yapılan görüşmede kendini yardımsever biri olarak görürken bu sayı uygulama sonrası yapılan görüşmede 10’a çıktığı görülmüştür. Öğrencilerin çoğu

kendilerini yardımsever biri olarak görme nedenlerini uygulama öncesi yapılan görüşmede “arkadaşlarına yardım etmeleri” olarak ifade ederken uygulama sonrasında herkese (hayvanlara, arkadaşlarına, yaşlılara) yardım etmeleri şeklinde ifade ettikleri görülmüştür. Yine uygulama öncesinde iki öğrenci bazen yardım ettiğini bazense yardım etmediğini ifade ederken uygulama sonrasında yapılan son görüşmede böyle bir ifadenin kullanılmadığı görülmüştür.

SORU 3: Yardımsever bir insan nasıl davranmalıdır?

Tablo 12. Öğrencilerin Yardımsever İnsan Davranışlarına İlişkin Görüşleri

Ön görüşme			Son görüşme		
Kod/kategori	Öğrenci kodu	f	Kod/kategori	Öğrenci kodu	f
İyi kalpli olmalı/iyilik yapmalı	1,6,7,11	4	Yardım etmeli	1,3,4,5,6,7,8,9,10	10
Yardım etmeli/yardımsever olmalı	1,3,4,5,8,10	6	İyi kalpli olmalı	2,3,6,8	4
Dürüst olmalı/yalan söylememeli	2,7	2	Merhametli olmalı	2,3,6	3
Düşünceli olmalı	1	1	Karşılık beklememeli	3,4,5	3
Cimri olmamalı	2	1	Saygılı olmalı	5,11	2
Paylaşımçı olmalı	2	1	Şefkatli olmalı	3	1
Kötü davranmamalı/kibar olmalı	6,11	2	Kibar olmalı	8	1
Merhametli olmalı	11	1	Dürüst-adil olmalı	11	1
Bilmiyorum	9	1	Sevgi dolu olmalı	11	1

Tablo 12’den hareketle örnek olay yöntemiyle değer eğitimi uygulaması öncesinde öğrencilerin yardımsever bir insanın yardım etmesi ve yardım etmeyi sevmesi gerektiği ifadesini 6 öğrenci kullanmışken uygulama sonrası bu sayının 9’a çıktığı görülmüştür. Yine öğrenciler uygulama öncesi yardımsever bir insanın iyi kalpli olması/ iyilik yapması, dürüst olması/yalan söylememesi, düşünceli, paylaşımcı, merhametli, kibar olması; cimri ve kötü davranmaması gerektiği ifadelerini kullanmışlardır. Uygulama sonrasında ise yardımsever bir insanın iyi kalpli, merhametli, şefkatli, sevgi dolu, karşılık beklemeyen, kibar, dürüst ve adil olması gerektiğini belirttikleri görülmüştür.

SORU 4: Yardımsever insanlar olmasaydı dünya nasıl bir yer haline gelirdi?

Tablo 13. Öğrencilerin Yardımsever İnsanların Olmadığı Bir Dünyaya İlişkin Görüşleri

Ön görüşme			Son görüşme		
Kod/kategori	Öğrenci kodu	f	Kod/kategori	Öğrenci kodu	f
Kötü bir yer olurdu	1,3,4,5,6,7,8,9,10,11	10	Kötü bir yer olurdu	3,4,6,7,8,9,10,11	9
Yardımlaşma olmazdı	3,4,5,7,8,10	6	Yardımlaşma olmazdı	1,2,4,6,7,8,11	7
Kötülük olurdu	2,6,9	3	Kötülük olurdu	1,2,4,6,8	5
Kavgalar, küslük olurdu	2	1	Merhamet olmazdı	7,9	2
Hastaneler dolardı	3	1	Kavgalar olurdu	5	1
Hayvanlar zarar görürdü	10	1	Aileler dağılırdı	5	1
			Dostluk olmazdı	5	1
			Hayvanlar zarar görürdü	11	1
			Çevre kirlenirdi	10	1

Yardımsever insanların olmadığı bir dünya hakkında öğrencilerin Tablo 13'deki görüşlerinden hareketle uygulama öncesinde ve uygulama sonrasında en sık tekrar edilen görüşlerin “*Kötü bir yer alacağı, yardımlaşmanın olmayacağı ve kötülüklerin olacağı*” ifadeleri olduğu görülmüştür. Uygulama öncesi öğrenciler yardımsever insanların olmadığı bir dünyada kavgaların, küslüklerin olacağını, hayvanların zarar göreceğini ve hastanelerde hasta sayısının artacağını ifade ettikleri görülmüştür. Uygulama sonrasında ise öğrenciler böyle bir dünyada merhametin, dostluğun olmayacağını; ailelerin dağılacaklarını; hayvanların zarar göreceğini ve çevrenin kirleneceğini ifade etmişlerdir.

SORU 5: İnsanlara yardımsever olmanın önemini nasıl anlatırdın?

Tablo 14. Öğrencilerin İnsanlara Yardımsever Olmanın Öneminin Nasıl Anlatacaklarına İlişkin Görüşleri

Ön görüşme			Son görüşme		
Kod/kategori	Öğrenci kodu	f	Kod/kategori	Öğrenci kodu	f
Yardımseverliğin önemini anlatırdım	2,3,5,6,8,11	6	İyilik yapmanın önemini anlatarak	2,3,7,10	4
Yardım ederek	4,10	2	Empati kurmalarını söylerim	5,9	2
Kendimi örnek veririm	2	1	Video izletirim	1	1
İyilik yaparak	6	1	Örnek olarak	4	1
Kendimi sevdirecek	7	1	Merhametli olmalarını söyleyerek	5	1
Saygılı olarak	11	1	Yardım kurumlarına giderek	7	1
Bilmiyorum/cevapsız	1,9	2	Afişler hazırlayarak	8	1
			Yardımseverlik örneklerini söyleyerek	11	1

Tablo 14'teki verilerden hareketle öğrencilerin örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi öncesinde öğrencilere insanlara yardımsever olmanın önemini nasıl anlatırsın sorusuna 6 öğrenci açıklayıcı bir cevap niteliğinde olmayan “yardımseverliğin önemini anlatırdım” ifadesini kullandıkları görülmüştür. 2 öğrenci “yardım ederek” birer öğrenci “kendimi örnek vererek, iyilik yaparak, kendini sevdirek saygılı olarak” ifadelerini kullandıkları görülmüştür. 2 öğrencinin ise bu soruya cevap veremedikleri görülmüştür. Uygulama sonrası öğrenci cevapları analiz edildiğinde ise bütün öğrencilerin bu soruya cevap verebildikleri görülmüştür. 4 öğrenci yardımsever olmanın önemini, insanlara iyiliğin önemini anlatarak ifade edeceklerini belirtmişlerdir. Uygulama sonrası öğrencilerin insanlara yardımseverliğin önemini anlatmada “video izletmek, örnek olmak, afişler hazırlamak” yöntemlerini kullanacaklarını ifade ettikleri görülmüştür. Yine öğrenciler ifadelerinde yardımseverlik değeriyle de ilgili olan empati, merhamet, yardım kurumları ifadelerini kullandıkları görülmüştür.

SORU 6: Yardım ederken karşılık bekler misin? Neden?

Tablo 15. Öğrencilerin Yardım Ederken Karşılık Bekleme Durumları ve Nedenleri

Ön görüşme			Son görüşme		
Kod/kategori	Öğrenci kodu	f	Kod/kategori	Öğrenci kodu	f
Hayır/beklemem	1,2,3,4,6,7, 8,10, 11	9	Beklemem	1,2,3,4,5 ,6,7,8,9, 10,11	11
Beklerim	5,9	2	Nedeni	Karşılığa gerek yok	2,4,6,8 4
Önemli bir şey yaparsam beklerim	8	1		Yardım içten gelen birduygudur	4,5,7 3
	O da bana yardım edebilir	3		Karşılık beklersek yardımseverlik olmaz	8 1
	Beni sevmezler	2		Yardım boşa gider	9 1
	Yardım yapmayı seviyorum	4			
	Teşekkür etmesini beklerim	5			
	Karşılık yapması lazım	9			
	Yardımın karşılığı olmaz	10			
	Arkadaşım olduğu için	1			

Tablo 15’ te yer alan verilerden hareketle öğrencilerin örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi öncesinde yapılan ön görüşmede 9 öğrenci yardım ederken karşılık beklemeyeceğini, 2 öğrenci ise karşılık bekleyeceğini ifade ettikleri görülmüştür. Öğrencilere cevaplarının nedenleri sorulduğunda ise “o da bana yardım edebilir, teşekkür etmesini beklerim, karşılık yapması lazım” ifadelerini kullanarak aslında karşılık bekledikleri görülmüştür. Değer eğitimi sonrası yapılan son görüşmede ise öğrencilerin tamamının yardım ederken karşılık beklemedikleri görülmüştür. Öğrencilere karşılık beklememe nedenleri sorulduğunda ise karşılığa gerek olamadığı, yardımın içten gelen bir duygu olduğu, eğer karşılık beklenirse yardımsever olunmayacağı ve yapılan yardımın boşa gideceğini ifade ettikleri görülmüştür.

SORU 7: Okullarda yardımseverlik eğitimi nasıl verilmelidir? Bu konuda örnekler verebilir misiniz?

Tablo 16. Öğrencilerin Okulda Yardımseverlik Eğitiminin Nasıl Verilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşleri

Ön görüşme			Son görüşme		
Kod/kategori	Öğrenci kodu	f	Kod/kategori	Öğrenci kodu	f
Anlatılabilir	10,11	2	Yardım kampanyaları düzenlenebilir	4,9,10	3
Örnek gösterilebilir	3,8	2	İyilik/yardımseverlik dersi olabilir	2,8	2
Kitap okunabilir /yazılabilir	6,7	2	Yazı yazdırılabilir	1,2	2
Küsler barıştırılabilir	2	1	Video izletilebilir	1	1
Birbirlerine iyi davranarak	2	1	Oyun oynatılabilir	1	1
Video izletilebilir	3	1	Örnekler yapılabilir	3	1
Yardım kampanyaları düzenlenebilir	5	1	Etkinlikler yapılabilir	6	1
İyilik ile ilgili dramalar yapılabilir	6	1	Hikayeler canlandırılabilir	6	1
Yardımseverlik dersi olabilir	7	1	Yardım kuruluşlarına gidilebilir	7	1
Oyunlar oynanabilir	7	1	Afişler asılabilir	8	1
Cevap yok/bilmiyorum	1,4,9	3	Empati yapmaları sağlanabilir	9	1
			Öğretmenler örnek olmalılar (kaba olmamalılar)	11	1
			Cevap yok	5	1

Tablo 16’ da yer alan verilerden hareketle öğrencilerin örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi öncesinde yapılan ön görüşmede okulda yardımseverlik eğitiminin nasıl verileceğine dair “anlatarak, örnek göstererek,

kitap okunarak/yazılarak, küsler barıştırılarak, karşılıklı iyi davranarak, video izletilerek, yardım kampanyaları düzenleyerek, dramalar yaparak, oyunlar oynayarak ve yardımseverlik dersi koyarak” ifadelerini kullandıkları görülmüştür. Yine değer eğitimi öncesinde yapılan ön görüşmede üç öğrencinin ise görüş belirtmediği görülmüştür. Değer eğitimi sonrası yapılan son görüşmede ise bir öğrencinin soruya cevap veremediği görülmüştür. Öğrencilerin son görüşmede okullarda yardımseverlik eğitiminin verilme şekline örnek olarak en çok tekrar eden cevabın “yardım kampanyaları düzenlenmesi” olduğu görülmüştür. Ön görüşmede bir öğrenci yardımseverlik dersi olabileceğini belirtirken son görüşmede iki öğrencinin aynı ifadeyi kullandığı görülmüştür. yine son görüşmede öğrenciler ön görüşmeden farklı olarak “ etkinlik yapma, yardım kuruluşlarına gitme, afiş asma, empati yapılmasını sağlama ve öğretmenlerin örnek olması” cevaplarının verildiği görülmüştür.

SORU 8: Yardımseverlik değeri hangi ders ya da derslerde verilmelidir? Neden, örnek vererek açıkla mısın?

Tablo 17. Öğrencilerin Yardımseverlik Değerinin Hangi Derslerde Verilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşleri

Ön görüşme			Son görüşme		
Kod/kategori	Öğrenci kodu	f	Kod/kategori	Öğrenci kodu	f
Türkçe	2,6,8,10,11	5	Türkçe	1,2,3,4,6,7,8,10,11	9
İnsan hakları	5,7,9	3	İnsan hakları	9	1
Sosyal bilgiler	1,11	2	Sosyal bilgiler	4,5,6,7,8,9,10	7
Fen bilimleri	3,11	2	Fen bilimleri	2,3,6,7,10,11	6
Din kültürü ve ahlak bilgisi	2,7	2	Din kültürü ve ahlak bilgisi	1,2	2
Matematik	8,11	2	Matematik	8,10	2
Hayat bilgisi	8	1			
Beden eğitimi	11	1	Beden eğitimi	2	1
Bütün dersler	4	1	Bütün dersler	10	1
			Trafik	2,8	2
			Görsel sanatlar	4,10	2
			Müzik	4,8	2

Tablo 17’ deki verilerden hareketle öğrencilerin örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi öncesinde yapılan ön görüşmede yardımseverlik eğitiminin hangi ders ya da derslerde verilmesine ilişkin olarak öğrenciler “*Türkçe, İnsan Hakları, Sosyal Bilgiler, Fen bilimleri, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Matematik, Hayat Bilgisi, Beden Eğitimi ve Bütün dersler*” cevaplarının verildiği görülmüştür. Uygulama sonrasında yapılan son görüşmede ise ilk görüşmede verilen cevaplardan farklı olarak Hayat Bilgisi dersinin söylenmediği;

Trafik, Görsel Sanatlar ve Müzik derslerinin örnek gösterildiği görülmüştür. Yine son görüşmede öğrencilerin ilk görüşmeden farklı olarak Türkçe, Sosyal Bilgiler ve Fen bilimleri derslerinin ifade edilme sıklığının arttığı görülmüştür.

3.6. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Yorumlar

Görüşme sırasında öğrencilere yöneltilen “*Yardımseverlik denilince ne anlıyorsunuz?*” sorusuna verilen cevaplar analiz edilerek Tablo 10’de sunulmuştur. Öğrencilerin örnek olay yöntemiyle değer eğitimi öncesinde de “yardımseverlik” değeri hakkında bilgi sahibi olduklarını söylemek mümkündür. Uygulama sonrası yapılan son görüşmede öğrencilerin “*yardımseverlik denilince ne anlıyorsunuz?*” sorusuna verilen cevaplar analiz edildiğinde öğrencilerin çoğunluğunun “*yardım etmek/ yardımseverlik*” ifadesini kullanmışlardır. İlk görüşmede “*merhamet*” ifadesi bir öğrenci tarafından kullanılırken son görüşmede 6 öğrencinin yardımseverlik değerini merhamet değeriyle ilişkilendirdiği görülmüştür. Yine son görüşmede ilkinden farklı olarak üç öğrencinin yardımseverliği “*şefkat gösterme*” ile ilişkilendirdiği görülmüştür. Son görüşmeden bir öğrenci yardımseverlik değerini “*Birini mutlu etmek*” olarak ifade ettiği görülmüştür. Buradan hareketle öğrencilerin örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi öncesinde, yardımseverliğin anlamı hakkında bilgi sahibi oldukları ancak uygulanan örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimiyle öğrencilerin yardımseverlik değerinin tanımına uygun olarak kullandıkları ifadelerin daha çeşitli hale geldiği söylemek mümkündür.

Öğrencilerin kendilerini yardımsever biri olarak görme durumları ve nedenleri Tablo 11’de sunulmuştur. Tablo11’den hareketle öğrencilerin 9 ‘u uygulama öncesi yapılan görüşmede kendini yardımsever biri olarak görürken bu sayı uygulama sonrası yapılan görüşmede 10’a çıkmıştır. Öğrencilerin çoğu kendilerini yardımsever biri olarak görme nedenlerini uygulama öncesi yapılan görüşmede arkadaşlarına yardım etmeleri iken uygulama sonrasında herkese (hayvanlara, arkadaşlarına, yaşlılara) yardım etmeleri şeklinde ifade etmişlerdir. Yine uygulama öncesinde iki öğrenci bazen yardım ettiğini bazense yardım etmediğini ifade etmişlerdir. Uygulama sonrasında öğrencilerin olumsuz bir ifade kullanmadıkları görülmüştür. Genel olarak öğrencilerin uygulama öncesinde ve sonrasında kendini yardımsever biri olarak gördükleri söylenebilir. Ancak

uygulama öncesinde bazı öğrencilerin arada sırada yardımsever olmadıklarını ifade ederken uygulama sonrasında böyle bir ifade kullanmamışlardır. Buradan hareketle öğrencilerin örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi uygulama sonrası kendilerini yardımsever görme durumlarını olumlu olarak etkilediği görülmüştür.

Öğrencilerin “*Yardımsever bir insan nasıl davranmalıdır?*” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin olarak Tablo 12 ‘incelendiğinde uygulama öncesinde de öğrencilerin yardımsever bir insanın yapacağı davranışlara uygun örnekler verdikleri söylenebilir. Öğrenciler uygulama sonrasında yardımsever bir insanın öncelikle yardım etmesi/ yardım etmeyi sevmesi ifadesinin söylenme sıklığında bir artış olduğu görülmüştür. Yine öğrenci ifadelerinden hareketle uygulama sonrasında öğrencilerin yardımsever davranışın tanımına uygun olan “iyilik, merhamet, şefkat, sevgi, karşılık beklememek” gibi değer ve davranışların belirtilmesinde ve belirtilme sıklığında bir artış olmuştur. Buradan hareketle öğrencilerin genel olarak örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi öncesinde ve sonrasında yardımsever bir insanın yapması gereken davranışlara uygun örnekler verdikleri; uygulama sonrasında verilen davranış örneklerinin yardımseverlik tanımıyla daha yakından ilgili olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin “*Yardımsever insanlar olmasaydı dünya nasıl bir yer haline gelirdi?*” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin Tablo 14’deki veriler incelendiğinde öğrencilerin uygulama öncesinde ve sonrasında en sık kullanılan ifadelerin “*Kötü bir yer olurdu, yardımlaşma olmazdı, kötülük olurdu*” olduğu görülmüştür. Buradan hareketle öğrencilerin uygulama öncesinde ve sonrasında yardımseverlik değerini önemli gördükleri söylenebilir. Örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi sonrası öğrenci ifadeleri incelendiğinde ön görüşmeden farklı olarak yardımsever insanların olmadığı bir dünyada dostlukların, hayvanların, ailelerin ve çevrenin zarar göreceğini ifade etmişlerdir. Buradan hareketle öğrencilerin yardımseverlik değerini dostlukları ve aileyi bir arada tutan bir değer olarak gördükleri söylenebilir. Yine öğrenciler yardımsever insanlar sayesinde hayvanların ve çevrenin zarar görmeyeceğini ifade ettikleri söylenebilir. Genel olarak öğrenciler uygulama öncesinde de yardımseverlik

değerini önemli gördükleri ancak uygulama sonrasında yardımseverliğin önemine ilişkin daha çeşitli örnekler verebildikleri görülmüştür.

Öğrencilerin “*İnsanlara yardımsever olmanın önemini nasıl anlatırdın?*” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin Tablo 14 incelendiğinde örnek olay yöntemiyle değer eğitimi öncesinde verilen cevapların açıklayıcı olmadıkları, iki öğrencinin soruya cevap veremediği; başka iki öğrencinin ise “*saygılı olarak, kendimi sevdirek*” şeklinde yardımseverliğin önemiyle alakalı olmayan cevaplar verdikleri söylenebilir. Uygulama sonrasında ise öğrencilerin “*iyiliğin önemini anlatarak, empati kurmalarını ve merhametli olmalarını söyleyerek*” ifadeleriyle daha nitelikli cevaplar verdikleri söylenebilir. Öğrenciler verdikleri diğer cevaplarda insanlara yardımseverliğin önemini anlatmada “örnekler verme, video izletme, afiş hazırlama” yöntemlerinden bahsettikleri görülmüştür. Buradan hareketle öğrencilerin örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi sırasında kullanılan yöntemleri örnek vererek bu yöntemlerin yardımseverliğin önemini anlatmada etkili olduklarını düşündüklerini söylemek mümkündür. Alan yazında, yapılan bazı araştırmalarda öğretmenlerin değer eğitiminde en çok kullandıkları yöntemin örnek olay olduğu ortaya konulmuştur. Aslan (2013: 203)’ın yaptığı araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer eğitimiyle ilgili görüşleri ortaya konulmuştur. Araştırma sonucunda öğretmenlerin değer eğitiminde en çok kullandığı yöntemin örnek olay olduğu belirtilmiştir. Balcı ve Yelken (2013: 193)’nin yaptıkları çalışmanın amacı ilköğretim sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmenlerin görüşlerini belirlemektir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin değer eğitiminde en etkili buldukları yöntemin örnek olay incelemesi yöntemi olduğu bulunmuştur. Genel olarak öğrencilerin örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi öncesinde insanlara yardımseverliğin önemini anlatma konusunda fikir sahibi olmadıkları; uygulama sonrasında ise daha nitelikli cevaplar verdikleri ve değer eğitimi sırasında kullanılan yöntem ve etkinlikleri etkili buldukları görülmüştür.

Öğrencilerin “*Yardım ederken karşılık bekler misin? Neden?*” sorusuna ilişkin Tablo 15’de yer alan veriler incelendiğinde örnek olay yöntemiyle değer eğitimi öncesinde öğrencilerin dokuzu yardım ederken karşılık beklemeyeceğini

ifade etmiş ancak karşılık beklememe nedeni olarak aslında karşılık beklediğini ifade ettikleri görülmüştür. Buradan hareketle öğrencilerin çelişkili cevaplar verdikleri söylenebilir. Değer eğitimi sonrası yapılan son görüşmede ise öğrencilerin tamamının yardım ederken karşılıklı beklemediği görülmüştür. Öğrenciler karşılık beklememe nedenini ise karşılığa gerek olmadığı, yardımın içten gelen bir duygu olduğu, eğer karşılık beklenirse yardımsever olunmayacağı ve yapılan yardımın boşa gideceği ifadelerini kullanmışlardır. Buradan hareketle öğrenciler yardımseverliği insanın içinden gelen bir duygu olarak gördükleri ve yardım ederken asla karşılık beklenmemesi gerektiğini düşündükleri söylenebilir. Genel olarak öğrencilerin örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi öncesinde yapılan ön görüşme sırasında yardım ederken karşılık beklememe konusunda emin olmadıkları sonrasında yapılan son görüşmede ise asla karşılık beklenmemesi gerektiğini ifade ettikleri görülmüştür.

Öğrencilerin “Okullarda yardımseverlik eğitimi nasıl verilmelidir? Bu konuda örnekler verebilir misiniz?” sorusuna ilişkin Tablo 16’da yer alan veriler incelendiğinde örnek olay yöntemiyle değer eğitimi öncesinde de öğrencilerin konu hakkında örnekler verebildikleri görülmüştür. Konu ile ilgili ön görüşmede üç öğrenci fikir belirtmezken örnek olay yöntemiyle değer eğitimi sonrası bu sayı bire düşmüştür. Öğrenciler hem ön görüşmede hem de son görüşmede okullarda değer eğitiminin “örnek gösterme, yazı yazma, video izleme, yardım kampanyalar düzenleme, drama yapma, oyun oynama ve yardımseverlik dersi” aracılığıyla ifade ettikleri görülmüştür. Son görüşmede ise yardım kampanyaları düzenleme cevabının söylenme sıklığının arttığı ve ilk görüşmeden farklı olarak “etkinlik yapma, afişler hazırlama, empati kurulmasını sağlama” cevaplarının verildiği görülmüştür. Genel olarak öğrencilerin örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi öncesinde de okullarda değer eğitiminin nasıl verilmesiyle ilgili örnekler verebildikleri ve değer eğitimi sonrasında da benzer örnekler verdikleri görülmüştür.

Öğrencilerin “Yardımseverlik değeri hangi ders ya da derslerde verilmelidir? Neden, örnek vererek açıklayabilir misiniz?” sorusuna ilişkin Tablo 17’de yer alan veriler incelendiğinde örnek olay yöntemiyle değer eğitimi öncesinde de Türkçe, İnsan Hakları, Sosyal Bilgiler, Fen bilimleri, Din Kültürü ve Ahlak

Bilgisi, Matematik, Hayat Bilgisi, Beden Eğitimi derslerinde yardımseverlik değerinin verilmesi gerektiğini düşündükleri söylenebilir. Uygulama sonrasında ön görüşmeden farklı olarak Trafik Güvenliği, Görsel Sanatlar ve Müzik derslerinde de yardımseverlik değerinin verilmesi gerektiğini ifade ettikleri görülmüştür. Buradan hareketle öğrencilerin örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değerinin Trafik Güvenliği, Görsel Sanatlar ve Müzik derslerinde de verilebileceğini görmelerinin sağladığını söylemek mümkündür. Kasapoğlu (2013: 105) araştırmasında okulda değerler eğitiminin önemini tartışmış ve bu bağlamda değer eğitimi ile ilgili bazı çıkarımlara ve önermelere yer vermiştir. Araştırma sonucunda değerlerin okulda her ders içinde, eğlenceli, etkileyici ve çarpıcı örneklerle öğrencilere kazandırılması gerektiğini vurgulamıştır.

3.7. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi “*Örnek olay yöntemiyle hazırlanmış yardımseverlik değer eğitimi sürecine ilişkin bulgular nelerdir?*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu amaçla 4 hafta boyunca uygulanan örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi sırasında kullanılan çalışma ve değerlendirme kağıtları betimsel analize tabi tutulmuştur. Aşağıda dört haftalık örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi sürecinde her hafta bir oturum olarak ele alınmış; her oturumda ele alınan değer ve değere ilişkin ders planları özetine yer verildikten sonra o dersle ilgili çalışma ve değerlendirme kağıtlarının ayrıntılı analizleri sunulmuştur.

1. Oturum

Bu oturum, yardımseverlik değeri ile ilgilidir ve bu oturum aşağıdaki Tablo 18’de verilen derslere ait kazanımlar doğrultusunda araştırmacı tarafından geliştirilen ders planları kapsamında 6 ders saati içerisinde tamamlanmıştır.

Tablo 18. Birinci Oturum İçeriği

Değer	Ders	Süre	Kazanım
Yardımseverlik	Görsel Sanatlar	2	Görsel sanat çalışmasını oluştururken biçimlendirme basamaklarını kullanır.
	Sosyal Bilgiler	2	Kendisini farklı özelliklere sahip bireylerin yerine koyar.
	Türkçe	2	Sınıf içindeki tartışma ve konuşmalara katılır.
	Toplam	6	

Ders planında yer alan etkinliklere ait formlara ve uygulama sürecine ait analiz süreçleri de aşağıda sunulmuştur. Tablo 19 ‘da yardımseverlik oturumu Görsel Sanatlar dersine ait araştırmacı tarafından hazırlanan ders planının özeti yer almaktadır.

Tablo 19. Yardımseverlik Oturumu Görsel Sanatlar Ders Planı

Bölüm 1	
Dersin Adı	Görsel Sanatlar
Sınıf	4. Sınıf
Süre	2 ders saati
Ünite	Görsel İletişim ve Biçimlendirme
Bölüm 2	
Kazandırılması planlan değer ve alt boyutu	Yardımseverlik
Önerilen İlişkili Kazanım	Görsel sanat çalışmasını oluştururken biçimlendirme basamaklarını kullanır.
Değer Öğretim Yaklaşımı	Değer Belirginleştirme Yaklaşımı
Yöntem ve Teknikler	Örnek Olay Yöntemi, Beyin Fırtınası, Tartışma, Soru Cevap
Araç ve gereçler	Kuru ve pastel boyalar
Materyaller	Ek 1. Hayvan Görselleri, Ek 2. Örnek Olay İnceleme, Ek 3. “Protez Tasarlıyorum” Çalışma Kağıdı, Ek4.Protez Tasarlıyorum Etkinliği Değerlendirme
	Rubriği.
Kaynaklar	Ünlü, B. (2019). <i>İlkokul Türkçe Ders Kitabı 3</i> . Ankara: MEB Yayınları. URL1: https://www.trthaber.com/haber/turkiye/trafik-kazasi-magduru-kopeklere-bakimevinde-koruma-506532.html . 23.12.2019 tarihinde edinilmiştir. URL2: https://www.haberturk.com/gundem/haber/1331352-muglada-kopegin-ayaklarini-kirip-gozunu-kor-ettiler . 23.12.2019 tarihinde edinilmiştir. URL 3: http://video.haber7.com/video-galeri/120148-engelli-kuzunun-yurutec-mutlulugu.23.12.2019 tarihinde edinilmiştir.

Öğrenme Öğretme Süreci

- Etkinlik 1: Örnek Olay İnceleme
Etkinlik 2: Hayvanlara Yardım için Düşünüyorum (Beyin Fırtınası)
Etkinlik 3: Protez Tasarlıyorum
Etkinlik 4: Özet ve Değerlendirme

Uygulama sürecine başlamadan önce öğrencilere, dersleri araştırmacı ile birlikte yürütecekleri ve dersleri işlerken etkinlik ve çalışma kağıtlarından yararlanılacağı açıklanmıştır. Aşağıda süreç içerisinde yürütülen etkinliklerden elde edilen veriler, etkinlik süreci, genel değerlendirme ve araştırmacı gözlem ve değerlendirmesi şeklinde üç başlık altında açıklanmıştır.

A. Etkinlik Süreci

- Araştırmacı ders planında yer alan görseli yansıtarak sorular sorar (*Fotoğrafta ne görüyorsunuz?, Sizce bu hale nasıl gelmiş olabilir?, Hayvanlar olmasaydı dünya nasıl bir yer haline gelirdi?*). Öğrencilerin dikkati hayvanlara yapılan eziyete ve hayvanların bizim için önemine çekilir. Öğrencilere bu derste zor durumda olan havanlar için protez tasarlayacakları söylenir.

- Araştırmacı aşağıda verilen Hayat Tamircisi örnek olay metnini sunar.
Mardin Derik'te yaşayan Hasan Kızıl (22), engelli hayvanlar için kendi imkânlarıyla her türlü malzemeden yürüteç ve protez ayak yapıyor. Örneğin tek ayaklı kartalı su hortumundan, arka ayakları olmayan kaplumbağayı dolap tekerleklerinden yaptığı protezlerle yürütüyor. Anlayacağınız bu protezler için her türlü malzemeyi kullanıyor. Dünyası kararan hayvanlar onun sayesinde tekrar yürüme fırsatı buluyor. Karşınızda Hasan Kızıl'ın insanlığa olan inancımızı tazeleyen hikâyesi... Muhabirimize konuşan Kızıl'ın anlattıklarından çocukluğundan beri teknolojiye ilgisi olduğunu öğreniyor ve içindeki hayvan sevgisini hissediyoruz:

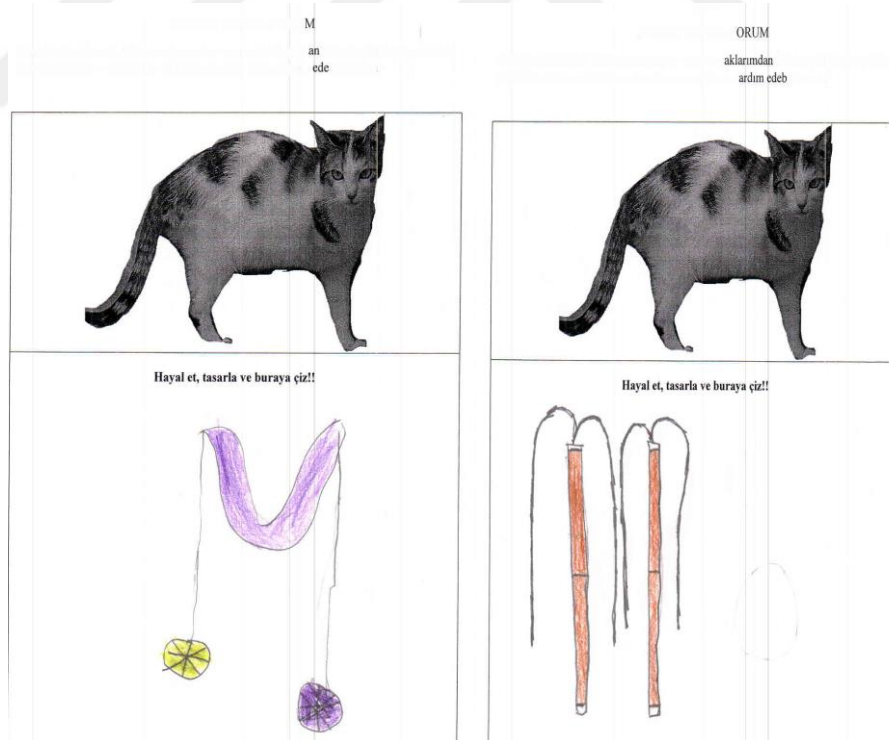
— Önceden beri teknolojik aletlerle uğraşıyorum, pek çok projem olmuştu. Isıtmalı ayakkabı yapmıştım, güneş panelleri yapmıştım. Eğitimim yok, tamamen kendi içimden geliyor. Protezleri yürüme ihtimali kalmayanlara yapıyorum. Kimi zaman çamaşır makinesi parçalarını, alüminyum boruları, bisiklet tekerleklerini, her türlü malzemeyi kullanıyorum. Küçükken de yaralı canları tedavi ediyor, kliniklere, barınaklara götürüyordum. Bugüne kadar Türkiye'nin her yerinden 200 can için protez yolladım, yurt dışına da iki tane. Parayla satanlar iletişime geçti ama reddettim, canların yürümesi koşması parayla olur mu? Genç tasarımcının en büyük hedefi dört ayağını kullanamayan hayvanlar için biyonik ayaklar geliştirmek. Genç tasarımcıya projeleri için başarılar diliyor ve hayvanlara yönelik duyarlılığı için teşekkür ediyoruz(Ünlü, 2019: 92).

- Araştırmacı ders planında yer alan sorularla örnek olayın sınıfta tartışılmasını sağlar.
- Araştırmacı öğrencilerden yardıma muhtaç hayvanlar için neler yapılabileceğine dair düşüncelerini hızlı bir şekilde ifade etmelerini söyler. Öğrencilerden “*Sakat hayvanlar için protez yaparız.*” Fikrinin gelmesi beklenir.
- Araştırmacı öğrencilerden çalışma kağıdında yer alan sakat bir kedi için bir protez tasarımlarını ister.
- Ders özetlenerek değerlendirme çalışmasına geçilir.

B. Değerlendirme ve Analiz

Süreç içerisinde öğrenciler tarafından doldurulan çalışma kağıtlarının ayrıntılı analizleri aşağıda sunulmuştur.

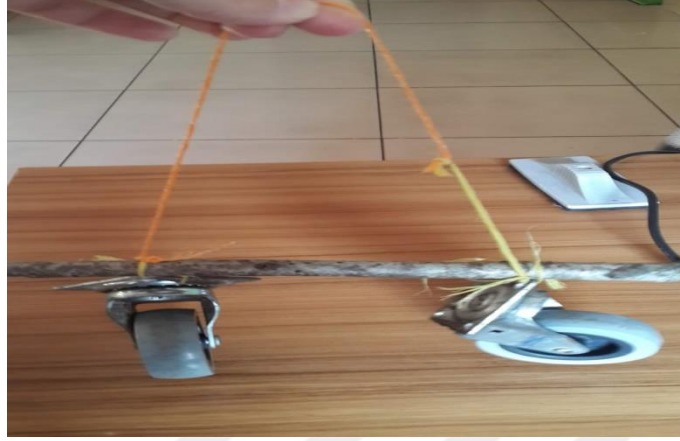
- Örnek olayla ilişkili olarak öğrencilerden bacakları zarar görmüş bir kedi için protez tasarlayıp çizimleri istenmiştir. Aşağıda yer alan Şekil 2’de örnek olarak Ö11 ve Ö6 öğrencilerinin çizimlerine yer verilmiştir.

Şekil 2. Ö11 ve Ö6 Kodlu Öğrencilerin Protez Çizimleri

- Öğrenciler bu etkinlikte yardımsever bir tutum göstererek kendilerinden beklenen çizimleri yaptıkları görülmüştür. Etkinlikten

bir gün sonra Ö4 kodlu öğrenci evinde elindeki malzemelerle engelli hayvanlar için bir protez yaparak sınıfa getirmiştir. Aşağıda yer alan Şekil 3’te öğrencinin yaptığı protezin görseline yer verilmiştir.

Şekil 3. Ö4 Kodlu Öğrencinin Engelli Hayvanlar İçin Yaptığı Protez

C. Araştırmacı Gözlem ve Değerlendirmesi:

- Öğrencilerden engelli bir hayvan için protez tasarımları istendiğinde amaca uygun tasarımlar yaptıkları görülmüştür.
- Ö4 kodlu öğrenci evinde elindeki malzemelerle engelli hayvanlar için bir protez yaparak sınıfa getirmiştir. Öğrencinin böyle bir görev verilmemesine rağmen göstermiş olduğu bu davranıştan örnek olay yönteminin öğrencilerin olumlu tutum ve davranış geliştirmesinde etkili olduğu söylenebilir.

Bu oturumda yardımseverlik değeri ile ilgili hazırlanan bir diğer ders, Sosyal Bilgiler dersidir. Tablo 20’de yardımseverlik oturumu Sosyal Bilgiler dersine ait araştırmacı tarafından hazırlanan ders planının özeti yer almaktadır.

Tablo 20. Yardımseverlik Oturumu Sosyal Bilgiler Ders Planı

Bölüm 1	
Dersin Adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	4. Sınıf
Süre	2 ders saati
Ünite	Birey ve Toplum
Bölüm 2	
Kazandırılması planlan değer ve alt boyutu	Yardımseverlik
Önerilen İlişkili Kazanım	Kendisini farklı özelliklere sahip bireylerin yerine koyar.
Değer Öğretim Yaklaşımı	Ahlaki İkilem Yaklaşımı, Değer Açıklama (Belirginleştirme) Yaklaşımı

Tablo 20 (Devam). Yardımseverlik Oturumu Sosyal Bilgiler Ders Planı

Bölüm 1	
Yöntem ve Teknikler	Örnek Olay Yöntemi, Tartışma, Donuk imge, Soru Cevap
Araç ve gereçler	Durum kağıtları
Materyaller	Ek 1. Değerlendirme Çalışması
Kaynaklar	Aydın, M. Z. (2011). <i>Okulda ahlak eğitimi ve ahlak eğitiminde örnek olay incelemesi yöntemi</i> (4. Baskı). Ankara: Nobel Akademi Yayınları. URL 1: https://tr.euronews.com/2019/09/15/video-paralimpik-milli-yuzucu-sumeyye-boyaci-engelleri-asiyor-londra-singapur-abd-madalya . URL 2: https://www.mebders.com/dosya/5991-4sinif-sosyal-bilgiler-onun-yerinde-olsaydim-etkinligi
Öğrenme Öğretme Süreci	
Etkinlik 1: Resim yapma	
Etkinlik 2: Video İzleme	
Etkinlik 3: Örnek Olay İnceleme	
Etkinlik 4: Canlanan Resimler	
Etkinlik 5: Özet ve Değerlendirme	

Uygulama sürecine başlamadan önce öğrencilere, dersleri araştırmacı ile birlikte yürütecekleri ve dersleri işlerken etkinlik ve çalışma kağıtlarından yararlanılacağı açıklanmıştır. Aşağıda süreç içerisinde yürütülen etkinliklerden elde edilen veriler, etkinlik süreci, genel değerlendirme ve araştırmacı gözlem ve değerlendirmesi şeklinde üç başlık altında açıklanmıştır.

A. Etkinlik Süreci

- Öğrencilerden ellerini ve kollarını kullanmadan sulu boya resmi yamaları istenir. Etkinlik sonunda öğrencilerin duyguları alınır. Engelli bireylerin yaşadıkları zorluklara dikkat çekilir.
- Öğrencilere milli yüzücü ve engelli bir birey olan Sümeyye BOYACI'nın engelli bir yüzücü olma yolunda yaşadığı zorlukların anlatıldığı video izletilir. Video üzerine öğrencilerle konuşulur.
- Öğrencilere aşağıda verilen örnek olay metni sunulur.

Harun ile Samet iki kardeş, okula beraber gider, okuldan çıkınca da beraber dönerlerdi. Son dersten çıktıktan sonra çoğunlukla oyuna dalar ve eve geç kalırlardı. Bu yüzden hem annelerinden hem de babalarından bir daha geç kalmamaları konusunda uyarı alırlardı.

İki kardeş okuldan çıkar çıkmaz, ilk otobüsle eve gitmeyi kararlaştırdılar. Uzak bir semtte oturuyorlardı, ancak her saat başı otobüs vardı. İkisi de sözlerinde durdular. Zil çalar çalmaz doğru otobüs durağına koştular.

Otobüsün kalkmasına üç dakika vardı. Tam bu sırada Harun, yolun karşı tarafına geçmek üzere olan eli bastonlu, gözlüklü ve kolunda sarı bant olan adamı fark etti. Samet bu adamın görme engelli olduğunu anlamıştı. Yol çok işlekti. Taksiler, kamyonlar, otobüsler vızır vızır gelip geçiyorlardı. Harun heyecanla kardeşine dönerek:

-Samet şu amcaı karşıya geçirelim.

Samet:

-Geç kalırız ve anne babamız bu sefer bize kızabilir. Hem vaktinde gideceğimize söz vermedik mi?

- Olay burada yarıda kesilerek öğrencilere *Kardeşlerin yerinde siz olsaydınız ne yapardınız?, Neden o şekilde yapardın?* (Öğrencinin verdiği cevaba göre) soruları yöneltilerek öğrencilerin sahip olduğu değerler belirginleştirilir.
- Öğrencilerin olayı daha iyi anlamaları amacıyla bir drama tekniği olan donuk imge tekniği kullanılarak canlandırmalar yapmaları istenir.
- Örnek olayın devamı öğrencilere okunur.

Samet, birden koşmaya başladı ve kalkmakta olan otobüse bindi. Bu esnada görme engelli kişi yaya kaldırımından inmiş ve taksilerin geçtiği yola girmiş bulunuyordu. Karşıdan süratle bir taksi geliyordu. Harun derhal atılarak adamı ilerlemekten alıkoydu. Otobüs durağında beklemekte olan bütün kalabalık bu adam ile Harun'un başına toplanmışlar olup biteni soruşturuyorlardı. Trafik polisi derhal gelip araştırmasını yaptı. Samet eve geleli iki saatten fazla olduğu halde Harun'dan hala bir haber yoktu. Birden kapının önünde bir taksi belirdi. Trafik polisine ait olan arabadan Trafik Müdürü ile birlikte Harun indiler. Müdür, Harun'a tekrar teşekkür etti. Babasını da böyle iyi yürekli bir çocuğa sahip olduğu için tebrik ederek ayrıldı (Aydın, 2011:)

- Araştırmacı sorular yöneltirerek *(Bu olayda iki kardeşten hangisinin yaptığı doğrudur?, Başka kimlere yardımda bulunabiliriz?, Bu olaydan hangi sonuçları çıkarabiliriz?)* öğrencilerin yardımseverlik değerine ulaşmaları beklenir.
- Ders özetlenerek değerlendirme bölümüne geçilir.

B. Değerlendirme ve Analiz

Süreç içerisinde öğrenciler tarafından doldurulan çalışma kağıtlarının ayrıntılı analizleri aşağıda sunulmuştur.

- Öğrencilerle yapılan değerlendirmede öğrencilerden aşağıda örneği verilmiş olan görseller ile yardımsever davranış içeren ifadeleri eşleştirmeleri istenmiştir. Öğrenci cevapları incelendiğinde öğrencilerin tamamı görselleri doğru ifadelerle eşleştirmiştir

Aşağıdaki görselleri ifade ettiği cümlelerle eşleştiriniz.

			
1	2	3	4
Büyüklerimize karşı saygılı olmalıyız ve onlara yardım etmeliyiz.	Oyun esnasında yere düşen arkadaşlarımıza yardım etmeliyiz.	Çevremizdeki canlıların ihtiyaçlarını karşılamalıyız.	Kalbini kırdığımız arkadaşları –mızdan özür dilemeliyiz.

Şekil 4. Öğrencilere Verilen Değerlendirme Çalışması Örneği

- Değerlendirme çalışmasının ikinci bölümünde öğrencilere aşağıda verilmiş olan bireysel farklılıklara saygı ve yardımseverlik ifadelerinden doğru olanlara D, yanlış olanlara ise Y yazmaları istenmiştir.

Karşımızdaki kişileri anlayabilmek için kendimizi onun yerine koymalıyız.

Dünyada hiçbir insan bir başkasıyla aynı özelliklere sahip değildir.

Bizimle aynı düşüncede olmayan insanlarla arkadaşlık kurmamalıyız.

Bizden daha yetenekli olan arkadaşımızdan kendimizi geliştirmek için yardım alabiliriz.

Derste soruyu yanlış çözen arkadaşımıza anlayış göstermemeliyiz.

Bireylerin kişisel özelliklerini ve beğenilerini doğal karşılamalıyız.

- Öğrencilerin cevapları incelendiğinde doğru ve yanlış olan ifadeleri doğru şekilde belirledikleri görülmüştür. Öğrencilerin “doğru” ve “yanlış” olarak belirledikleri ifadeler Tablo 21 ‘de sunulmuştur.

Tablo 21. Öğrencilerin Belirledikleri Doğru ve Yanlış Davranış İfadeleri

Doğru İfadeler	Yanlış İfadeler
Karşımızdaki kişileri anlayabilmek için kendimizi onun yerine koymalıyız.	Bizimle aynı düşüncede olmayan insanlarla arkadaşlık yapmamalıyız.
Dünyada hiçbir insan bir başkasıyla aynı özelliklere sahip değildir.	Derste soruyu yanlış çözen arkadaşlarımıza anlayış göstermemeliyiz.
Bizden daha yetenekli olan arkadaşlarımızdan kendimizi geliştirmek için yardım alabiliriz.	
Bireylerin kişisel özelliklerini ve beğenilerini doğal karşılamalıyız.	

C. Araştırmacı Gözlem ve Değerlendirmesi

- Öğrenciler verilen değerlendirme çalışmasında verilen görsellerle ifadeleri doğru eşleştirdikleri görülmüştür. Buradan hareketle öğrencilerin yardımsever bir davranışı fark edebildikleri ve bu davranışı ifade edebildikleri söylenebilir.
- Öğrenciler insanı anlamak için empati kurmayı, her insanın birbirinden farklı özelliklere sahip olduğunu ve bu kişisel özelliklerinin, beğenilerinin doğal karşılanması gerektiğini düşündükleri söylenebilir. Öğrenciler yine aynı düşüncede olmayan insanlarla arkadaşlık yapılmaması gerektiği ifadesini yanlış olarak belirleyerek bu düşüncelerini destekledikleri söylenebilir.
- Öğrenciler kendilerinden daha yetenekli olan arkadaşlarından kendilerini geliştirmek için yardım alabilecekleri ifadesini doğru kabul etmişlerdir. Yardımseverlik, yardım etmeyi sevmek kadar ihtiyaç anında yardım istemeyi de barındıran bir değerdir. Buradan hareketle öğrencilerin yardımseverliğin anlamına uygun bir davranışı doğru buldukları söylenebilir.

Bu oturumda yardımseverlik değeri ile ilgili hazırlanan bir diğer ders, Türkçe dersidir. Tablo 22’de yardımseverlik oturumu Türkçe dersine ait araştırmacı tarafından hazırlanan ders planının özeti yer almaktadır.

Tablo 22. Yardımseverlik Oturumu Türkçe Ders Planı

Bölüm 1	
Dersin Adı	Türkçe
Sınıf	4. Sınıf
Süre	2 ders saati
Ünite	Erdemler
Bölüm 2	
Kazandırılması planlan değer ve alt boyutu	Yardımseverlik
Önerilen İlişkili Kazanım	Sınıf içindeki tartışma ve konuşmalara katılır. Formları yönergelerine uygun doldurur. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir
Değer Öğretim Yaklaşımı	Değerlerin Doğrudan Öğretimi (Telkin) Yaklaşımı, Değer Açıklama (Belirginleştirme) Yaklaşımı
Yöntem ve Teknikler	Örnek Olay Yöntemi, Tartışma, Soru Cevap
Araç ve gereçler	
Materyaller	Ek1. Olası Sonuçları Düşünüyorum Çalışma Kağıdı
Kaynaklar	Yalanız, T. (2019). <i>İlkokul Türkçe Kitabı 4</i> . Ankara: MEB Yayınları
Öğrenme Öğretme Süreci	
Etkinlik 1: Örnek Olay İnceleme	
Etkinlik 2: Özet ve Değerlendirme	

Uygulama sürecine başlamadan önce öğrencilere, dersleri araştırmacı ile birlikte yürütecekleri ve dersleri işlerken etkinlik ve çalışma kağıtlarından yararlanılacağı açıklanmıştır. Aşağıda süreç içerisinde yürütülen etkinliklerden elde edilen veriler, etkinlik süreci, genel değerlendirme ve araştırmacı gözlem ve değerlendirmesi şeklinde üç başlık altında açıklanmıştır.

A. Etkinlik Süreci

- Araştırmacı sorularla (*Bir arkadaşınıza yardım ettiğinizde neler hissedersiniz?, Çevrenizdeki insanlara yardım ederken karşılık bekler misiniz?, Sizce kardeşlik nedir?*) yardımseverlik değerine dikkat çeker.
- Araştırmacı aşağıda verilen örnek olayı öğrencilere sunar.
İki kardeş babalarının ölümüyle daha da yakınlaştılar. Büyük küçüğü kollamaya; küçük de büyüğe saygıda kusur etmemeye dikkat ediyordu. Baba vefat etmeden önce iki oğluna mahsulü ikiye bölmüş ve adaletli olmalarını sıkı sıkıya tembih etmişti. İki kardeş gerçekten birbirlerini çok seviyordu. Âdet olduğu üzere her hasat sonunda ürünü ve kârı ikiye bölüyorlardı. Bu âdet kardeşlerden büyüğü evlenene kadar devam etti. Büyük kardeş zamanla evlenmiş ve çocuğu olmuştu. Sorumlulukları

artmıştı. Hasat zamanı yine ürün ve kâr ikiye bölünüyordu. Aralarında en küçük bir problem yaşanmamıştı. Ta ki o güne kadar...

- Bu aşamada hikaye yarıda kesilerek öğrencilere hikayenin devamında neler olmuş olabileceği ve nedenleri sorulur. Ardından okumaya devam edilir.

...Bekâr olan kardeş böyle bir bölüşümün adaletli olmayacağını düşünüyordu. Kendisi bekârdı ama abisinin bakmak zorunda olduğu eşi ve çocukları vardı. Ama bunu ona belli etmek istemiyordu. Bu yüzden geceleri kendi ambarındaki mahsullerden çuval çuval alıp abisinin ambarına götürüyordu. Bu arada büyük kardeş de kendi kendine “Mahsulü ve kârı iki eşit parçaya bölüşmemiz hiç adaletli değil. O evlenmek üzere olan bir genç. Onun şu anda daha fazla paraya ihtiyacı var.” diye düşünüyordu. O da geceleri kendi ambarından çuval çuval mahsulleri küçük kardeşinin ambarına götürüyordu. Bu karşılıklı gidiş gelişler yıllarca devam etti. Ama hiçbirinin diğerinden haberi yoktu. Onlar da bir anlam veremiyordu bu duruma. Çünkü ürünlerinde bir eksilme olmuyordu. Aksine artıyordu. Ama bir gece... İki kardeş sırtında buğday çuvalı birbirlerinin ambarına götürüyorlardı. İki ambarın orta yerinde karşılaştılar. İkinin de sırtlarında kocaman çuvallar vardı. Olan biten anlaşılmıştı. Gözyaşları içerisinde birbirlerine sarıldılar (Yalanız, 2019: 75).

- Araştırmacı örnek olaydaki kahramanların davranışlarına, kahramanların sahip oldukları değerlere yönelik planda yer alan sorular sorularak olayın tartışılmasını sağlar.
- Öğrencilere yardımseverliğin insanlar arasındaki sevgiyi, bağlılığı ve birlikteliği güçlendirdiği mesajı verilir.
- Ders özetlenerek değerlendirme bölümüne geçilir.

B. Değerlendirme ve Analiz

Süreç içerisinde öğrenciler tarafından doldurulan çalışma kağıtlarının ayrıntılı analizleri aşağıda sunulmuştur.

- Değerlendirme çalışmasında öğrencilere örnek olayda geçen durumlar değiştirilerek verilmiştir. Verilen durumların olası sonuçlarını yazmaları

istenmiştir. Değerlendirme çalışmasındaki öğrenci cevapları analiz edilerek ve ortak düşünceler etrafında birleştirilerek Tablo 23'te sunulmuştur.

Tablo 23. Sevgi Çuvalı Metnindeki Olası Durumların Sonuçlarına İlişkin Öğrencilerin Ortak Görüşleri

Öğrencilere Verilen Durumlar	Olası Sonuçlarına Dair Öğrenci Cevapları
Baba ölmeden önce mahsulü kardeşler arasında eşit bölmeseydi...	Adalet ve eşitlik olmazdı (Ö8, Ö3, Ö1, Ö4, Ö2). Kardeşler arasında tartışma ve küskünlük olurdu (Ö6, Ö8, Ö3, Ö9, Ö7) Yardımlaşma olmazdı (Ö10).
Evli olan abi, bakmakla yükümlü olduğu bir ailesi olduğu için kardeşine mahsulün yarısından fazlasını almak istediğini söyleseydi...	Eşitlik ve adalet olmazdı (Ö2, Ö9, Ö5, Ö1, Ö3). Bekar kardeş üzülürdü (Ö4, Ö11, Ö6) Mahsulün yarısından fazlasını almasına izin verirdi (Ö10, Ö8).
Bekar olan kardeş, abisine evlenmek için paraya ihtiyacı olduğunu ve bu yüzden mahsulün yarısından fazlasını almak istediğini söyleseydi...	Abisi mahsulün yarısından fazlasını kardeşine verirdi (Ö8, Ö6, Ö10, Ö7, Ö3). Kardeşler arasında sorun çıkardı (Ö1, Ö9). Abisi zor durumda kalırdı (Ö2, Ö5).
İki kardeş de birbirine yardım etmeseydiler...	Kardeşler arasında küskünlük olurdu (Ö2, Ö5, Ö8). Ellerindeki mahsuller aynı kalırdı (Ö6, Ö1). Birbirlerine olan sevgiyi gösteremezlerdi (Ö7).

Örnek olayda anlatılan durumdan farklı olarak öğrencilere babanın ölmeden önce mahsulü kardeşler arasında eşit olarak bölmemesi durumunun olası sonuçlarını yazmaları istenmiştir. Bu durumun sonuçları arasında öğrencilerin çoğunluğu adalet ve eşitliğin olmayacağını belirtmiştir. Ö3 ve Ö4 kodlu öğrenciler düşüncelerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

Ö3: *Hiç adaletli olmazdı ve konuşmazlardı.*

Ö4: *Adaletli olmazdı yani eşitsizlik olurdu. Eşit bölünmezdi.*

Öğrenciler eşit paylaşımın olmadığı durumlarda adaletin ve eşitliğin olmayacağını dile getirmişlerdir. Öğrencilerden beşi eşit paylaşımın olmadığı durumda kardeşler arasında tartışma ve küskünlük olacağını belirtmiştir. Ö7 ve Ö6 kodlu öğrenciler düşüncelerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

Ö7: *Abi kendini, kardeş kendini düşünürdü. Aralarında tartışma çıkabilirdi.*

Ö6: *Kavga çıkabilirdi. Büyük abi küçük kardeşine, “ben en büyüğüm, hepsi benim olmalı” derdi.*

Ö10 kodlu öğrenci ise böyle bir durumda yardımlaşmanın olmayacağını belirtmiştir.

İkinci durumda öğrencilere evli olan abinin, bakmakla yükümlü olduğu bir ailesi olduğu için kardeşine mahsulün yarısından fazlasını almak istediğini söylediği durumun olası sonuçlarını yazmaları istenmiştir. Öğrencilerin beşi bu durumun sonucunda yine eşitlik ve adaletin olmayacağını belirtmiştir. Ö2 ve Ö9 kodlu öğrenciler düşüncelerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

Ö2: *Eşitlik olmazdı. Abi zengin olurdu.*

Ö9: *Adalet bozulurdu. Küserlerdi.*

Öğrencilerden üçü bu durumda bekar olan küçük kardeşin üzüleceğini belirtirken iki öğrenci bekar küçük kardeşin abisine mahsulün yarısından fazlasını alması için izin vereceğini belirtmiştir.

Üçüncü durum olarak öğrencilere bekar olan kardeşin, abisine evlenmek için paraya ihtiyacı olduğunu ve bu yüzden mahsulün yarısından fazlasını almak istediğini söylediği durumun olası sonuçlarını yazmaları istenmiştir. Öğrencilerin beşi abinin mahsulünün yarısından fazlasını bekar kardeşine vereceğini belirtmiştir. Ö3 ve Ö7 kodlu öğrenciler düşüncelerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

Ö3: *Abisi de evlendiği için onun daha fazla gerekiyordur.*

Ö7: *Abisi mahsulün bir kısmını kardeşine verebilirdi.*

Öğrencilerin ikisi bu durumun kardeşler arasında sorun çıkmasına neden olacağını belirtirken farklı iki öğrenci abinin zor durumda kalacağını belirtmiştir.

Dördüncü durumda iki kardeşin de birbirine yardım etmediği bir durumun olası sonuçlarını yazmaları istenmiştir. Öğrencilerden üçü böyle bir durumda kardeşler arasında küskünlük olacağını belirtmiştir. Ö2 ve Ö8 kodlu öğrenciler düşüncelerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

Ö2: *İki kardeş hep küs kalırdı. Birbirleriyle anlaşamazlardı.*

Ö8: *Ortaya küslükler çıkabilirdi.*

Ö7 kodlu öğrenci ise farklı bir açıdan bakarak şu ifadeleri yazmıştır.

Ö7: *Ne kadar düşündüklerini birbirlerini ne kadar sevdiklerini anlayamazdılar.*

Öğrencilerin ikisi ise bu durumda her iki kardeşin mahsulünün hep aynı miktarda kalacağını belirtmiştir.

- Değerlendirme çalışmasında son olarak öğrencilere “İki kardeşin bu davranışlarından dolayı onlara ne söylemek istersin? Açıklar mısın?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrenci cevapları analiz edilerek dört düşünce etrafında yoğunlaştığı görülmüştür. Bu dört düşünce Tablo 24’de sunulmuştur.

Tablo 24. Öğrencilerin İki Kardeşin Davranışlarına İlişkin Ortak Görüşleri

Ortak Düşünceler	Öğrenci Kodları
İyi kalpli ve yardımsever oldukları için tebrik ederdim.	Ö8, Ö10, Ö2, Ö7
Bu davranışları sayesinde birbirlerine olan sevgiyi daha iyi gördüklerini söyledim.	Ö6, Ö4
Herkesin yapması gereken bir davranış olduğunu söyledim.	Ö3, Ö9
Bu davranışlarından dolayı uygulandığımı söyledim.	Ö11, Ö1

Öğrencilerin dördü, örnek olayda yer alan kardeşlerin birbirlerine göstermiş oldukları davranışları iyi kalpli ve yardımsever birer davranış olarak görmüş ve bu davranışlarından dolayı onları tebrik etmek istediklerini dile getirmişlerdir. Ö8 ve Ö2 kodlu öğrenciler düşüncelerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

Ö8: *Siz iyi kalpli kişilersiniz. Asla ve asla kavga etmeyin ve küsmeyin. Sizler yardımseversiniz. Umarım yardımseverliğiniz hiç bitmez. Teşekkürler ve tebrikler.*

Ö2: *Çok güzel iki kardeşsiniz. Onları tebrik ederdim. Onlara çok iyi kalplisiniz derdim. Sizi çok seviyorum derdim.*

Öğrencilerin ikisi kardeşlerin bu davranışları sayesinde birbirlerine olan sevgiyi daha iyi gördüklerini dile getirmiştir. Ö4 kodlu öğrenci düşüncesini şu cümlelerle açıklamıştır:

Ö4: *Birbirlerini çok seviyorlar. Bunu bir kez daha anladınız. Benim size tavsiyem mahsulleri eşit olarak kullanın.*

İki öğrenci kardeşlerin bu davranışının herkes tarafından yapılması gerektiğini dile getirmiştir. Ö3 kodlu öğrenci düşüncesini şu cümlelerle açıklamıştır:

Ö3: *Çok iyi davranmışlar. Keşke herkes böyle olsa.*

Öğrencilerden ikisi ise kardeşlerin bu davranışlarından dolayı duygulandıklarını diler getirmişlerdir. Ö11 kodlu öğrenci duygularını şu şekilde ifade etmiştir:

Ö11: *Ben olsaydım çok duygulanırdım. Çok güzel bir davranış.*

C. Araştırmacı Gözlem ve Değerlendirmesi

- Öğrenciler genel olarak eşit paylaşımın, yardımlaşmanın olmadığı durumlarda adaletin, eşitliğin olmayacağını ve insanlar arasında anlaşmazlıkların, küskünlüklerin yaşanabileceğini belirtmişlerdir. Buradan hareketle öğrencilerin paylaşma ve yardımlaşmayı toplumda adaleti ve eşitliği sağlayan; aynı zamanda insanlar arasındaki küskünlük ve anlaşmazlıkları engelleyen değerler olarak gördükleri söylenebilir.
- Öğrenciler yardımlaşmanın olmadığı bir durumda kişilerin birbirlerini ne derece sevdiklerini anlayamayacaklarını dile getirmiştir. Buradan hareketle öğrencilerin yardımlaşma yani yardımseverlik değerini insanların birbirlerine olan sevgiyi göstermede önemli bir unsur olarak gördükleri söylenebilir.
- Öğrenci ifadelerinde dikkat çeken bir nokta şu olmuştur: öğrencilerden örnek olayda yer alan abinin bakmakla yükümlü olduğu bir ailesi olduğu için kardeşine mahsulün yarısından fazlasını almak istediği bir durumda yaşanabilecek olası sonuçlar istendiğinde çoğunluk adalet ve eşitliğin bozulacağını dile getirmiştir. Ancak küçük kardeşin mahsulün yarısından fazlasını almak istediği durumun olası sonuçlarında ise abinin kardeşine mahsulün fazlasını vereceğini ifade etmişlerdir. Bu ifadelerden hareketle öğrencilerin kardeşler arasında yaşça küçük olanın daha korunmaya muhtaç olduğunu düşündükleri söylenebilir.
- Öğrencilerin “Sevgi Çuvalı” isimli örnek olaydaki yardımsever tutumu fark ettiği söylenebilir. Yine öğrenciler yardımsever tutumu, iyi kalplilik

olarak görmüş ve yardımsever davranışların herkes tarafından gösterilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

2. Oturum:

Bu oturum, yardımseverlik değerinin merhamet boyutu ile ilgilidir ve bu oturum aşağıdaki Tablo 25’te verilen derslere ait kazanımlar doğrultusunda araştırmacı tarafından geliştirilen ders planları kapsamında 6 ders saati içerisinde tamamlanmıştır.

Tablo 25. İkinci Oturum İçeriği

Alt boyut	Ders	Süre	Kazanım
Merhamet	Trafik Güvenliği	2	Yaya olarak trafik kurallarına uyar.
	İnsan Hakları	2	İnsan olmanın niteliklerini açıklar
	Yurttaşlık ve Demokrasi	1	Öğrenilen müzikler aracılığıyla milli ve manevi bilinç kazanır.
	Müzik	1	Sınıf içindeki tartışma ve konuşmalara katılır.
	Türkçe	1	
	Toplam	6	

Ders planında yer alan etkinliklere ait formlara ve uygulama sürecine ait analiz süreçleri de aşağıda sunulmuştur. Tablo 26’da merhamet oturumu Trafik dersine ait araştırmacı tarafından hazırlanan ders planının özeti yer almaktadır.

Tablo 26. Merhamet Oturumu Trafik Ders Planı

Bölüm 1	
Dersin Adı	Trafik Güvenliği
Sınıf	4. Sınıf
Süre	2 ders saati
Ünite	Trafikte Güvenlik
Bölüm 2	
Kazandırılması planlan değer ve alt boyutu	Yardımseverlik / Merhamet
Önerilen ilişkili Kazanım	Yaya olarak trafik kurallarına uyar.
Değer Öğretim Yaklaşımı	Değer Analizi Yaklaşımı
Yöntem ve Teknikler	Örnek Olay Yöntemi, Tartışma, Soru Cevap, Dramatizasyon
Araç ve gereçler	Projeksiyon
Materyaller	Ek1. Görsel ve Çalışma Kağıdı 1 Ek 2. Örnek Olay Tamamlama Ek 3. Değerlendirme Çalışması
Kaynaklar	Yalçın, H. (2019). <i>İlkokul Trafik Güvenliği Ders Kitabı</i> 4. Ankara: MEB Yayınları.
Öğrenme Öğretme Süreci	
Etkinlik 1: Örnek Olay İnceleme	
Etkinlik 2: Dramatizasyon	
Etkinlik 3: Örnek Olayı Tamamlama	
Etkinlik 4: Özet ve Değerlendirme	

Uygulama sürecine başlamadan önce öğrencilere, dersleri araştırmacı ile birlikte yürütecekleri ve dersleri işlerken etkinlik ve çalışma kağıtlarından yararlanılacağı açıklanmıştır. Aşağıda süreç içerisinde yürütülen etkinliklerden elde edilen veriler, etkinlik süreci, genel değerlendirme ve araştırmacı gözlem ve değerlendirmesi şeklinde üç başlık altında açıklanmıştır.

A. Etkinlik Süreci

- Öğretmen ders planında yer alan görseli yansıtarak öğrencilere sorular yönelterek (*Görseldeki yayaların davranışlarında dikkatinizi neler çekiyor?, Yayalar kaldırırında doğru şekilde hareket ediyor mu?, Sizler yaya olarak trafikte nelere dikkat ediyorsunuz?*) öğrencilerin dikkatini trafikte yayaların uyması gereken kurallara çekiyor.

- Öğretmen, bu derste trafikte yayaların uyması gereken kurallardan bahsedeceklerini, dersin sonunda trafikte yaya olarak daha güvenli hareket edeceklerini ifade ettikten sonra bir örnek olay anlatacağını söyler. Aşağıdaki örnek olay öğrencilere anlatılır;

Aslı akşam ödevlerini geç saate bırakmış bu yüzden geç yatmıştır. Sabah annesinin seslenmesiyle uyandığında çok az bir zamanının olduğunu görmüş, panikle üstünü giyinerek evden çıkmıştır. Aslı okula neredeyse geç kaldığı için bu sefer daha kısa bir yolu kullanmaya karar vermiştir. Aslında her gün kullandığı okul yolu daha güvenlidir. Çünkü bu yolda üst geçit, yaya geçidi gibi güvenli geçiş yolları vardır. Ama şimdi asıl önemli olan okula yetişmesidir. Bu yüzden kısa yolu kullanır. Aslı, yolda giderken ilerde yaşlı bir amcanın elinde bastonuyla zorlanarak karşıdan karşıya geçmeye çalıştığını görür. Yaşlı amca hemen yol kenarında duran bir aracın önünden yavaş yavaş karşıya geçmeye çalışmaktadır. Ancak çok zorlandığı bellidir. Aslı okula yetişmek için hızlı adımlarla yaşlı amcanın yanından uzaklaşır.

- Örnek olayın daha iyi anlaşılması için dramatizasyon tekniğinden yararlanılmıştır.
- Dramanın ardından öğrencilerin örnek olaydaki sorun ve sorunun neden olabileceği sonuçlar üzerine tartışmaları sağlanmıştır.
- Örnek olaydaki sorunun fark edilmesinin ardından öğrencilere, “örnek olayda yer alan bu sorunun yaşanmaması için neler yapılabilir” sorusu

sorularak yardıma muhtaç insanlara yardım ve merhamet etme değerlerine ulaşmaları sağlanmış, yardımseverlik ve merhamet değerleri ile bu değerler arasındaki ilişkiden bahsedilmiştir.

- Öğrencilerin örnek olaydaki soruna dair çözüm önerilerini, araştırmacı tarafından dağıtılan çalışma kağıtlarına yazmaları istenmiştir.
- Örnek Olay Tamamlama Çalışması ile öğrencilerin çalışma kağıtlarında belirledikleri çözüm önerilerini de ekleyerek olayın devamında neler olabileceğini yazmaları istenir.
- Öğretmenin derse ait özetlemesinin ardından değerlendirme çalışması yapılır.

B. Değerlendirme ve Analiz

Süreç içerisinde öğrenciler tarafından doldurulan çalışma kağıtlarının ayrıntılı analizleri aşağıda sunulmuştur.

- Aşağıda verilmiş olan, örnek olay ile ilgili doldurmaları istenen çalışma kağıdının ilk bölümünde öğrencilerden 4 farklı çözüm önerisi istenmiştir.

Bölüm 1: Çözüm Üretiyorum

Sence bu sorun hangi yollarla çözülebilir? Düşüncelerini aşağıya yazar mısın?

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....

Öğrenciler toplamda 23 adet çözüm önerisi getirmiş; getirdikleri bu çözüm önerileri analiz edildiğinde öğrenci ifadelerinin iki görüş etrafında yoğunlaştığı görülmüştür. Bunlar:

1. Aslı, yaşlı amcaı karşıdan karşıya geçirmelidir (Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10).
 2. Aslı yaşlı amcaya yardım etmelidir (Ö8, Ö11, Ö4, Ö6).
- Çalışma kağıdının ikinci bölümünde öğrencilerin belirledikleri çözüm önerilerinden birini seçerek çözüm önerilerinin sonuç ve faydalarına yönelik düşüncelerini ifade etmeleri istenmiştir.

Tablo 27. Örnek Olay Çalışma Kağıdı İkinci Bölüm Öğrenci Cevapları

Sorular	Ortak Öğrenci Cevapları	Öğrenci Kodları
Seçilen çözüm önerisi	Aslı yaşlı amcaya yardım etmeli. Aslı yaşlı amcayı karşıdan karşıya geçirmeli. Aslı yaşlı amcayı tehlike altında bırakmamalı.	Ö6, Ö11, Ö10, Ö2 Ö4, Ö1, Ö9 Ö5, Ö2
Belirlediğin çözüm önerisi uygulandığında neler olacak?	Yaşlı amca güvenli bir şekilde yolun karşısına geçer. Yaşlı amca mutlu olur. Yaşlı amca Aslı ile gurur duyar. Hem yaşlı amca hem de Aslı mutlu olur .	Ö6,Ö4,Ö9,Ö11,Ö5,Ö2, Ö8 Ö1,Ö11, Ö10, Ö2 Ö6, Ö4 Ö5, Ö8
Belirlediğin çözüm önerisinin faydası ne olacak?	Yaşlı amca güvende olur. Aslı yardımsever biri olur. Aslı mutlu olur.	Ö6, Ö4, Ö11, Ö1 Ö11, Ö10, Ö5 Ö1, Ö5, Ö2

Tablo 27’de yer alan verilerden hareketle öğrencilerin sorunun çözümünde yardımseverlik ve merhamet değerlerine uygun davranışlar içeren çözüm önerileri getirdikleri görülmüştür. Öğrenciler, seçtikleri çözüm önerilerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

Ö11: *Aslı yaşlı adama yardım etmeli.*

Ö4: *Aslı yaşlı adamın kolundan tutarak onu dikkatlice geçirebilir.*

Ö5: *Aslı onu tehlike altına atmamalı. Yardım etmeli.*

Öğrencilerin seçtikleri çözüm önerisinin uygulandığı durumlarda neler olabileceğine dair düşüncelerinden örnekler aşağıda verilmiştir;

Ö8: *Yaşlı amcanın mutlu ve sağlıklı bir şekilde geçmesi sağlanırdı. Aslı da mutlu olur, öğretmenine olanları anlatırdı.*

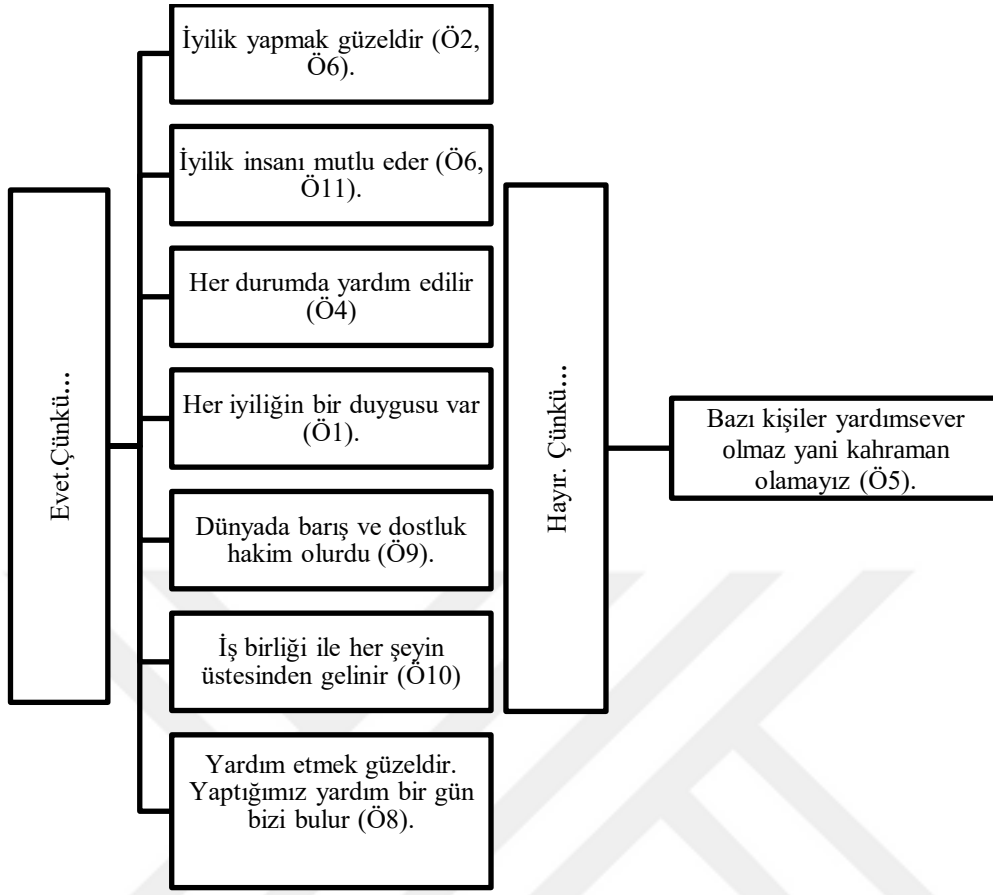
Ö6: *Yaşlı adam karşıya güvenli bir şekilde geçerdi. Yaşlı adam Aslı ile gurur duyardı. Öğretmeni onu tebrik edip onunla gurur duyardı.*

Ö2: *Yaşlı amcanın başına bir şey gelmezdi. Yaşlı amca mutlu olurdu.*

Örnek olay için belirlenen çözüm önerilerinin faydaları ile ilgili düşüncelerini Ö8 kodlu öğrenci şu cümlelerle açıklamıştır:

Ö8: *Bu iyiliği unutmaz. Belki o yaşlı adamda da başkalarına yardım eder.*

Bu cevap ile öğrenci yapılan bir iyiliğin başka iyilikleri de harekete geçireceğini dile getirdiği söylenebilir. Öğrencilere getirdikleri bu çözüm önerisinin her durumda uygulanabilirliği ve nedenleri sorulduğunda 8 öğrenci “evet” cevabını verirken bir öğrenci “hayır” cevabı vermiştir. Öğrencilerin görüşleri Şekil 5’te gösterilmiştir. Şekil 5 incelendiğinde öğrencilerin yedisinin belirledikleri çözüm önerilerinin her durumda uygulanabileceğini ifade ettikleri görülmektedir.

Şekil 5. İyiliklerin Başka İyilikleri De Harekete Geçirmesine Yönelik Öğrenci Görüşleri

- Dersin bir sonraki etkinliği örnek olay tamamlama etkinliğinde öğrencilerden çözüm önerilerini de ekleyerek olayı tamamlamaları istenmiştir. Aşağıda yer alan Şekil 6'da öğrencilerin tamamladıkları örnek olaylardan örneklere yer verilmiştir.

Aslı, yolda giderken ilerde yaşlı bir amcanın elinde bastonuyla zorlanarak karşıdan karşıya geçmeye çalıştığını görür. Yaşlı amca hemen yol kenarında duran bir aracın önünden yavaş yavaş karşıya geçmeye çalışmaktadır. Ancak çok zorlandığı bellidir. Aslı yaşlı amcayı görünce üzülür ve aklına bir fikir gelir

Aslı'nın kolumdan tutup... onu... gövde... bir...
da... karşıya... geçmeye... Yaşlı... amca...
başlı... karşı... gidi... gidi...
ca... evine... gidi... Aslı... karşı...
çalış... karşı... karşı... karşı...
çalış... karşı... karşı... karşı...
çalış... karşı... karşı... karşı...

Aslı, yolda giderken ilerde yaşlı bir amcanın elinde bastonuyla zorlanarak karşıdan karşıya geçmeye çalıştığını görür. Yaşlı amca hemen yol kenarında duran bir aracın önünden yavaş yavaş karşıya geçmeye çalışmaktadır. Ancak çok zorlandığı bellidir. Aslı yaşlı amcayı görünce üzülür ve aklına bir fikir gelir

Yaşlı amcanın kolumdan tutup... onu... gövde... bir...
Karşıdan karşıya geçmeye... Yaşlı amca... Aslı...
Aslı'nın kolumdan tutup... onu... gövde... bir...
Aslı'nın kolumdan tutup... onu... gövde... bir...
Aslı'nın kolumdan tutup... onu... gövde... bir...
Aslı'nın kolumdan tutup... onu... gövde... bir...

Şekil 6. Ö4 ve Ö6 Kodlu Öğrencilerin Tamamladıkları Örnek Olay Metni

Örnekleri

- Dersin sonu özetlemenin ardından yapılan değerlendirme çalışmasında, öğrencilerden verilen görsellerdeki gibi durumlarla karşılaştıklarında hissettiklerini ve neler yapabileceklerini yazmaları istenmiştir. Öğrenci ifadeleri analiz edilmiş ve her bir görselle ilgili ortak ifadeler şekillerle sunulmuştur. Şekil 7'de görselle ilgili öğrencilerin duygu ifadelerine; Şekil 8'de ise aynı görselle ilgili kurdukları davranış ifadelerine yer verilmiştir.

Görsel 1

- üzüntü
- acıma

Görsel 2

- üzüntü
- acıma
- vicdan azabı
- şefkat

Görsel 3

- kızgınlık
- üzüntü
- kötü his
- nefret
- şaşıрма

Görsel 4

- üzüntü
- acıma
- kötü his

Şekil 7. Öğrencilerin Duygu İfadeleri

	Görsel 1 • Beslemek • Yuva yapmak • Isıtmak • Evine almak • yardım etmek
	Görsel 2 • Yardım göndermek • Bağış yapmak • yardım etmek
	Görsel 3 • çevreyi temizlemek • uyarma • şikayet etmek
	Görsel 4 • oyuncak almak • para vermek

Şekil 8. Öğrencilerin Davranış İfadeleri

Öğrencilerin Şekil 8’de yer alan görsellerdekine benzer örnek olaylarla günlük hayatta karşılaştıkları durumlarda hissettikleri duyguları ve yapacakları davranışları aşağıdaki şekillerde ifade etmişlerdir;

Ö9: Onu besler, ısıtır ve ona yardım ederdim.

Ö5: Kızılay’a bağış yapardım. Yardım ederdim.

Ö4: Orayı ailemle temizleyip onları uyarırdım.

Ö8: Çöp torbası alıp orayı temizlemeye gayret gösterir ve tabela asardım.

Ö6: Ona para verirdim. Oyuncak alırdı.

Ö1: Ona oyuncak alırım.

C. Araştırmacı Gözlem ve Değerlendirmesi:

- Tartışma sonunda öğrenciler, “Aslı’nın okula yetişmek için yaşlı amcaya yardım etmemesi”ni bir sorun olarak belirlemişlerdir.
- Öğrencilerin seçtikleri çözüm önerileri ve eksik örnek olayı tamamlama etkinliğindeki ifadelerinde yardımsever bir tutumu benimsedikleri, yardımsever bir davranış karşısında hem yardım eden kişinin hem de

yardım edilen kişinin mutlu olacağını, yardımsever bir davranışın takdir edilmesi gerektiğini ifade ettikleri ve yardımseverliği gurur duyulması gereken ve her sorunun üstesinden gelmemizi sağlayacak bir değer olarak gördükleri tespit edilmiştir.

- Öğrenciler, iyiliğin insanın duygularını harekete geçiren bir değer olarak gördüğü; değer ile duygular arasında bağlantı kurduğu ve merhamet değerine uygun ifadeler kullandıkları gözlenmiştir.
- Yardımseverliğin bir boyutunun muhtaç insanlara yardımcı olmak veya bu amaçla kurulmuş olan sosyal örgütlere bağışta bulunmak, bu kurumlarda gönüllü olarak çalışmak olduğunu fark eden öğrenciler ifadelerinde bizzat kendilerinin yardım edemeyecekleri muhtaç insanlara kurumlar, sosyal örgütler aracılığıyla yardımlarını ulaştırabileceklerini ifade ettikleri de belirlenmiştir.

Bu oturumda yardımseverlik değerinin merhamet boyutu ile ilgili hazırlanan bir diğer ders, İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi dersidir. Tablo 28’de merhamet oturumu İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi dersine ait araştırmacı tarafından hazırlanan ders planının özeti yer almaktadır.

Tablo 28. Merhamet Oturumu İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi Ders Planı

Bölüm 1	
Dersin Adı	İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi
Sınıf	4. Sınıf
Süre	2 ders saati
Ünite	İnsan olmak
Bölüm 2	
Kazandırılması planlan değer ve alt boyutu	Yardımseverlik / Merhamet
Önerilen İlişkili Kazanım	İnsan olmanın niteliklerini açıklar.
Değer Öğretim Yaklaşımı	Ahlaki İkilem Yaklaşımı
Yöntem ve Teknikler	Örnek Olay Yöntemi, Tartışma, Soru Cevap, İstasyon
Araç ve gereçler	-
Materyaller	Ek1. Çalışma Kağıdı Ek 2. Değerlendirme Çalışması
Kaynaklar	URL 1. https://www.youtube.com/watch?v=XDB5RarP4fA adresinden 30.12.2019 tarihinde edinilmiştir
Öğrenme Öğretme Süreci	
Etkinlik 1: Video İzleme	
Etkinlik 2: Örnek Olay İnceleme	
Etkinlik 3: Merhamet İstasyonları	
Etkinlik 4: Özet ve Değerlendirme	

Uygulama sürecine başlamadan önce öğrencilere, dersleri araştırmacı ile birlikte yürütecekleri ve dersleri işlerken etkinlik ve çalışma kağıtlarından yararlanılacağı açıklanmıştır. Aşağıda süreç içerisinde yürütülen etkinliklerden elde edilen veriler, etkinlik süreci, genel değerlendirme ve araştırmacı gözlem ve değerlendirmesi şeklinde üç başlık altında açıklanmıştır.

A. Etkinlik Süreci

- Öğretmen ders planında yer alan videoyu öğrencilere izlettikten sonra *“Videoda dikkatinizi neler çekti?, Videodaki bayan neden şalını köpeğin üstüne örttü?, Bayanın bu davranışından yola çıkarak hangi değere sahip olduğunu söyleyebiliriz?”* gibi sorularla öğrencilerin dikkatini merhamet değerine çeker.
- Öğrencilere bu derste insan olarak bizi diğer canlılardan ayıran özelliklerden bahsedeceğini söyledikten sonra geçmiş yıllarda öğrenmiş oldukları canlıların ortak özelliklerini hatırlamalarını ister. Öğrencilere canlıların ortak özellikleri hatırlatıldıktan sonra öğrencilere insanların bu ortak özellikler yanında kendine özgü özellikleri olduğunu söyleyerek anlatacağı örnek olay metninde de bu özelliklerden örnekler olduğunu söyleyerek örnek olayın sunumuna geçer. Aşağıdaki örnek olayı öğrencilere anlatır.

Murat dördüncü sınıfa giden çalışkan bir öğrenciydi. Ailesinin maddi durumu çok iyi olmadığı için ona çok istediği uzaktan kumandalı arabayı alamamışlardı. Murat uzun süredir hayalini kurduğu uzaktan kumandalı arabayı almak için para biriktiriyordu. Biriktirmesi gereken miktara çok az kalmıştı. Hem yarın bayram olduğu için kalan parayı bayram harçlıklarıyla tamamlayabilirdi. O akşam heyecanla, uzaktan kumandalı arabanın halini kurarak uykuya daldı. Bayram günü önce anne babasının bayramını kutlayarak harçlığını aldı. Sonra da yakındaki akrabalarının bayramını kutlamak için evden çıktı.

Murat kutlama için gittiği son evden çıkarken aldığı harçlığı kumbarasına ekleyerek saydı. Uzun zamandır biriktirdiği para artık tamamlanmıştı. Sevinçle koşarak oyuncakçının yolunu tuttu. Dükkana girdiğinde

oyuncakçı amcadan vitrinde olan uzaktan kumandalı arabalardan birini istedi. Gururla parasını ödedi. O kadar heyecanlıydı ki paketini hemen açmak için sabırsızlanıyordu. Ama paketi evde açmaya karar verdi. Tam oyuncakçıdan çıkarken gözü oyuncakçının dışında, vitrindeki uzaktan kumandalı arabalara bakan küçük çocuğa takıldı. Küçük çocuğun kıyafetleri çok eskiydi, her yerinde yırtıklar vardı. Tıpkı bir zamanlar Murat'ın oyuncak arabalara baktığı gibi bakmaktaydı onlara. Murat çocuğun bu durumuna çok üzüldü. Elinde arabasıyla oyuncakçıdan çıkamadı. Ne yapacağını şaşırdı

- Öğretmen öğrencilerin örnek olaydaki ikilemi daha iyi anlamalarını sağlamak ve ahlaki yargılarını ortaya çıkarmak için çalışma kağıdını dağıtır. Öğrencilere “Murat'ın yerinde olsaydınız iki durumdan hangisini yapmayı seçerdiniz? Nedenleriyle birlikte yazmanızı istiyorum.” Der.
- Öğrenciler çalışmalarını bitirdikten sonra sınıfça cevaplar tartışılır. Ardından öğretmen değerlerin insanın duygusal ve sosyal yönünün bir sonucu olduğuna ve merhamet değerine ve bu değerın önemine değinir.
- Öğretmen, öğrencilerin kazandıkları değere uygun davranmaları için istasyon tekniğini uygular.
- Öğretmen dersin sonunda özet yaptıktan sonra değerlendirme bölümüne geçer.

B. Değerlendirme ve Analiz

Süreç içerisinde öğrenciler tarafından doldurulan çalışma kağıtlarının ayrıntılı analizleri aşağıda sunulmuştur.

- Örnek olayın sunumundan ardından öğrencilerin örnek olaydaki ikilemi daha iyi anlamaları ve ahlaki yargılarını ortaya çıkarmak amacıyla aşağıdaki çalışma verilmiştir. Çalışmada öğrencilerden kendilerini Murat'ın yerine koyarak verilen durumdan hangilerini yapmayı seçeceklerini nedenleriyle birlikte yazmaları istenir.

1.Durum	2. Durum
Murat'ın yerinde olsaydım küçük çocuğa üzülür, aldığım uzaktan kumandalı arabayı ona verirdim. Çünkü...	Murat'ın yerinde olsaydım uzaktan kumandalı arabamı küçük çocuğa vermezdim. Çünkü ...
Oyuncağını küçük çocuğa vermen hangi değere ya da değerlere sahip olduğunu gösterir? Nedeniyle birlikte yazar mısın?	Oyuncağını küçük çocuğa vermemen hangi değere ya da değerlere sahip olduğunu gösterir? Nedeniyle birlikte yazar mısın?
Seçtiğin bu davranış insanın sahip olması gereken özelliklere uygun mu? Nedeniyle açıklar mısın?	Seçtiğin bu davranış insanın sahip olması gereken özelliklere uygun mu? Nedeniyle açıklar mısın?

Öğrenci cevapları analiz edildiğinde tüm öğrencilerin çalışma kağıdındaki

1. Durumu seçtikleri görülmüştür. Verilen cevaplar analiz edilerek ortak düşünceler etrafında birleştirilmiş ve Tablo 29'da sunulmuştur.

Tablo 29. Öğrencilerin Verilen Durumlara Dair Ortak Görüşleri

1. Durum	Öğrenci Ortak Görüşleri
Murat'ın yerinde olsaydım küçük çocuğa üzülür, aldığım uzaktan kumandalı arabayı ona verirdim. Çünkü...	Oyuncağı almak istiyor ancak parası yok (Ö6, Ö4, Ö1, Ö9, Ö11). Murat kendine yeni oyuncak alabilir (Ö7, Ö8). Ona acırdım ve üzülürdüm (Ö3, Ö5, Ö2).
Oyuncağını küçük çocuğa vermen hangi değere ya da değerlere sahip olduğunu gösterir? Nedeniyle birlikte yazar mısın?	Merhamet (Ö7, Ö6, Ö4, Ö3, Ö1, Ö9, Ö8, Ö11) Yardımsever (Ö4, Ö3, Ö5, Ö2, Ö11). Şefkat (Ö4, Ö3, Ö11)
Seçtiğin bu davranış insanın sahip olması gereken özelliklere uygun mu? Nedeniyle açıklar mısın?	Uygun. Çünkü Murat merhametli davrandı (Ö7, Ö4, Ö9, Ö8). Uygun. Çünkü merhamet iyilik barındırır (Ö6, Ö1). Uygun. Çünkü merhametli ve yardımsever olmak iyi bir özelliktir (Ö3, Ö2).

Tabloda yer alan verilerden hareketle öğrencilerin kendilerini Murat karakterinin yerine koyduklarında aldıkları uzaktan kumandalı arabayı küçük çocuğa verme nedeni olarak 5 öğrenci küçük çocuğun oyuncacı istemi ancak parası olmadığı için alamaması cevabını vermiştir. Öğrenciler bu konu ile ilgili düşüncelerini şu cümlelerle dile getirmişlerdir:

Ö4: *Onun buna daha çok ihtiyacı olduğu için oyuncacı ona verirdim.*

Ö1: *Çünkü o da arabayı almak istiyor ama parası yok. O yüzden vermesi lazım.*

Öğrencilerden ikisi Murat'ın kendine yeni bir oyuncak alabilmesi nedeniyle oyuncacı vereceğini düşünürken farklı iki öğrenci küçük çocuğa acıdıkları ve üzüldükleri için oyuncacı vereceklerini belirtmiştir.

Öğrencilere aldıkları oyuncacı küçük çocuğa vermesinin hangi değere ya da değerlere sahip olduklarını gösterdiği sorulduğunda 8 öğrenci merhametli, 5 öğrenci yardımsever, 3 öğrenci ise şefkatli olduklarını gösterdiğini belirtmiştir. Aşağıdan öğrencilerin bu soruyla ilgili düşüncelerine yer verilmiştir:

Ö6: *Merhametli, şefkatli ve iyi birisi olduğunu gösterir çünkü merhamet iyilik yapmak demek.*

Ö4: *Küçük çocuğa oyuncacı verdiği için merhametli, yardımsever ve şefkatli olduğunu gösterir.*

Ö8: *Merhamet çünkü merhamet acımadır.*

Ö11: *Merhametli, şefkatli ve yardımsever biriyim. O yüzden veririm.*

Bu verilerden öğrencilerin yardımseverlik değeri ve merhamet arasında ilişki kurdukları söylenebilir. Yine öğrencilerin yardımseverlik değeri ile şefkat arasında bağlantı kurdukları görülmüştür. Öğrenciler merhamet değerinin tanımına uygun ifadeler kullanmışlardır.

- Öğrencilere dersin kazanımıyla da bağlantılı olarak seçtikleri davranışın insanın sahip olması gereken özelliklere uygun olup olmadığı sorulmuş ve nedenleriyle birlikte açıklamaları istenmiştir. Öğrencilerin tamamı seçtikleri davranışı (Murat'ın yerinde olsaydım küçük çocuğa üzülür, aldığım uzaktan kumandalı arabayı ona verirdim) insanın sahip olması gereken bir özellik olarak görmüşlerdir. Dört öğrenci nedenini merhametli davranması olarak ifade ederken iki öğrenci merhametin iyilik barındırması sebebini, diğer iki öğrenci ise merhamet ve yardımseverliğin iyi bir özellik oldukları için insanın sahip olması gereken özelliklere uygun olduklarını belirtmişlerdir. Aşağıda konu ile ilgili olarak öğrenci düşüncelerine yer verilmiştir:

Ö4: *Evet uygun çünkü küçük çocuğa vererek merhametli ve şefkatli biri olduğunu gösterir.*

Ö8: Uygun çünkü bazı kişilerin oyuncacı yok. Bu yüzden merhametli olmalı yani acıma duygusu olmalı.

Ö11: Uygun çünkü merhametli olanın her zaman yüzü güler.

Ö1: Bence uygun çünkü merhamet herkesin iyiliğı içindir.

Bu düşüncelerden hareketle öğrencilerin merhamet değerini insanın sahip olması gereken bir özellik olarak gördükleri söylenebilir.

- Dersin sonunda değerlendirme çalışması yapılmıştır. Değerlendirme çalışmasının ilk bölümünde öğrencilere 10 adet davranış ifadesi verilerek öğrencilere merhametli bir insanın bu davranışlardan hangilerini yapacağı sorulmuştur. Öğrencilerden uygun davranışlara işaret koymaları istenmiştir. Öğrencilerin tamamı aşağıda verilenleri merhametli bir insanın yapacağı davranışlar olarak işaretledikleri görülmüştür.

Kalemi olmayan bir arkadaşına kalem vermek.

Hayvanlar için kapıya su koymak.

Huzurevine ziyarete gitmek.

Yemeğini biriyle paylaşmak.

Çiçekleri sulamak.

Öğrenciler aşağıda verilen ifadeleri işaretlemedikleri için bu davranışları merhametli bir insanın yapacağı davranışlar olarak görmedikleri söylenebilir.

Yaşlılar ayaktayken otobüste oturmak.

Hayvanlara taş atmak.

Güçsüz insanları ezmek.

Çöplerini dereye atmak.

Karıncaıları ezmek.

Buradan hareketle öğrencilerin merhamet değerine uygun olan ve olmayan davranışları doğru bir şekilde ayırt edebildikleri söylenebilir.

- Değerlendirme çalışmasının ikinci bölümünde öğrencilerden insanı insan yapan özellikleri yazmaları istenmiştir. Öğrencilerin cevapları analiz edilerek Tablo 30' da sunulmuştur.

Tablo 30. İnsanı İnsan Yapan Özelliklere Dair Öğrenci Görüşleri

Özellik	Öğrenci Kodu
Merhamet	Ö11, Ö9, Ö3, Ö6, Ö2, Ö4, Ö8, Ö1
Yardımseverlik	Ö3, Ö2, Ö5, Ö4, Ö8
Şefkat	Ö11, Ö6, Ö4, Ö8, Ö1
Saygı	Ö11, Ö9, Ö6, Ö5, Ö1
Sevgi	Ö11, Ö6, Ö7, Ö5

Tablodaki verilerden hareketle öğrenciler merhamet, yardımseverlik, şefkat, saygı ve sevgi değerlerini insanı insan yapan özellikler olarak görmüşlerdir. Öğrenci cevaplarında en sık tekrar eden değer ise merhamet olmuştur.

C. Araştırmacı Gözlem ve Değerlendirmesi:

- Örnek olayda öğrencilere verilen ikilem durumunda öğrencilerin merhamet ve yardımseverlik değerlerine uygun olan bir davranışı seçtikleri görülmüştür. Öğrenciler bu seçimlerinin merhamet, yardımsever ve şefkat değerlerine sahip olduklarını gösterdiğini belirtmiştir.
- Öğrenciler merhametli olmanın insana mutluluk getireceğini ve merhametin insanın iyiliği için var olan bir değer olduğunu dile getirmiştir. Buradan hareketle öğrencilerin merhamet değeri ile mutluluk arasında ilişki kurdukları söylenebilir.
- Öğrencilerin merhamet değerine uygun olan ve olmayan davranışları ayırt edebildikleri görülmüştür.
- Öğrenciler merhamet, yardımseverlik, şefkat, saygı ve sevgi değerlerini insanı insan yapan özellikler olarak görmüşlerdir. Öğrencilerin cevaplarında çoğunlukla insanın duygusal yönüyle ilgili olan değerlere öncelik verdikleri söylenebilir.

Bu oturumda yardımseverlik değerinin merhamet boyutu ile ilgili hazırlanan bir diğer ders, müzik dersidir. Tablo 31’de merhamet oturumu müzik dersine ait araştırmacı tarafından hazırlanan ders planının özeti yer almaktadır.

Tablo 31. Merhamet Oturumu Müzik Ders Planı

Bölüm 1	
Dersin Adı	Müzik
Sınıf	4. Sınıf
Süre	1 ders saati
Ünite	Müzik kültürü
Bölüm 2	

Tablo 31 (Devam). Merhamet Oturumu Müzik Ders Planı

Bölüm 1	
Kazandırılması planlan değer ve alt boyutu	Yardımseverlik / Merhamet
Önerilen İlişkili Kazanım	Öğrenilen müzikler aracılığıyla milli ve manevi bilinç kazanır.
Değer Öğretim Yaklaşımı	Değerlerin Doğrudan Öğretim (Telkin) Yaklaşımı
Yöntem ve Teknikler	Örnek Olay Yöntemi, Tartışma, Soru Cevap
Araç ve gereçler	Müzik çalar
Materyaller	Ek1. Sarı Çizmeli Mehmet Ağa şarkısı, hareketli bir müzik
Kaynaklar	Barış MANÇO, Sarı Çizmeli Mehmet Ağa şarkısı
Öğrenme Öğretme Süreci	
Etkinlik 1: Hareketli müzik eşliğinde söylenen hareketleri yapma	
Etkinlik 2: Örnek Olay İnceleme	
Etkinlik 3: Son özet ve Değerlendirme	

Uygulama sürecine başlamadan önce öğrencilere, dersleri araştırmacı ile birlikte yürütecekleri ve dersleri işlerken etkinlik ve çalışma kağıtlarından yararlanılacağı açıklanmıştır. Aşağıda süreç içerisinde yürütülen etkinliklerden elde edilen veriler, etkinlik süreci, genel değerlendirme ve araştırmacı gözlem ve değerlendirmesi şeklinde üç başlık altında açıklanmıştır.

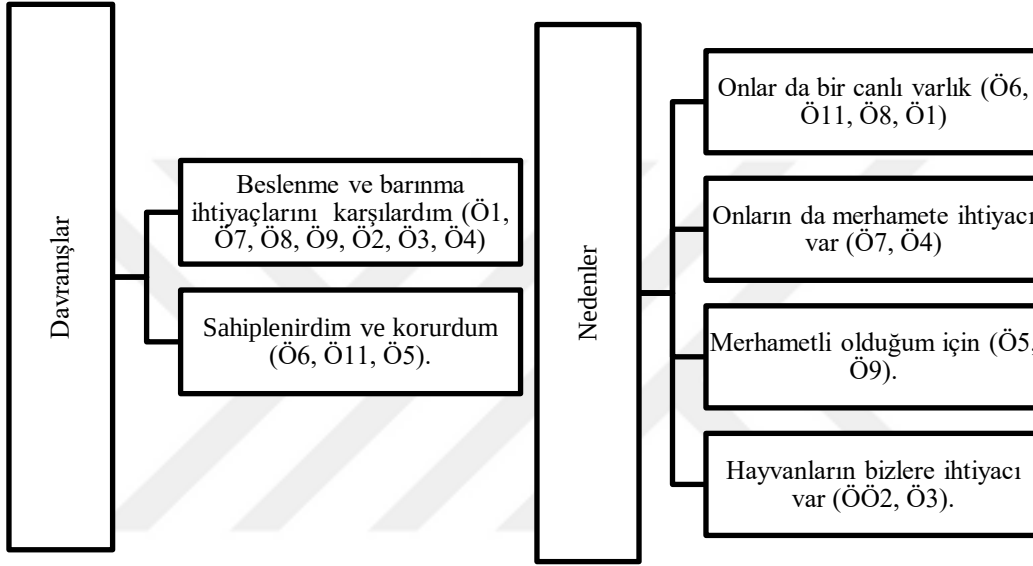
A. Etkinlik Süreci

- Dikkat çekme bölümünde öğrencilerden ayağa kalkmaları ve müzik eşliğinde araştırmacı tarafından söylenecek olan “*Yolda üşüyen bir çocuğa montumuzu veriyoruz. Elleri titreyen yaşlı bir amcaya su içiriyoruz.*” Gibi durumları canlandırmaları istenir. Etkinliğin ardından “*Neler hissettiniz?, Günlük hayatta başka kimlere yardım ediyorsunuz?, Bizi yardım etmeye yönelten şey nedir?*” sorularıyla merhamet değerine dikkat çekilir.
- Araştırmacı merhamet değeri hakkında açıklayıcı bilgiler verdikten sonra Barış MANÇO’ya ait Sarı Çizmeli Mehmet Ağa şarkısı örnek olay olarak öğrencilere sunulur. Araştırmacı şarkı sözlerini yazılı olarak öğrencilere dağıtır. Şarkı müzik çalar aracılığıyla açıldıktan sonra önce öğrenciler yazılı metinden takip eder. Birkaç tekrardan sonra şarkı hep birlikte söylenir. Öğrencilere birlikte şarkı söyleme kuralları hatırlatılır.
- Araştırmacı tarafından hazırlanmış sorularla şarkıda geçen sözlerde ne denilmek istendiği, şarkının hangi değere ya da değerlere vurgu yapıldığı tartışılır. Öğretmen merhamet değerinin tanımı ve önemi hakkında açıklamalar yapar. Ardından dersi özetleyerek değerlendirme çalışmasına geçer.

B. Analiz ve Değerlendirme

Değerlendirme çalışmasında öğrencilerin merhametli bir insan olarak hayvanlara, çevreye, kimsesiz çocuklara ve yaşlılara karşı düşüncelerini aşağıda verildiği şekliyle ifade etmeleri istenmiştir.

Öğrenci cevapları analiz edilerek ortak düşünceler etrafında birleştirilmiş ve Şekil 9'da sunulmuştur.

Şekil 9. Öğrencilerin Sokak Hayvanlarını Korumaya Yönelik Davranışlar ve Nedenleri

Konu ile ilgili olarak öğrenciler düşüncelerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

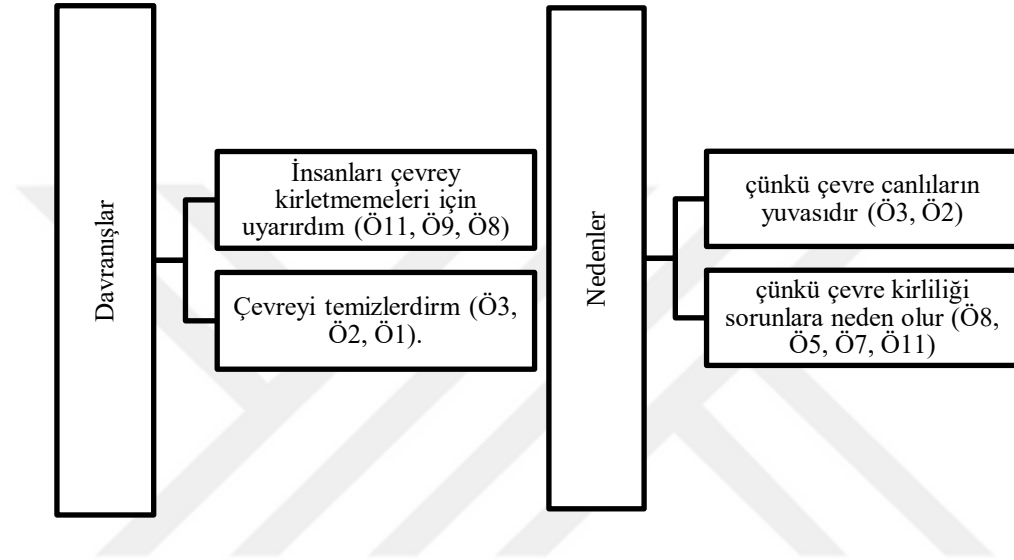
Ö5: *Sokak hayvanlarını korurdum, hayvanlara yardım ederdim çünkü yardımlaşmayı severim çünkü herkes merhametlidir.*

Ö4: *Mahalledeki bazı yerlere yiyecek bırakıp birkaç tane kulübe yapardım. Sloganlar yazarak insanları çekmek isterdim çünkü hayvanlara daha duyarlı ve merhametli olalım.*

Öğrenci ifadelerinden hareketle öğrencilerin merhametli bir birey olarak sokak hayvanlarının beslenme, barınma, sahiplenme ve korunma gibi ihtiyaçlarını karşılayacaklarını dile getirdikleri görülmektedir. Yine öğrenciler bu davranışlarının nedeni olarak hayvanların da birer canlı olması, insanlara ihtiyaç

duymaları, merhamete olan ihtiyaçları ve kendilerini merhametli görmeleri şeklinde açıklamışlardır.

- Değerlendirme çalışmasının ikinci sorusunda merhametli bir insan olarak çevre kirliliğini önlemek için yapacakları ve nedenlerini yazmaları istenmiştir. Öğrenci cevapları analiz edilerek ortak davranış ve davranış nedenleri etrafında birleştirilmiş Şekil 10'da sunulmuştur.

Şekil 10. Öğrencilerin Çevre Kirliliğini Önlemeye Yönelik Davranışları ve Nedenleri

Bazı öğrencilerin açıklamaları yukarıda yer alan ortak görüşlere dahil edilememiştir. Farklı fikirler sunan öğrenci görüşleri şu şekildedir:

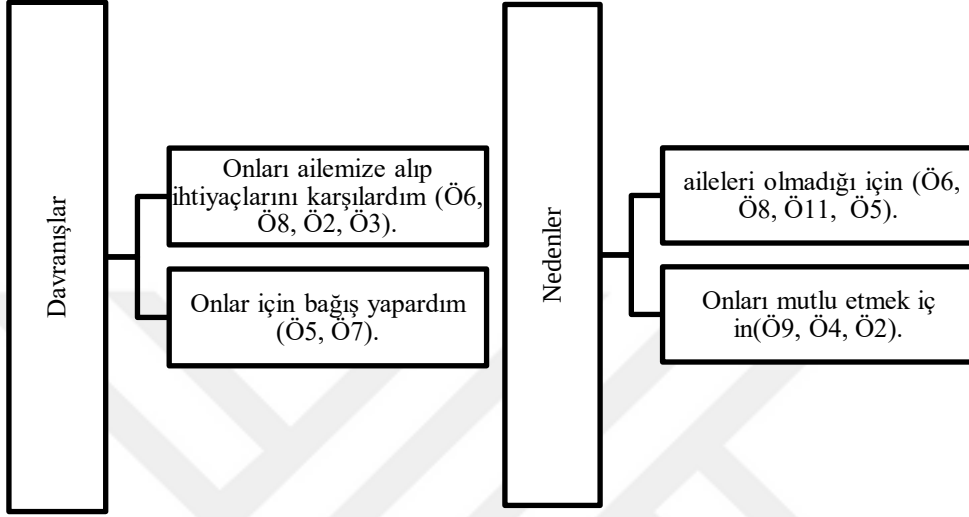
Ö4: *Her yere ağaç diktirip oksijen daha fazla olurdu. Her yere oksijen yayılır ve tertemiz havada yaşamak isterdim çünkü tertemiz hiç kirli hava olmadan dünyada yaşayabiliyoruz diye.*

Ö4: *Her yere çöp kutusu koyardım çünkü çevre kirliliği biraz olsun azalırdı. İnsanlar çöp kutusuna atardı.*

Ö7: *Küresel ısınmayı engellemeye çalışırdım. Kimsenin yerlere çöp atmamasını isterdim çünkü doğanın temiz kalması gerek. Çevre kirliliği büyük zorluklara yol açabilir.*

Öğrenciler merhametli bir insanın çevreye karşı da duyarlı olacağını ve çeşitli önlemler alarak çevre kirliliğini engellemeye çalışacaklarını ifade ettikleri söylenebilir.

- Değerlendirme çalışmasının üçüncü sorusunda merhametli bir insan olarak kimsesiz çocuklara yardım etmek için yapacakları ve nedenlerini yazmaları istenmiştir. Öğrenci cevapları analiz edilerek ortak davranış ve davranış nedenleri etrafında birleştirilmiş Şekil 11 'de sunulmuştur.

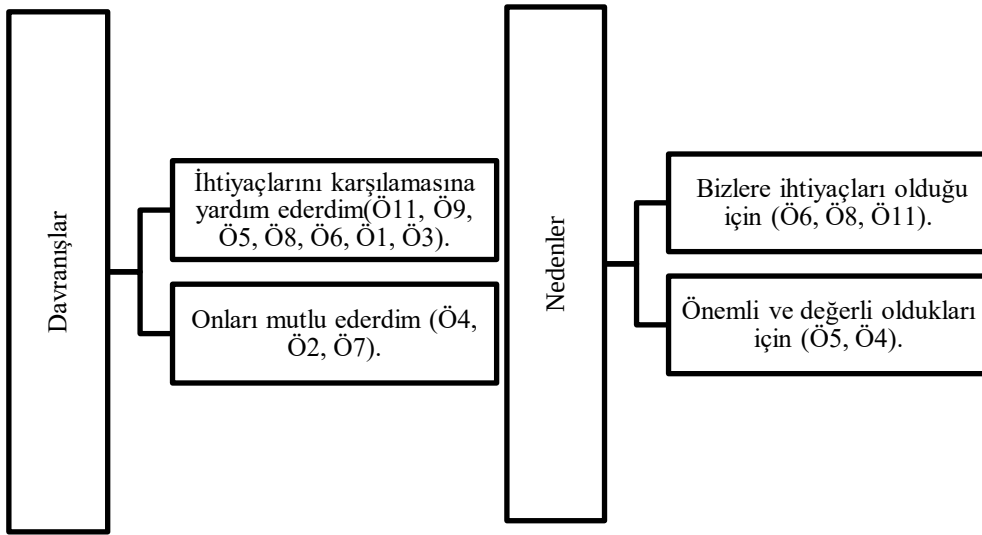
Şekil 11. Öğrencilerin Kimsesiz Çocuklara Yardım Etmeye Yönelik Davranışları ve Nedenleri

Öğrenciler merhametli bir insan olarak kimsesiz çocuklara yardım etme güçleri olsaydı onları aileleri arasına kabul edip ihtiyaçlarını karşılayacaklarını ifade etmişlerdir. Bazı öğrenciler ise kimsesiz çocuklar için bağış yapacağını ifade etmiştir. Öğrenciler kimsesiz çocuklara yardım etme nedeni olarak ailelerinin olmayışı ve onları mutlu etmek istedikleri için yapacaklarını dile getirmişlerdir. Bu konu ile ilgili olarak bazı öğrenci görüşleri şunlardır:

Ö7: *Onlara para bağışladım. Her daim ziyaret etmek isterdim çünkü onların da şefkate ihtiyacı var. Onları sevecek birine ihtiyaçları var.*

Ö2: *Anneme onu evlatlık almasını söyledim. Ona ablalık veya kardeşlik yapardım çünkü o kimsenin annesi olmadığından onu mutlu ederdim. Onunla oyun oynardım.*

- Değerlendirme çalışmasının üçüncü sorusunda merhametli bir insan olarak yaşlılara yardım etmek için yapacakları ve nedenlerini yazmaları istenmiştir. Öğrenci cevapları analiz edilerek ortak davranış ve davranış nedenleri etrafında birleştirilmiş Şekil 12'de sunulmuştur.

Şekil 12. Öğrencilerin Yaşlılara Yardım Etmeye Yönelik Davranışları ve Nedenleri

Öğrenciler yaşlılara yardım etme güçleri olsaydı onların ihtiyaçlarını karşılamalarında yardım edeceklerini ve onları mutlu edeceklerini ifade etmişlerdir. Öğrenciler yardım etme nedeni olarak yaşlıların bizlere ihtiyaçlarının olması ve yaşlıların önemli, değerli olarak görmeleri olarak ifade etmişlerdir. Öğrenciler düşüncelerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

Ö4: *Herkesin yaşlılara duyarlı ve merhametli olması için huzur evine gidip onlara kitap okuyup, mutlu etmek isterdim çünkü yaşlıların değere, sevgiye, saygıya ve merhamete ihtiyaçları vardır.*

Ö1: *Onları karşıdan karşıya geçirir, onlara su içirirdim çünkü kalbimden geçtiği için.*

Öğrenciler ifadelerinde yaşlılara verdikleri değeri göstermişlerdir. Ö4 kodlu öğrenci insanların yaşlılara karşı merhametli ve duyarlı olması için yapacağı davranışlara örnek vermiştir.

C. Araştırmacı Gözlem ve Değerlendirmesi

- Öğrenci ifadelerinden hareketle kendilerini merhametli bir birey olarak gördükleri ve bunu davranışlarıyla da gösterecekleri söylenebilir.
- Öğrencilerin insanları, hayvanları ve doğayı önemli, yardım etmeye ve merhamete değer gördükleri söylenebilir.
- Öğrenciler merhamet değerinin tanımına uygun ifadeler kullandıkları görülmüştür.

Bu oturumda yardımseverlik değerinin merhamet boyutu ile ilgili hazırlanan bir diğer ders Türkçe dersidir. Tablo 32 'de merhamet oturumu Türkçe dersine ait araştırmacı tarafından hazırlanan ders planının özeti yer almaktadır.

Tablo 32. Merhamet Oturumu Türkçe Ders Planı

Bölüm 1	
Dersin Adı	Türkçe
Sınıf	4. Sınıf
Süre	1 ders saati
Ünite	Erdemlerimiz
Bölüm 2	
Kazandırılması planlan değer ve alt boyutu	Yardımseverlik / Merhamet
Önerilen İlişkili Kazanım	Sınıf içindeki tartışma ve konuşmalara katılır. Hikâye edici metin yazar. Şiir yazar
Değer Öğretim Yaklaşımı	Değerlerin Açıklama (Belirginleştirme) Yaklaşımı
Yöntem ve Teknikler	Örnek Olay Yöntemi, Tartışma, Soru Cevap, Konuşma Halkası
Araç ve gereçler	Projeksiyon cihazı
Materyaller	EK 1: Görsel, EK2: Çalışma Kağıdı, EK 3: Hikaye Tamamlama, EK4: Değerlendirme Çalışması
Kaynaklar	Andersen H. C. (2019). <i>Kibritçi Kız</i> (Çev. Ç. Eriş). İstanbul: İletişim Yayınları. URL 1: https://listelist.com/kis-aylarinda-hayvanlara-yardim/ adresinden 30.12.2019 tarihinde edinilmiştir.
Öğrenme Öğretme Süreci	
Etkinlik 1: Görsel İnceleme	
Etkinlik 2: Örnek Olay İnceleme	
Etkinlik 3: Kendimi İfade Ediyorum	
Etkinlik 4: Örnek Olay Tamamlama	
Etkinlik 5: Özet ve Değerlendirme	

Uygulama sürecine başlamadan önce öğrencilere, dersleri araştırmacı ile birlikte yürütecekleri ve dersleri işlerken etkinlik ve çalışma kağıtlarından yararlanılacağı açıklanmıştır. Aşağıda süreç içerisinde yürütülen etkinliklerden elde edilen veriler, etkinlik süreci, genel değerlendirme ve araştırmacı gözlem ve değerlendirmesi şeklinde üç başlık altında açıklanmıştır.

A. Etkinlik Süreci

- Dersin giriş bölümünde önceden hazırlanmış görsel projeksiyon cihazıyla tahtaya yansıtılarak öğrencilere *Resmi gördüğünüzde neler hissettiniz?*
Herhangi bir hayvanı bu halde görseniz ne yaparsınız?, Sizi o hayvana yardım etmeye yönelten duygu ne olabilir? Sorularını yönelterek merhamet değerine dikkat çekilir.

- Araştırmacı tarafından Kibritçi Kız örnek olay metni öğrencilere sunulur. *Bir varmış bir yokmuş... Soğuk, karlı bir kış gecesiymiş. Yoldaki insanlar evlerine bir an önce varmak için koşturuyormuş. Yoksul, küçük bir kız da kibrit satmaya çalışıyormuş. Soğuktan titreyen ince, kısık sesiyle, "Kibritlerim var!" diye bağıırıyormuş. Fakat kimse onunla ilgilenmiyormuş. Bu yüzden bir kutu bile satamamış. Saatler ilerledikçe küçük kız iyice yorulmuş ve üşümüştü. Biraz dinlenmek istemiş. Bir duvar kenarına sığınmış. Sonra ellerini ısıtmak için bir kibrit yakmış. Kibritin sıcacık alevine bakarak hayallere dalmış. Hayalinde kendini sınısıcak bir evde görmüş. Ayağında pofuduk terlikler, sırtında yünü, sıcak mı sıcak bir hırka varmış. Ama kibritin sönmesiyle hayalinden uyanıp tekrar üşümeye başlamış. Hemen bir kibrit daha yakmış. Bu sefer de kendini sıcacık bir odada hayal etmiş. Odanın ortasındaki masada lezzetli yiyecekler varmış. Kızcağızın ağzı sulanmış. Sonra küçük kız kibritin alevinde yıllar önce ölmüş olan babaannesini görmüş. Babaannesini çok severmiş. "Babaanne, babaanne!" diye bağırmış. "Biliyorum sen de kibrit sönünce kaybolacaksın." Küçük kız elindeki kibritlerin hepsini birer birer yakmış. Çünkü babaannesinin kaybolmasını istemiyormuş. En sonunda babaannesi hayalinde onu sıcacık kucağına alıp sevgiyle sarmış. Ertesi sabah yoldan geçenler, küçük kızı etrafa saçılmış kibritlerle birlikte donmuş halde bulmuşlar (Hans Christian Andersen)*
- Araştırmacı metni okumayı bitirdikten sonra öğrencilerin değerlerini belirginleştirme adına *Küçük kızın yerinde olsaydınız neler hissederdiniz? Küçük kızı siz görmüş olsaydınız ne yapardınız?, Onun için bir şeyler yapmaya çalışmanız hangi değere sahip olduğunu gösterir?* Soruları yöneltilir.
- Öğrencilerin cevapları alındıktan sonra öğrencilerin farklı sonuçları değerlendirip seçim yapmaları için Farklı Durumları Düşünüyorum Çalışması yapılır.
- Öğrenciler çalışmasını tamamladıktan sonra seçtikleri durumu açıkça ifade etmeleri amacıyla konuşma halkası yöntemi uygulanır.

- Öğrencilere Hikaye Tamamlama çalışması verilir. Öğrencilerden hikayeyi kendi değerlerine göre verilen süre sonuna kadar (10') tamamlamaları istenir. Tamamlanan hikayeler öğrenciler tarafından okunur.
- Araştırmacı tarafından özet yapılara değerlendirme bölümüne geçilir.

B. Değerlendirme ve Analiz

Süreç içerisinde öğrenciler tarafından doldurulan çalışma kağıtlarının ayrıntılı analizleri aşağıda sunulmuştur.

- Öğrencilere örnek olayda yaşananlardan farklı bazı durumlar da verilmiştir(Tablo 33). Öğrencilerden verilen durumların sonuçlarını yazarak bir seçim yapmaları istenmiştir. Öğrencilerin verilen durumların olası sonuçlarına dair ifadeleri analiz edilerek ortak düşünceler etrafında birleştirilmiş ve Tablo 33'te sunulmuştur.

Tablo 33. Öğrencilerin Kibritçi Kız Örnek Olayında Verilen Farklı Durumların Olası Sonuçlarına Yönelik Ortak Görüşleri

Durum	Olası sonuçlar
Kibritçi kızın karşısına merhametli bir insan çıksaydı....	Barınma ve beslenme ihtiyaçlarını karşılardı (Ö7, Ö4, Ö2, Ö11, Ö1, Ö3). Kibritçi kız ölmezdi (Ö8, Ö10, Ö9).
Kibritçi Kız hiç kibrit satamadan evine dönsaydı...	Anne ve babası kızardı (Ö3, Ö1, Ö8, Ö2)
Kibritçi kız karnını doyurmak için dükkandan gizlice bir şeyler alsaydı...	Ailesinden şiddet gördü, ceza alırdı (Ö9, Ö10, Ö11, Ö2, Ö6, Ö7). Bu yaptığı hırsızlık, günah ve haram olurdu (Ö4, Ö9, Ö10, Ö8, Ö1)

Tablodaki verilerden hareketle öğrenciler kibritçi kızın karşısına merhametli bir insanın çıkması durumunda onun ihtiyaçlarını karşılayacağını böylece kibritçi kızın ölmeyeceğini ifade etmişlerdir. Konu ile ilgili olarak bazı öğrenci görüşleri şunlardır:

Ö5: *Merhametli insan yardım ederdi. Onu eve götürüp yemek verirdi.*

Ö10: *Üşümezdi, açlığı giderdi ve ölmezdi.*

Ö4: *Onu eve alıp ihtiyaçlarını karşılardı, doyururdu.*

Ö5, merhametli bir insanın yardım edeceğini ifade etmiştir. Öğrencilerin tamamı merhametli bir insan kibritçi kıza yardım edeceğini ifade ettikleri görülmüştür.

Kibritçi kızın kibrit satamadan evine döndüğü durumun sonuçlarında öğrencilerin genellikle olumsuz ifadeler kullandıkları görülmüştür. Öğrenciler bu

durumda anne babasının kibritçi kıza kızacağını hatta şiddet gösterip onu cezalandıracağını dile getirmişlerdir. Konu ile ilgili olarak bazı öğrenci görüşleri şunlardır:

Ö10: *Babasından dayak yerdı. Üzüldü. Hakaret ederdi babası.*

Ö9: *Ona kızardılar. Onu eve almazdılar.*

Ö11: *Babası ona kızardı ve onu dışarı atardı. Bütün kibritlerini alırdı.*

Ö7: *Ailesi ona çok kızardı ve biraz daha kibrit verip onu dışarı yollardı.*

Verilen son durumda ise kibritçi kızın karnını doyurmak için dükkandan gizlice yiyecek almasının sonuçları sorulmuştur. Öğrencilerin çoğunluğu bu davranışın hırsızlık, günah ve haram olacağını ifade etmişlerdir. Konu ile ilgili olarak bazı öğrenci görüşleri şunlardır:

Ö4: *Kötü bir davranış yapmış olurdu. Buna hırsızlık denir ve günah olurdu.*

Ö2: *Herkes ona hırsız derdi ve kimse ondan kibrit almazdı.*

Ö6: *Hırsızlık yaptığı için onu polisler hapse atardı. Hiç kimse de ona yardım edemezdi.*

Öğrenciler hırsızlığın haram ve günah bir davranış olduğunu dile getirmişlerdir. Ö2 kodlu öğrenci ise bir hırsızdan kimsenin kibrit alamayacağını ifade etmiştir. Buradan hareketle öğrencilerin bir insanın çok ihtiyacı olsa bile hırsızlık yapmaması gerektiğini eğer yaparsa bu davranışından dolayı cezalandırılacağını ifade ettikleri söylenebilir.

- Çalışma kağıdının ikinci bölümünde öğrencilerden Kibritçi Kız örnek olayında verilen durumlardan hangisinin yaşanmasını istedikleri sorulmuştur. Öğrencilerin tamamı 1. Durumu yani kibritçi kızın karşısına merhametli bir insanın çıktığı durumu seçtikleri görülmüştür. Öğrenciler 1. Durumu seçme nedenleri olarak merhametli insanın ona yardım edeceğini, onu mutlu edeceğini ifade etmişlerdir.

- Öğrencilerdik seçtikleri merhamet değerini ifade edebilmeleri amacıyla örnek olay tamamlama çalışması yapılmıştır. Öğrencilere Kibritçi Kız örnek olayı aşağıda verildiği şekliyle eksik bir şekilde verilerek öğrencilerden kendi değerlerine göre tamamlamaları istenmiştir.

Öğrenci cevapları analiz edilmiş, ortak düşünceler etrafında birleştirilerek Tablo ‘ 34’te sunulmuştur.

Tablo 34. Öğrencilerin Merhamet Benzetimleri ve Nedenleri

Merhamet	Yardım etmek	gibidir	Değer verdiğim için.
	Şefkat ve iyilik		Saygı duyduğum için
	İnsanlık		Sevdiğim için
	Sevgi		Mutlu etmek istediğim için
	Acımak		Yardımlaşma güzel olduğu için
	İnsanlara güler yüzle bakmak		Acıdığım için
	Değer vermek		

Öğrenciler merhamet değerini yardım etmeye, şefkat ve iyiliğe, insanlığa, sevgiye, acımaya, insanlara güler yüzle bakmaya ve değer vermeye benzetmişlerdir. Benzetme nedenlerini değer verdiği, saygı duyduğu, sevdiği, mutlu etmek istediği, yardımlaşmanın güzel olduğu ve acıdığı ifadeleriyle açıklamışlardır. Öğrencilerin merhamet değerinin anlamına uygun benzetimler yaptıkları söylenebilir. Konu iler ilgili öğrenci görüşleri şu şekildedir.

Ö1: *Merhamet insanlara güler yüzle bakmak gibidir, insanları sevmemiz gerektiği için.*

Ö2: *Merhamet herkesi sevmek gibidir, herkese iyi olmak için.*

Ö3: *Merhamet bir hayvanı beslemek gibidir, merhamet göstermek için.*

Ö4: *Merhametin sembolü kalp gibidir, kalbimizle sevdiğimiz için.*

Ö5: *Merhamet arkadaşına yardım etmek gibidir, birbirimizi sevdiğimiz için.*

Ö7: *Merhamet kimsesizlere yardım etmek gibidir, onlara değer verdiğim için.*

Ö8: *Merhamet bir insana elini uzatmak gibidir, bir kişiye yardım etmek için.*

Ö9: *Merhamet acımak gibidir, onu sevdiğim için.*

Öğrenciler merhamet değerini insanlara güler yüzle bakmaya, bir hayvanı beslemeye, kalp organına, arkadaşına yardım etmeye, kimsesizlere yardım etmeye, bir insana elini uzatmaya ve acıma duygusuna benzettikleri görülmüştür. Buradan hareketle öğrencilerin merhamet değerini somut davranış örnekleriyle ifade ettikleri söylenebilir. Yine öğrencilerin soyut bir kavram olarak merhameti benzetim yoluyla somutlaştırdıkları ifade edilebilir.

Değerlendirme çalışmasının ikinci bölümünde öğrencilerden MERHAMET kelimesinin baş harflerini kullanarak akrostiş yazmaları istenmiştir. Öğrencilerin şiirleri incelendiğinde ana duygu olarak merhamet değerini verdikleri görülmüştür.

C. Araştırmacı Gözlem ve Değerlendirmesi:

Öğrencilerin kibritçi kız örnek olayında verilen farklı durumların olası sonuçlarına yönelik ortak görüşlerinde (Tablo 33) kibritçi kızın karşısına merhametli bir insanın çıkması durumunda ona yardım edeceğini ifade etmişlerdir. Bu durumdan hareketle öğrencilerin merhametli bir insanın aynı zamanda yardımsever biri de olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Öğrenciler kibritçi kızın kibritleri satamadan evine döndüğü durumun Sonuçları olarak ailesinden azar işiteceğini, hatta şiddet görüp cezalandırılacağını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin küçük bir kızın para kazanamadığı için ailesi tarafından bu şekilde tepki göreceğini düşünmeleri oldukça dikkat çekicidir.

Öğrenciler mutsuz biten Kibritçi Kız örnek olayında hikayenin sonunu kendi değerlerine göre değiştirip mutlu bir şekilde tamamladıkları görülmüştür. Buradan hareketle öğrencilerin yardımseverlik ve merhametin yer aldığı hikayelerin mutlu biteceğini düşündükleri söylenebilir.

Öğrencilerden merhamet değeriyle ilgili benzetimler kurmalar istendiğinde benzetimlerinde yardım etmek, iyilik, sevgi, şefkat, acıma, güler yüz, insanlık ve değer kavramlarını kullandıkları görülmüştür. Öğrenciler merhamet değerini çeşitli insan davranışlarına benzeterek somutlaştırdıkları görülmüştür. Buradan hareketle örnek olay yöntemi sayesinde öğrencilerin merhamet değerini somutlaştırdıkları söylenebilir.

3. Oturum: Sosyal Sorumluluk

Bu oturum, yardımseverlik değerinin sosyal sorumluluk boyutu ile ilgilidir ve bu oturum aşağıdaki Tablo 35’ te verilen derslere ait kazanımlar doğrultusunda araştırmacı tarafından geliştirilen ders planları kapsamında 6 ders saati içerisinde tamamlanmıştır.

Tablo 35. Üçüncü Oturum İçeriği

Alt boyut	Ders	Süre	Kazanım
Sosyal sorumluluk	Fen Bilimleri	2	Yakın çevresinde sigara kullanımını azaltmaya yönelik sorumluluk üstlenir.
	Sosyal Bilgiler	2	Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.
	Matematik	2	Sütun grafiğini inceler, grafik üzerinde yorum ve tahminler yapar.
	Toplam	6	

Ders planında yer alan etkinliklere ait formlara ve uygulama sürecine ait analiz süreçleri de aşağıda sunulmuştur. Tablo 36’ da sosyal sorumluluk oturumu Fen Bilimleri dersine ait araştırmacı tarafından hazırlanan ders planının özeti yer almaktadır.

Tablo 36. Sosyal Sorumluluk Oturumu Fen Bilimleri Ders Planı

Bölüm 1	
Dersin Adı	Fen Bilimleri
Sınıf	4. Sınıf
Süre	2 ders saati
Ünite	Besinlerimiz
Bölüm 2	
Kazandırılması planlan değer ve alt boyutu	Yardımseverlik / Sosyal sorumluluk
Önerilen İlişkili Kazanım	Yakın çevresinde sigara kullanımını azaltmaya yönelik sorumluluk üstlenir.
Değer Öğretim Yaklaşımı	Değerlerin Doğrudan öğretimi(Telkin) Yaklaşımı
Yöntem ve Teknikler	Örnek Olay Yöntemi, İş birlikli öğrenme, Tartışma, Soru Cevap,
Araç ve gereçler	Fon kartonu, makas, yapıştırıcı, Sigara bağımlılığı ile ilgili yazı ve görseller
Materyaller	Ek1. Kulüp Kuruyorum Değerlendirme Çalışması
Kaynaklar	URL 1. https://www.youtube.com/watch?v=bPrK6Oydr2c Adresinden 07.01.2020 tarihinde edinilmiştir. URL2. https://www.yesilay.org.tr/tr/videolar/yesilay-cocuk-videolari adresinden 07.01.2020 tarihinde edinilmiştir.
Öğrenme Öğretme Süreci	
Etkinlik 1: Yeşilay Tanıtım Filmi İzleme	
Etkinlik 2: Poster Hazırlama	
Etkinlik 3: Örnek Olay Çizgi Filmi İzleme	
Etkinlik 4: Sigarasız Hayata Çağrı Mektubu	
Etkinlik 5: Özet ve Değerlendirme	

Uygulama sürecine başlamadan önce öğrencilere, dersleri araştırmacı ile birlikte yürütecekleri ve dersleri işlerken etkinlik ve çalışma kağıtlarından yararlanılacağı açıklanmıştır. Aşağıda süreç içerisinde yürütülen etkinliklerden elde edilen veriler, etkinlik süreci, genel değerlendirme ve araştırmacı gözlem ve değerlendirmesi şeklinde üç başlık altında açıklanmıştır.

A. Etkinlik Süreci

- Araştırmacı URL1.’de yer alan Yeşilay Tanıtım Filmini öğrencilere izletildikten sonra *Yeşilay nedir?, Yeşilay’ ın amaçları nelerdir?, Yeşilay hangi bağımlılıklarla mücadele ediyor?, İnsanlara bağımlılıkla mücadelede yardım etmek için neler yapıyorlar?* Sorularını sorarak konuya dikkat çekilir. Araştırmacı Yeşilay kurumu hakkında tanıtıcı bilgiler vererek poster hazırlama etkinliğine geçilir. Etkinlik için

öğrenciler dörder kişilik gruplara ayrılır. Öğrencilerden derse hazırlık olarak getirdikleri yazı ve görsellerle sigaranın zararlarını anlatan bir poster hazırlamaları istenir. Etkinlik sonunda hazırlanan posterler gruplar tarafından sunularak sınıf panosunda sergilenir.

- Araştırmacı Yeşilcan'ın Maceraları, (URL 2) örnek olay filmini öğrencilere izletir. Araştırmacı filmin belirli yerlerinde durdurarak *Küçük kızın “Yapılacak bir şey yok” görüşüne katılıyor musunuz? Neden ?, Çevrenizde sigara içen kişiler olduğunda ne yaparsınız?, Sigaranın bağımlılık yapan bir madde olduğunu biliyorsunuz. Sigara bağımlısı insanlara yardım etmek için neler yaparsınız?* Gibi sorularla örnek olayda yer alan sorunun belirlenmesini sağlar. Örnek olay filmi bittikten sonra öğrencilere *Sigara içenlerin vücutlarında hangi belirtiler vardı?, Yeşilay kahramanları sigara içenlere ne yaptı?, Siz olsaydınız ne yapardınız?* Soruları yöneltilerek çözüme ilişkin düşünceler alınır.
- Tartışmanın ardından araştırmacı Yeşilay gönüllülerin sosyal sorumluluk gereği sigara bağımlılarına ve diğer bağımlılıkları olan insanlara yardım ettiklerini söyler. Sosyal sorumluluk hakkında bilgiler verdikten sonra onların da sosyal sorumluluk değeri gereği bu gibi yardım kurumlarında, sosyal örgütlerde gönüllü olarak çalışabilecekleri söylenir.
- Öğrencilerden eğer yakınlarında sigara kullanan bir kişi varsa ona bir mektup yazmaları istenir. Mektupta o kişinin aileleri için önemini, sigaranın ona ve çevresine verdiği zararları ve bu bağımlılıktan kurtulması için neler yapabileceğini yazmalarını ister.

Araştırmacı dersi özetleyerek değerlendirme bölümüne geçer.

B. Değerlendirme ve Analiz

Süreç içerisinde öğrenciler tarafından doldurulan çalışma kağıtlarının ayrıntılı analizleri aşağıda sunulmuştur.

Öğrencilere değerlendirme çalışmasında sigara bağımlılarına yardım etmek için bir kulüp kurmaları istenmiştir. Öğrencilerden kuracakları kulübün adını, yardım ulaştıracağı kişileri, amacı, belirlenen amaca yönelik yapılması gerekenleri ve bir kulüp sloganı belirleyerek dağıtılan değerlendirme kağıtlarına yazmaları istenmiştir. Öğrenci cevapları analiz edilerek Tablo 37'de sunulmuştur.

Tablo 37. Öğrencilerin Yardım Kulübüne Dair Ortak Görüşleri

Kulübümüzün adı:	Yıldızla Kulübü (Ö6, Ö9, Ö11, Ö4) Yeşilay Kulübü (Ö3, Ö1) Bağımlılara Yardım Edenler Kulübü(Ö7) Sigarayı Bırak Kulübü (Ö8, Ö4) Sigara Bağımlıları (Ö3, Ö8, Ö1, Ö2, Ö4) Herkes (Ö9, Ö11) Babam (Ö6, Ö3) Sigara bağımlılığından kurtarmak (Ö6, Ö9, Ö11, Ö4, Ö11, Sigaradan korunmak için (Ö8, Ö5).
Yardım edeceğimiz kişiler:	
Amacımız:	
Bu amaca ulaşmak için neler yapacağız:	Sigaranın zararları konusunda bilgilendirme çalışmaları yapacağız (Ö6, Ö7, Ö9). Sigaranın zararlarıyla ilgili afiş, pankart, slogan ve mektuplar hazırlayacağız (Ö4, Ö8, Ö2, Ö1, Ö5) Sigarayı bırakmaları için ikna edeceğiz (Ö11).
Sloganımız:	Sigarayı bırak hayatı iyi yaşa (Ö11). Sigarayı bırak yoluna bak (Ö7). Sigaradan uzaklaş, hayata yaklaş (Ö8). Sigarayı bırak, hayata bağlan (Ö4, Ö9). Sigaraya dur deyin (Ö4).

Tablodaki verilerden hareketle öğrencilerin sosyal sorumluluk değerine uygun ifadeler kullandıkları söylenebilir. Öğrenciler kulüp isminde amaca uygun kulüp isimleri belirlemişlerdir. Kulübün yardım edeceği kişiler sigara bağımlıları, herkes ve bazı öğrencilerin sigara kullanan babaları olarak belirlenmiştir. Kulüp amacı hem bağımlılıkla mücadele hem de bağımlılığın önüne geçmek olarak belirlendiği söylenebilir. Öğrenciler bu amaçlara yönelik olarak sigaranın zararları konusunda bilinçlendirme çalışmaları yapacakları söylenebilir. Öğrencilerin belirledikleri sloganların ortak özelliği sigarasız hayat vurgusu olduğu söylenebilir. Öğrenciler sosyal gruplar aracılığıyla toplumdaki bağımlılıkla mücadelede rol alabileceklerini fark ettikleri ve bu farkındalığı tasarladıkları kulüp örnekleriyle gösterdikleri ifade edilebilir.

C. Araştırmacı Gözlem ve Değerlendirmesi

Öğrencilerin tasarladıkları yardım kulübüne dair ortak düşüncelerinden hareketle amaca uygun kulüp ismi, sloganı ve faaliyetleri belirledikleri söylenebilir.

Öğrenciler, sosyal gruplar aracılığıyla toplumdaki bağımlılıkla mücadelede rol alabileceklerini fark ettikleri ve bu farkındalığı tasarladıkları kulüp örnekleriyle gösterdikleri ifade edilebilir.

Öğrencilerin sosyal sorumluluk değerinde sosyal kulüplerin, örgütlerin önemli rol oynadığını fark ettikleri söylenebilir.

Bu oturumda yardımseverlik değerinin sosyal sorumluluk boyutu ile ilgili hazırlanan bir diğer ders, Sosyal Bilgiler dersidir. Tablo 38’de sosyal sorumluluk oturumu Sosyal Bilgiler dersine ait araştırmacı tarafından hazırlanan ders planının özeti yer almaktadır.

Tablo 38. Sosyal Sorumluluk Oturumu Sosyal Bilgiler Ders Planı

Bölüm 1	
Dersin Adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	4. Sınıf
Süre	2 ders saati
Ünite	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
Bölüm 2	
Kazandırılması planlan değer ve alt boyutu	Yardımseverlik / Sosyal Sorumluluk
Önerilen İlişkili Kazanım	Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.
Değer Öğretim Yaklaşımı	Değer Analizi Yaklaşımı
Yöntem ve Teknikler	Örnek Olay Yöntemi, Tartışma, Soru Cevap
Araç ve gereçler	Kutu, boya kalemleri
Materyaller	Ek1. İsrif Yok Tasarruf Var Çalışma Kâğıdı EK 2: Afiş Tasarlıyorum Değerlendirme Kağıdı
Kaynaklar	URL1. https://www.yenisafak.com/hayat/yardimlasma-kulturunun-en-guzel-temsili-askida-ekmek-3506756 adresinden 07.01.2020 tarihinde edinilmiştir. URL 2. http://www.rize.bel.tr/haber/giysi-atiklari-konteyner-noktalari adresinden 07.01.2020 tarihinde edinilmiştir.

Uygulama sürecine başlamadan önce öğrencilere, dersleri araştırmacı ile birlikte yürütecekleri ve dersleri işlerken etkinlik ve çalışma kağıtlarından yararlanılacağı açıklanmıştır. Aşağıda süreç içerisinde yürütülen etkinliklerden elde edilen veriler, etkinlik süreci, genel değerlendirme ve araştırmacı gözlem ve değerlendirmesi şeklinde üç başlık altında açıklanmıştır.

A. Etkinlik Süreci

- Araştırmacı üzerinde israf yazılı bir kutuyla derse girer. Öğrencilere “*İsraf ne demektir?, Sizce hangi kaynakların bilinçsizce kullanılıp israf ediyoruz?, Kaynakların israf edilmesi canlıların yaşamını tehdit edebilir mi? Neden?, Sosyal sorumluluk kavramından ne anlıyorsunuz?*” gibi sorularla israf ve sosyal sorumluluk değerine dikkat çekilir.
- Araştırmacı kutu içerisinde su, elektrik, kağıt, zaman, ekmek ve giysi israflarıyla ilgili örnek olayların olduğu söyler. Bu derste sosyal

sorumluluk sahibi bireyler olarak bu israfları engelleme adına çözüm önerisi getireceklerini söyler.

- Aşağıda araştırmacı tarafından hazırlanmış su, elektrik, kağıt, zaman, ekmek ve giysi israflarını konu alan örnek olaylara yer verilmiştir.

1. Örnek Olay

Ali ve ailesi dört kişiden oluşmaktadır. Babası o akşam eve gelirken beş tane ekmek almıştır. Akşam yemeğinde annesi ekmeklerin üçünü kesip masaya koymuştur. Yemekte ekmeklerin tamamı yenmemiş artan ekmek parçalarını annesi çöpe atmıştır. Kalan ekmekler ise bayatladığı için yine çöpe atılmıştır. Ali ve ailesi ertesi akşam haberlerde Dünya üzerinde birçok insanın açlık ve yetersiz beslenmeden dolayı hastalandığı hatta öldüğü haberini izlemiştir. Bu haber onları çok üzmüş bir yandan da düşündürmüştür.

2. Örnek Olay

Ayşe o sabah, gece boyunca musluktan damlayan suyun sesiyle uyandı. Banyoya giderek suyu açtı, bir yanda su akarken, bir yandan ellerini sabunladı, yüzünü yıkadı. Diş fırçasına macununu sürdü ve su sesiyle birlikte dişlerini fırçaladı. Ağzını çalkaladıktan sonra musluğu kapattı. Ama musluk bozuk olduğu için damlamaya devam ediyordu. Banyo yapmak için suyu açtı. Su ısınana kadar lavaboya gitmeye karar verdi. Geldiğinde su ısınmıştı. Bir saat kadar banyoda kaldıktan sonra çıktı. Saat epey geçmişti. Hızlıca giyinip evden çıktı. Yolda giderken duvarda asılı bir afiş dikkatini çekti.

3. Örnek Olay

Aslı annesinin sesiyle oyuncaklarını topladı. Annesi kek yapmasına yardım etmesi için onu yanına çağırıyordu. Hızla odadaki ışığı kapatmadan mutfığa koştu. Annesi dolaptan süt, yumurta ve havuç çıkarmasını istedi. Önce sütü çıkarıp masanın üstüne koydu. Sonra yumurtaları çıkararak masaya koydu. Daha havuçları almadan dolap sesli bir şekilde uyarı vermeye başladı. Ancak Aslı yavaşça havuçları alarak en sonunda dolabı kapattı. Annesi malzemeleri karıştırma işini Aslı'ya verdi. Aslı elektrikli çırpıcıyla karıştırmaya bayılıyordu. Uzun süre malzemeleri

kariştirdi. Keki fırına attıktan sonra ise sürekli fırını açıp pişip pişmediğini kontrol etti. O sırada babasının annesine elektrik faturalarının çok yüksek geldiğinden şikâyet ettiğini duydu. Yavaşça fırının kapağını kapatarak içeri koştu.

4. Örnek Olay

Öğrenciler ilk ders öğretmenlerinin biraz gecikeceklerini ve derslerinin boş geçeceğinin haberlerini alırlar. O ders sınıfta oyun oynamaya karar verirler. Oyun için herkes defterinden birkaç yaprak kopararak birbirlerine atmaya başlar. Sınıfta kâğıtlar havada uçuşmaktadır. O sırada bir öğrenci koridordan ayak sesleri geldiğini arkadaşlarına söyler. Tüm sınıf hızlıca yerdeki kâğıtları toplayarak çöpe atar. Kimseye yakalanmadıkları için mutludurlar. İkinci derste öğretmenleri kâğıdın ağaçtan elde edildiğini ve ne kadar çok kâğıt harcanırsa kat kat daha fazla ağacın kesildiğini anlatır. O sırada tüm sınıf üzgün ve mahcup bir şekilde birbirlerine bakarlar.

5. Örnek Olay

Ahmet dolabında onlarca pantolonu olmasına rağmen ısrarla annesinden supermanlı pantolonu almasını ister. Annesi daha fazla ısrarına dayanamaz ve alır. Eve gider gitmez pantolonuna giyerek dışarı koşar. Hemen arkadaşlarının yanına giderek maç oynarlar. Pantolonunun diz bölümleri yırtılır ve çamurlanır. Ahmet bu durumu fazla umursamaz. Oyun bittikten sonra eve dönerken yol kenarında ayakkabı boyayan küçük bir çocuk görür. Çocuğun kıyafetleri çok eski ve yırtıktır. Ahmet üzülerek çocuğun önünden geçerek eve gider.

6. Örnek Olay

Elif'in bir sonraki hafta çok önemli sınavları vardır. Ancak öncesinden ders çalışmaya üşenir. O akşam geç saatlere kadar televizyon izler. Ertesi sabah dersine geç kalır. Gün boyu uykusu olduğu için ve kahvaltıda yapamadığı için derslerini iyi dinleyemez. Sınav akşamı ders çalışmak için masaya oturur ancak konular çok fazladır. Hangi birine çalışacağını şaşıır. Zaten uykusu da vardır. Bir an gözleri kapanarak masada uyuya kalır.

- Araştırmacı kutu içerisinde rastgele örnek olayların yazılı olduğu kağıtlardan seçerek öğrencilere okur. Ardından örnek olaylarda yer alan sorun belirlenerek öğrencilerden çözüm önerileri istenir.
- Öğrenciler örnek olaylardaki belirledikleri sorunu ve çözüm önerilerini verilen çalışma kağıtlarına yazmaları istenir.
- Cevaplar sınıfta değerlendirilerek araştırmacı tarafından her bir israf hakkında bilgilendirme yapılır. Yardımsever ve sosyal sorumluluk sahibi bireyler olarak israfın önüne geçecek çözüm önerileri belirlenir.
- Araştırmacı dersi özetleyerek değerlendirme bölümüne geçer.

B. Değerlendirme ve Analiz

Süreç içerisinde öğrenciler tarafından doldurulan çalışma kağıtlarının ayrıntılı analizleri aşağıda sunulmuştur.

Öğrencilerden seçilen örnek olaydaki söz konusu israf çeşidini çözüm önerilerini ve sosyal sorumluluk sahibi, yardımsever bireyler olarak yapabileceklerini çalışma kağıtlarına yazmaları istemiştir. Öğrencilerin her bir israf çeşidi ile ilgili düşünceleri analiz edilerek Tablo 39’da sunulmuştur.

Tablo 39. Öğrencilerin İsrafı Önleme Konusundaki Ortak Düşünceleri

İsraf Çeşidi	İsrafı önlemek için yapılması gerekenler	Sosyal sorumluluk sahibi ve yardımsever bireyler olarak yapılması gerekenler
Su İsrafı	Suyu gereksiz yere harcamamak(Ö5, Ö11, Ö3, Ö2) Bozuk muslukları tamir etmek (Ö10, Ö4, Ö8). Bozuk musluklardan akan suyu bir kovada biriktirmek (Ö6, Ö9).	Biriktirilen suları bitkilere veya hayvanlara vermek(Ö6, Ö8, Ö9) Suyu dikkatli kullanmak(Ö9, Ö3).
Kağıt İsrafı	Gereksiz yere kağıt kullanmamak(Ö6, Ö4, Ö2). Atık kağıtları geri dönüşüme göndermek(Ö5, Ö11). Az kağıt kullanmak (Ö9, Ö6).	Kağıt tasarrufuyla ağaların kesilmesini engellemek ve böylece doğaya yardım etmek(Ö6, Ö3, Ö10, Ö9, Ö8, Ö5) Kağıdı gereksiz yere harcamamak (Ö11, Ö2).
Kıyafet İsrafı	Gereksiz kıyafet almamak(Ö2, Ö8, Ö4, Ö6, Ö11, Ö9). Alınan kıyafetleri temiz ve düzgün kullanmak (Ö8, Ö5)	Kıyafetleri ihtiyaç sahipleriyle paylaşmak(Ö2, Ö7, Ö6, Ö11) Kıyafetleri bağış yapmak (Ö4, Ö3, Ö9).
Elektrik İsrafı	Lambaları gereksiz yere açmamak (Ö9, Ö2, Ö1, Ö11, Ö4, Ö8). Televizyonu kapatma düğmesinden kapatmak (Ö9, Ö10, Ö8, Ö7)	Elektrik israfını engelleyerek aile ve devlet bütçesine katkıda bulunmak(Ö9, Ö11, Ö6, Ö3, Ö10, Ö4, Ö8, Ö5).
Ekmek İsrafı	Artan ekmekler farklı tariflerle tekrar kullanılmalıdır(Ö8, Ö5, Ö4).	Artan ekmekleri hayvanlara vermek (Ö9, Ö4, Ö10, Ö3, Ö6, Ö11, Ö5).

Tablo 39 (Devam). Öğrencilerin İsrafı Önleme Konusundaki Ortak Düşünceleri

İsraf Çeşidi	İsrafı önlemek için yapılması gerekenler	Sosyal sorumluluk sahibi ve yardımsever bireyler olarak yapılması gerekenler
Zaman İsrafı	Zamanı iyi değerlendirmek (Ö2, Ö5, Ö6, Ö10, Ö9). İşler planlı yapılmalı (Ö11, Ö3).	Kalan zamanlarda yardımseverlik çalışmaları yapılmalı (Ö4, Ö8).

Öğrencilerin su israfına yönelik görüşleri şunlardır:

Ö6: *Musluk bozulursa suyu bir kovada biriktirebiliriz.*

Ö8: *Biriktirdiğimiz suları bitkilere verebiliriz.*

Öğrenciler, sosyal sorumluluk sahibi bireylerin su israfı karşısında getirdikleri çözümlerle bitkilere ve hayvanlara faydalı olacağını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin kağıt israfına yönelik görüşleri şunlardır:

Ö6: *Kağıt israfının engelleyerek ağaçlara yardım etmiş oluruz. Ağaçlar azalmaz.*

Ö5: *Doğayı korumuş oluruz. Ağaçları boşa kullanmayız.*

Öğrenciler, sosyal sorumluluk sahibi bireylerin kağıt israfı karşısında getirdikleri çözümlerle doğaya ve ağaçlara yardım etmiş olacaklarını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin kıyafet israfına yönelik görüşleri şunlardır:

Ö9: *Küçük kıyafetlerimi bağış yaparım.*

Ö4: *Yardım kutularına kıyafet atabiliriz.*

Öğrenciler, sosyal sorumluluk sahibi bireylerin kıyafet israfı karşısında getirdikleri çözümlerle insanlara yardım etmiş olacaklarını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin elektrik israfına yönelik görüşleri şunlardır:

Ö11: *Elektriği tasarruflu kullanarak aile bütçemize ve devlet bütçemize yardım etmiş oluruz.*

Ö8: *Aile bütçemize katkıda bulunuruz.*

Öğrenciler, sosyal sorumluluk sahibi bireylerin elektrik israfı karşısında getirdikleri çözümlerle ailelerine ve devlete ekonomik anlamda katkı sağlamış olacaklarını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin ekmek israfına yönelik görüşleri şunlardır:

Ö5: Ekmekleri çöpe atmamalıyız. Artan ekmeklerden yemekler yapmalıyız. Hayvanlara verebiliriz.

Ö4: Kuşlara bayat ekmekleri ıslatıp verebiliriz.

Öğrenciler, sosyal sorumluluk sahibi bireylerin ekmek israfı karşısında getirdikleri çözümlerle hayvanların beslenmesini sağlamış olacaklarını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin zaman israfına yönelik görüşleri şunlardır:

Ö8: Kalan zamanlarda yardımseverlik yapabiliriz.

Ö4: Boş zamanlarında insanlara, canlılara yardım yapabilirsin.

Öğrenciler, sosyal sorumluluk sahibi bireylerin zaman israfı karşısında getirdikleri çözümlerle yardım çalışmaları yapabileceklerini ifade etmişlerdir.

Öğrencilerden derste işlenen israf çeşitlerini konu alan bir afiş tasarlamaları istenmiştir. Aşağıda yer alan Şekil 14'te Ö2 ve Ö9 kodlu öğrencilerin hazırladıkları afişlere yer verilmiştir.

Şekil 14. Ö2 ve Ö9 Kodlu Öğrencilere Ait Afiş Örnekleri

C. Araştırmacı Gözlem ve Değerlendirmesi:

Öğrenciler örnek olaylarda geçen ekmek, su, elektrik, zaman, kıyafet ve kağıt israfı sorununu doğru şekilde belirlemişlerdir.

Öğrenciler ekmek, su, elektrik, zaman, kıyafet ve kağıt israfı sorunlarına uygun çözüm önerileri getirmişlerdir.

Öğrenciler sosyal sorumluluk sahibi ve yardımsever insanların su, elektrik, zaman, kıyafet ve kağıt israflarını önleyerek insanlara, hayvanlara ve doğaya katkısı olacağını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin sosyal sorumluluk gereği insanların hem diğer insan ve canlılara hem de doğaya karşı sorumlu olduklarını ve yardım etmeleri gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Bu oturumda yardımseverlik değerinin sosyal sorumluluk boyutu ile ilgili hazırlanan bir diğer ders, İlkokul 4. Sınıf Matematik dersidir. Tablo 40' da merhamet oturumu Matematik dersine ait araştırmacı tarafından hazırlanan ders planının özeti yer almaktadır.

Tablo 40. Sosyal Sorumluluk Oturumu Matematik Ders Planı

Bölüm 1	
Dersin Adı	Matematik
Sınıf	4. Sınıf
Süre	2 ders saati
Ünite	Veri Toplama ve Değerlendirme
Bölüm 2	
Kazandırılması planlan değer ve alt boyutu	Yardımseverlik / Sosyal Sorumluluk
Önerilen İlişkili Kazanım	Sütun grafiğini inceler, grafik üzerinde yorum ve tahminler yapar.
Değer Öğretim Yaklaşımı	Değerlerin Açıklama (Belirginleştirme) Yaklaşımı
Yöntem ve Teknikler	Örnek Olay Yöntemi, Tartışma, Soru Cevap
Araç ve gereçler	Projeksiyon
Materyaller	Ek1. Türk Kızılay'ına Bağışlanan Kan Miktarı
	Grafiği
	EK2: Çalışma Kâğıdı,
	EK 3: Değerlendirme Kâğıdı
Kaynaklar	URL1.
	https://www.youtube.com/watch?v=qzFVVBSAh-I
	adresinden 07.01.2020 tarihinde edinilmiştir.
	URL 2.
	https://www.kizilay.org.tr/Haber/KurumsalHaberDetay/3290
	adresinden 07.01.2020 tarihinde edinilmiştir.
Öğrenme Öğretme Süreci	
Etkinlik 1: Kan Bağışının Önemi Videosu İzleme	
Etkinlik 2: Örnek Olay İnceleme	
Etkinlik 3: Sütun Grafiği Hazırlama	
Etkinlik 4: Özet ve Değerlendirme	

Uygulama sürecine başlamadan önce öğrencilere, dersleri araştırmacı ile birlikte yürütecekleri ve dersleri işlerken etkinlik ve çalışma kağıtlarından yararlanılacağı açıklanmıştır. Aşağıda süreç içerisinde yürütülen etkinliklerden elde edilen veriler, etkinlik süreci, genel değerlendirme ve araştırmacı gözlem ve değerlendirmesi şeklinde üç başlık altında açıklanmıştır.

A. Etkinlik Süreci

- Araştırmacı Kızılay amblemini tahtaya yansıttıktan sonra bazı sorularla (*Bu amblemi daha önce gördünüz mü?, Kızılay hakkında neler biliyorsunuz?, Kızılay'ın yaptığı yardımlara örnek verebilir misiniz?, Sizce kan bağıışı neden önemlidir?*) Kızılay'a ve kan bağıışına dikkat çeker.
- Öğrencilere kan bağıışının önemini anlatan bir video izletilerek (URL1.) videoda anlatılanlar üzerinde durulur. Öğrencilere kan bağıışının sosyal bir sorumluluk olduğu vurgulanır.
- Örnek olay incelemesinde öğrencilere kan bağıışı oranlarının yer aldığı Kızılay tarafından hazırlanmış bir afiş gösterilir. Öğrencilerle incelenen verilerden hareketle ülkemizde kan bağıışı oranlarının yeterli olmadığı sorunu belirlenir.
- Araştırmacı sosyal sorumluluk değeri ve kan bağıışı arasındaki ilişkiye dair açıklamalar yapar.
- Örnek olay afişinde yer alan verile öğrencilerle birlikte sütun grafiğı haline getirilir. Grafikte yer alan veriler öğrencilerle birlikte yorumlanır.
- Ders özetlenerek değerlendirme bölümüne geçilir.

B. Değerlendirme ve Analiz

Süreç içerisinde öğrenciler tarafından doldurulan çalışma kağıtlarının ayrıntılı analizleri aşağıda sunulmuştur.

Değerlendirme çalışmasında öğrencilerden kan bağıışının hem kendilerine hem de kan bağıışı yapılan kişiye olan faydalarını yazmaları istenmiştir. Öğrenci cevapları analiz edilmiş ve ortak düşünceler etrafında birleştirilerek Tablo 41' de sunulmuştur.

Tablo 41. Kan Bağıışının Faydalarına Yönelik Öğrencilerin Ortak

Düşünceleri

Öğrenci Düşünceleri	Öğrenci Kodu
İnsanlara yardım etmiş oluruz.	Ö8, Ö9, Ö3, Ö11, Ö6, Ö2, Ö10
Bir insanın hayatını kurtarmış oluruz.	Ö4, Ö9, Ö11, Ö6, Ö2
Kemiklerimiz için faydalıdır.	Ö3, Ö8, Ö9, Ö6
Kalp krizi riski azalır.	Ö8, Ö1, Ö9

Tablodan hareketle öğrenciler kan bağıışı sayesinde insanlara yardım etmiş ve bu sayede insanların hayatını kurtarmış olacaklarını ifade ettikleri söylenebilir. Öğrenciler kan bağıışının hem kendileri hem de başkaları için faydalı olduğunu

düşünmektedirler. Öğrencilerin çoğu kan bağışının insanlara karşı bir yardım örneği olduğunu düşündükleri söylenebilir.

C. Araştırmacı Gözlem ve Değerlendirmesi

Öğrenciler sosyal bir sorumluluğumuz olan kan bağışının önemini fark ettikleri söylenebilir.

Öğrenciler kan bağışının faydaları arasında en çok görüş birliği oldukları nokta insanlara yardım etmiş olacakları düşüncesidir. Öğrencilerin kan bağışı yapmayı bir yardımseverlik göstergesi olarak gördükleri söylenebilir.

Öğrencilerin ileride kan bağışında bulunmaya istekli oldukları söylenebilir.

4. Oturum: İş birliği

Bu oturum, yardımseverlik değerinin iş birliği boyutu ile ilgilidir ve bu oturum aşağıdaki Tablo 42’de verilen derslere ait kazanımlar doğrultusunda araştırmacı tarafından geliştirilen ders planları kapsamında 6 ders saati içerisinde tamamlanmıştır.

Tablo 42. Dördüncü Oturum İçeriği

Alt boyut	Ders	Süre	Kazanım
İş birliği	Beden Eğitimi ve Oyun	2	Oyun ve fiziki etkinliklerde İş birliği yapar.
	Görsel Sanatlar	2	Farklı materyaller kullanarak üç boyutlu çalışmalar yapar.
	İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi	2	Birlikte yaşama kültürünün günlük hayattaki yansımalarına örnekler verir.
	Toplam	6	

Ders planında yer alan etkinliklere ait formlara ve uygulama sürecine ait analiz süreçleri de aşağıda sunulmuştur. Tablo 43’te iş birliği oturumu Beden Eğitimi ve Oyun dersine ait araştırmacı tarafından hazırlanan ders planının özeti yer almaktadır.

Tablo 43. İş birliği Oturumu Beden Eğitimi ve Oyun Ders Planı

Bölüm 1	
Dersin Adı	Beden Eğitimi ve Oyun
Sınıf	4. Sınıf
Süre	1 ders saati
Ünite	Aktif ve Sağlıklı Hayat
Bölüm 2	
Kazandırılması planlan değer ve alt boyutu	Yardımseverlik / İş birliği
Önerilen İlişkili Kazanım	Oyun ve fiziki etkinliklerde iş birliği yapar..
Değer Öğretim Yaklaşımı	Telkin Yaklaşımı
Yöntem ve Teknikler	Örnek Olay Yöntemi, Tartışma, Soru Cevap

Tablo 43 (Devam). İş birliği Oturumu Beden Eğitimi ve Oyun Ders Planı

Bölüm 1	
Araç ve gereçler Materyaller	Oyun çemberleri Ek1. Kendimi Değerlendiriyorum
Kaynaklar	Oğuz, M. Ö. & Ersoy, P. (2007). <i>Türkiye’de 2004 yılında yaşayan geleneksel çocuk oyunları</i> , (2. Baskı). Ankara: Gazi Üniversitesi THBMER Yayını.
Öğrenme Öğretme Süreci	
Etkinlik 1: Örnek Olay İnceleme	
Etkinlik 2: Çember Yürüyüşü Oyunu	
Etkinlik 3: Özet ve Değerlendirme	

Uygulama sürecine başlamadan önce öğrencilere, dersleri araştırmacı ile birlikte yürütecekleri ve dersleri işlerken etkinlik ve çalışma kağıtlarından yararlanılacağı açıklanmıştır. Aşağıda süreç içerisinde yürütülen etkinliklerden elde edilen veriler, etkinlik süreci, genel değerlendirme ve araştırmacı gözlem ve değerlendirmesi şeklinde üç başlık altında açıklanmıştır.

A. Etkinlik Süreci

- Araştırmacı tahtaya “*Bir elin nesi var? İki elin sesi var.*” Sözüni yazarak önce öğrencilere anlamını bilip bilmediklerini sorar. Böylece iş birliğine dikkat çeker.
- Atasözünün anlamıyla ilgili açıklamalar yaparak bu derste iş birliğinin önemini daha iyi kavrayacaklarını söyler.
- Araştırmacı tarafından dersin kazanımına uygun hazırlanan aşağıdaki örnek olay öğrencilere okunur.

O gün okulda oynanacak oyun için çok heyecanlıydım. Oyun gruplarımızı önceden oluşturmuştuk. Ancak ikinci dersin teneffüsünde arkadaşlarımla köşe kapmaca oynarken aniden dengem bozuldu ve yere düşüp ayağımı hafifçe yaraladım. Son saat oynanacak olan oyunu günler öncesinden sabırsızlıkla beklediğim için oyuna katılma konusunda kararlıyım. Durumu öğretmenime anlattığımda, o da oynamamın bir sakıncasının olmayacağını belirtti. Bu gün en sevdiğim oyunlardan biri olan çember yürüyüşü oyununu oynayacaktık. Fakat oyun esnasında ayağım hafifçe sızladığı için önümdeki çembere yürümem uzun zaman alıyor, bu da rakip takımın bizi geçmesine sebep oluyordu. Bunu gören önümdeki ve arkamdaki arkadaşım, sıra bana her geldiğinde kollarımdan tuttular ve onların yardımıyla çembere daha hızlı ulaştım. Rakip takımın öne

geçtiğini gören takım arkadaşlarım beni motive etmek için daha hızlı hareket ettiler ve hep birlikte gayret edip oyunun galibi olduk. O günden sonra arkadaşlarımla aramdaki bağ kuvvetlendi. O gün hayatımda geçirdiğim en güzel günlerden biriydi.

- Ders öncesi hazırlanmış sorularla örnek olay tartışılır. Örnek olaydan hareketle işbirliği ve yardımseverlik arasındaki ilişki anlatılır.
- Öğrencilerle çember yürüyüşü oyunu oynanır. Oyun sonunda öğrencilere sorular sorarak (Oyunu oynarken neler hissettiniz?, Oyun sırasında zorlandığınız yerler oldu mu? Üstesinden nasıl geldiniz?, Oyun sırasında işbirliği yapmak size ne kazandırdı?, Başka hangi durumlarda iş birliğine ihtiyaç duyarız?, İş birliği neden önemlidir?) iş birliğinin önemini fark etmeleri sağlanır.
- Araştırmacı iş birliğinin öneminden ve günlük hayatımızda iş birliğine ihtiyaç duyduğumuz anlardan bahseder. Öğrencilerden de farklı örnekler vermelerini ister.
- Araştırmacı dersi özetleyerek değerlendirme çalışmasına geçer.

B. Değerlendirme ve Analiz

Süreç içerisinde öğrenciler tarafından doldurulan çalışma kağıtlarının ayrıntılı analizleri aşağıda sunulmuştur.

Değerlendirme çalışmasının ilk bölümünde öğrencilere Şekil 15'te yer alan iş birliği örneklerini gösteren iki adet görsel verilmiş ve bu görsellerde ne anlatılmak istendiği sorulmuştur.

Şekil 15. İş birliği Görselleri

Öğrencilerin tamamı verilen görsellerin iş birliği ve yardımseverliği anlattığını ifade etmişlerdir.

Değerlendirme çalışmasının ikinci bölümünde öğrencilere iş birliğine dair çeşitli sorular sorulmuştur. Öğrencilerin cevapları analiz edilerek ortak görüşler etrafında birleştirilmiş ve Tablo 44' te sunulmuştur.

Tablo 44. Öğrencilerin İş birliğine Yönelik Ortak Görüşleri

Sorular	Öğrencilerin Ortak Görüşleri
Ailenle ortak yaptığınız işler nelerdir?	Temizlik ve yemek.(Ö8, Ö6, Ö2, Ö7, Ö3, Ö11, Ö1). Bahçe işleri (Ö5, Ö10, Ö4)
Tek başına yapamayacağın bir işle karşılaştığında ne yaparsın?	Yardım alırım (Ö4, Ö5, Ö8, Ö7, Ö11, Ö1). Yapmakta zorlanırım, üzülürüm (Ö3, Ö6)
İşbirliği yaptığında neler hissedersin?	Çok iyi hissederim (Ö5, Ö8, Ö1) Mutlu olurum (Ö8, Ö3, Ö7, Ö4) Yardımsever (Ö11) Sevdiğimi anlarım (Ö2)
İşbirliği yapmadığında neler hissedersin?	Kötü hissederim (Ö5, Ö8, Ö2, Ö3, Ö11, Ö1) Mutsuz hissederim (Ö4, Ö6, Ö7).

Öğrenciler aileleriyle temizlik, yemek ve bahçe işlerinde iş birliği yaptıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler tek başlarına yapmakta zorlanacakları bir işte yardım alacaklarını ifade etmişlerdir. Konu ile ilgili olarak öğrencilerin ifadeleri şunlardır:

Ö4: *Etrafımdaki kişilerden yardım alırım.*

Ö5: *Arkadaşımı çağırıp iş birliği yaparım.*

Öğrenciler iş birliği yaptıklarında kendilerini iyi, mutlu hissedeceklerini ifade etmişlerdir. Konu ile ilgili olarak öğrenci ifadeleri şunlardır:

Ö8: *Çok iyi hissederim, sevinirim. Annem beni anlımdan öpünce çok seviniyorum. Babam bana sarılıp teşekkür edince çok seviniyorum.*

Ö6: *Mutlu hissederim. Ailemle ve arkadaşlarımla iş birliği yapmak beni mutlu eder.*

Öğrencilerin iş birliği yapmadığı durumda ise kendilerini kötü ve mutsuz hissedeceklerini ifade etmişlerdir. Konu ile ilgili olarak öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

Ö8: *Kötü hissederim. Annem yorulur. Babam çok yorulur yani kötü olur.*

Ö2: *Kendimi çok kötü hissederim. Annemin işleri bitmez.*

C. Araştırmacı Gözlem ve Değerlendirmesi:

Öğrenciler görsellerde anlatılmak istenen iş birliği değerini fark edebildikleri görülmüştür.

Öğrenciler tek başına yapamayacakları bir işle karşılaştıklarında yardım alacaklarını ve iş birliği yapacaklarını ifade etmişlerdir. Buradan hareketle öğrencilerin iş birliği yapmaya istekli oldukları söylenebilir.

Öğrenciler iş birliği yaptıklarında kendilerini mutlu ve iyi hissedeceklerini ifade etmişlerdir. İş birliği yapmadıklarında ise kendilerini kötü ve mutsuz hissedeceklerini ifade etmişlerdir. Aynı zamanda iş birliği yapılmadığında insanların işlerini bitirmede zorlanacaklarını ifade etmişlerdir. Buradan hareketle öğrencilerin iş birliğini insanı mutlu eden ve hayatı kolaylaştıran bir değer olarak gördükleri söylenebilir. Ö2 kodlu öğrenci iş birliği yapıldığı durumdaki hislerini şu cümlelerle ifade etmiştir: “*Arkadaşlarımın ya da annemin beni sevdiğini anlarım.*” Öğrencinin iş birliğini insanların birbirlerine olan sevgisini göstermede bir araç olarak gördüğü söylenebilir.

Bu oturumda yardımseverlik değerinin iş birliği boyutu ile ilgili hazırlanan bir diğer ders, Görsel Sanatlar dersi. Tablo 45’te iş birliği oturumu Görsel Sanatlar dersine ait araştırmacı tarafından hazırlanan ders planının özeti yer almaktadır.

Tablo 45. İş birliği Oturumu Görsel Sanatlar Dersi Planı

Bölüm 1	
Dersin Adı	Görsel Sanatlar
Sınıf	4. Sınıf
Süre	2 ders saati
Ünite	Görsel İletişim ve Biçimlendirme
Bölüm 2	
Kazandırılması planlan değer ve alt boyutu	Yardımseverlik / İş birliği
Önerilen İlişkili Kazanım	Farklı materyaller kullanarak üç boyutlu çalışmalar yapar..
Değer Öğretim Yaklaşımı	Değer Açıklama (Değer Belirginleştirme) Yaklaşımı
Yöntem ve Teknikler	Örnek Olay Yöntemi, Tartışma, Soru Cevap, Dramatizasyon
Araç ve gereçler	Renkli keçe kumaşları, makas ve yapıştırıcı, bilgisayar, projeksiyon
Materyaller	EK 1: Geleneksel Halı Motif Örnekleri EK2: El Birliğiyle Çalışma Kağıdı EK 3: Kendimi Değerlendiriyorum Değerlendirme Çalışması
Kaynaklar	URL 1. https://egitim.tarimorman.gov.tr/elazig/Sayfalar/Detay.aspx?OgeId=9&Liste=Slogan adresinden 09.01.2020 tarihinde edinilmiştir. URL 2. https://www.youtube.com/watch?v=Ut0k_87eo34 adresinden 09.01.2020 tarihinde edinilmiştir.
Öğrenme Öğretme Süreci	
Etkinlik 1: Halı Dokumacılığı Tanıtım Videosu İzleme	
Etkinlik 2: Örnek Olay İnceleme	
Etkinlik 3: İş birliği grupları	
Etkinlik 4: Özet ve Değerlendirme	

Uygulama sürecine başlamadan önce öğrencilere, dersleri araştırmacı ile birlikte yürütecekleri ve dersleri işlerken etkinlik ve çalışma kağıtlarından yararlanılacağı açıklanmıştır. Aşağıda süreç içerisinde yürütülen etkinliklerden elde edilen veriler, etkinlik süreci, genel değerlendirme ve araştırmacı gözlem ve değerlendirmesi şeklinde üç başlık altında açıklanmıştır.

A. Etkinlik Süreci

- Araştırmacı planda yer alan geleneksel halı dokuma örneklerini tahtaya yapıştırdıktan sonra sorular sorarak (*El sanatları deyince aklınıza neler geliyor?, Bildiğiniz el sanatları örnekleri nelerdir?, Sizce tahtadaki motifler hangi el sanatında kullanılmış olabilir?*) motiflerin Türk halı dokumacılığı sanatına ait motifler olduğu söyler.
- Öğrencilere halı dokumacılığı tanıtım videosu izletilir. Videoda halı dokumacılığının güzel bir yardımlaşma ve iş birliği sanatı olduğuna dikkat çekilir. Öğrencilere bu derste iş birliği ve yardımlaşma içinde getirdikleri malzemelerle halı örnekleri tasarlayacakları söylenir.
- Araştırmacı tarafından hazırlanan aşağıdaki örnek olay öğrencilere sunulur. Örnek olay yarıda kesilerek öğrencilerin verilen ikilem durumlarından seçim yapmaları için çalışma kağıtları dağıtılır. Öğrencilerden düşüncelerini çalışma kağıtlarına yazmaları istenir.
- Öğrencilere örnek olayın devamı okunur.

Arkadaşlarım Alper ve Faruk ile o gün basketbol maçı yapacağımız konusunda anlaşmıştık ancak aynı gün kitaplarımı da kaplamam gerekiyordu. Üzülerek, onlara katılamayacağımı ve sebebini belirttim. Çünkü kitaplarımı kaplamam bütün günümü alırdı.

Onlar da kitapları birlikte kaplamayı ve bitirince maç yapmayı teklif ettiler. Bu teklifi sevinçle kabul ettim. Alper kap kağıdını, Faruk bandı kesiyor ve ben de kaplama işini yapıyordum. Birlikte çalışarak bu işi tahmin ettiğimizden daha kısa bir sürede ve başarıyla bitirdik. Arkadaşlarıma tek tek teşekkür ettim ve annemin hazırladığı sandviçleri alıp basketbol sahasının yolunu tuttuk.

- Öğrenciler gruplara ayrılır. Ders öncesi getirilen malzemelerle halı motifleri tasarlanır. Grupların çalışma sırasında iş yapmaları konusunda desteklenir.
- Ders özetlenerek değerlendirme çalışmasına geçilir.

B. Değerlendirme ve Analiz

Süreç içerisinde öğrenciler tarafından doldurulan çalışma kağıtlarının ayrıntılı analizleri aşağıda sunulmuştur.

Araştırmacı örnek olayı sunarken olayı yarıda keserek *Kahramanımız arkadaşlarıyla futbol oynamak istiyor. Ancak kitaplarını da kaplaması gerekiyor. Bu durumda neler yapılabilir?*” sorusu yöneltilerek olaya farklı çözüm önerileri getirmeleri istenir. Getirilen öneriler çalışma kağıdındaki birinci bölüme yazılır. Öğrencilerin çözüm önerileri analiz edilerek ortak görüşler etrafında birleştirilmiş ve Tablo 46’ da sunulmuştur.

Tablo 46. Öğrencilerin İkilem Durumundaki Çözüm Önerileri

Öğrencilerin Çözüm Önerileri
1. Arkadaşlarından yardım alarak kitaplarını kaplar sonrasında hep birlikte oyun oynarlar.
2. Kitaplarını başka zaman kaplar, arkadaşlarıyla oynar.
3. Arkadaşlarıyla oyun oynar, akşam olunca anne babasından yardım alarak kitaplarını kaplar.

Öğrencilerin çözüm önerileri incelendiğinde tüm önerilerin Tablo 46’da yer alan görüşler etrafında birleştiği görülmüştür. Öğrencilerin sundukları birinci ve üçüncü çözüm önerilerinde iş birliğini tercih ettikleri görülmektedir.

Çalışma kağıdının ikinci bölümünde ise kahramanın bu önerilerden hangisini yapması gerektiğini nedenleriyle birlikte yazmaları istenmiştir. Öğrenci cevapları incelendiğinde tüm öğrencilerin birinci çözüm önerisini (Arkadaşlarından yardım alarak kitaplarını kaplar sonrasında hep birlikte oyun oynarlar.) seçtikleri görülmüştür. Yine öğrencilerin birinci çözüm önerisini seçme nedenlerinde de ortak görüş: iş birliği yapmış olması ve bu sayede kısa sürede kitapları kaplayıp oyun oynayacakları olmasıdır. Konu ile ilgili öğrenci ifadeleri şu şekildedir:

Ö11: *Arkadaşlarından yardım alarak yapsın çünkü iş birliği yaparak kısa sürede bitirir.*

Ö1: *Arkadaşlarını çağırıp onlarla beraber kısa sürede bitirir çünkü iş birliği yapmış olurlar.*

Ö2: *Arkadaşlarımdan yardım alıp kitaplarımı kaplardım sonra gidip oyun oynardım.*

Ö5: *Arkadaşlarını çağırıp hemen iş birliğiyle bitirip oynarlar çünkü hem oyun oynarlar hem de işini halletmiş olur.*

Değerlendirme çalışmasında öğrencilerden ders sırasında yaptıkları grup çalışmasını aşağıda verilen ölçütlere göre “Evet” ya da “Hayır” kutucuklarını işaretleyerek değerlendirmeleri istenmiştir.

- *Çalışma sırasında arkadaşlarımla iş birliği yaptım.*
- *İş birliği sırasında arkadaşlarıma yardım ettim.*
- *Çalışma sırasında iş birliği yapmak beni mutlu etti.*
- *Ortak bir amaç için çalışmak beni mutlu etti.*
- *Çalışmamızı zamanında tamamladık.*
- *Çalışmamızı hep birlikte yardımlaşarak yapmamız daha kolay ve kısa sürede çalışmayı bitirmemizi sağladı.*
- *Arkadaşlarımla çalışırken kendime olan güvenim arttı.*

Öğrencilerin tamamı verilen ifadelerde “Evet” kutucuğunu işaretlemişlerdir.

Öğrenciler yaptıkları çalışmada iş birliği yaptıklarını, çalışma sırasında birbirlerine yardım ettiklerini, iş birliği yapmaktan mutlu olduklarını ve bu sayede çalışmalarını zamanında tamamladıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmacı Gözlem ve Değerlendirmesi:

Öğrenciler örnek olayda yer alan soruna iş birliği değerine uygun çözüm önerileri getirdikleri görülmüştür. Buradan hareketle öğrencilerin iş birliği değerini önemli gördükleri ve günlük hayatlarında karşılaşacakları problemlerde iş birliği yapmaya istekli olacakları söylenebilir.

Öğrenciler iş birliği ile işlerin kısa sürede biteceğini ve iş birliğinin aynı zamanda bir yardımlaşma olduğunu ifade ettikleri söylenebilir. Yine buradan hareketle öğrencilerin iş birliğinin anlamını ve önemini kavradıkları söylenebilir.

Öğrenciler değerlendirme çalışmasındaki ifadelerinde hareketle birbirlerine yardım etmekten ve iş birliği yapmaktan mutlu oldukları söylenebilir. Öğrenciler iş birliği değerini davranışlarıyla da göstermişlerdir. Öğrencilerin iş birliğine karşı olumlu tutum geliştirdikleri söylenebilir.

Bu oturumda yardımseverlik değerinin iş birliği boyutu ile ilgili hazırlanan bir diğer ders, İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi dersi. Tablo 47’de iş birliği oturumu İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi dersine ait araştırmacı tarafından hazırlanan ders planının özeti yer almaktadır.

Tablo 47. İş birliği Oturumu İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Planı

Bölüm 1	
Dersin Adı	İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi
Sınıf	4. Sınıf
Süre	2 ders saati
Ünite	Birlikte Yaşama
Bölüm 2	
Kazandırılması planlan değer ve alt boyutu	Yardımseverlik / İş birliği
Önerilen İlişkili Kazanım	Birlikte yaşama kültürünün günlük hayattaki yansımalarına örnekler verir.
Değer Öğretim Yaklaşımı	Ahlaki Muhakeme(Ahlaki İkilem) Yaklaşımı
Yöntem ve Teknikler	Örnek Olay Yöntemi, Tartışma, Soru Cevap
Araç ve gereçler	Projeksiyon, bilgisayar
Materyaller	Ek1. Yardımsever Arkadaşlar Çalışma Kağıdı EK2: İş birliği Yapıyorum Değerlendirme Kağıdı
Kaynaklar	URL 1. https://www.youtube.com/watch?v=Ixx93NMYhZc adresinden 09.01.2020 tarihinde edinilmiştir. Örnek olay metni: Yardımsever Arkadaşlar
Öğrenme Öğretme Süreci	
Etkinlik 1: Video İzleme	
Etkinlik 2: Örnek Olay İnceleme	
Etkinlik 3: Özet ve Değerlendirme	

Uygulama sürecine başlamadan önce öğrencilere, dersleri araştırmacı ile birlikte yürütecekleri ve dersleri işlerken etkinlik ve çalışma kağıtlarından yararlanılacağı açıklanmıştır. Aşağıda süreç içerisinde yürütülen etkinliklerden elde edilen veriler, etkinlik süreci, genel değerlendirme ve araştırmacı gözlem ve değerlendirmesi şeklinde üç başlık altında açıklanmıştır.

A. Etkinlik Süreci

- Öğrencilere bir video izletildikten sonra video hakkında konuşulur. Videoda yer alan aile içi iş birliğine dikkat çekilir.
- Araştırmacı tarafından hazırlanan aşağıdaki örnek olay öğrencilere okunur.
Mahalledeki tüm çocuklar o gün önemli bir konuyu konuşmak için toplanmışlardı. Aralarından Ali arkadaşlarına Selim’in ailesinin maddi durumu iyi olmadığı için ona mont alamadıklarını söyler. Kış mevsimi olduğu için arkadaşının okula giderken üşüdüğü fark ettiğini ve çok

üzüldüğünü söyler. Ali arkadaşlarına, “ Çocuklar hepimizin ailesinin durumu çok iyi değil. Biliyorum ancak el ele verirse Selim’ e mont almak için gerekli parayı toplayabiliriz” der. Mahalledeki diğer çocuklar bu fikir için Ali’yi tebrik ederler. Hepsi harçlıklarını birleştirme konusunda anlaşır. Ancak içlerinden Ahmet arkadaşı Selim’ e çok üzülmüştür ama harçlığını da uzun zamandır beğendiği ayakkabıyı almak için biriktirmektedir. Zaten ailesinin geliri iyi olmadığı için öyle bir ayakkabıya asla alamayacağını bilir. Ancak bir yandan da arkadaşı Selim’in bu soğukta üşümesine üzülür.

- Örnek olayın anlaşılmasının ardından öğrencilerden örnek olayla ilgili hazırlanan çalışma kağıdındaki soruları cevaplamaları istenir.
- Öğrenci cevapları sınıfta tartışılır. Tartışma ortamında öğrencilerin birlikte yaşama kültürüne uygun olarak Ahmet’in arkadaşlarıyla iş birliği içinde Selim ‘e mont almak için harçlığını vermesi gerektiği sonucuna ulaşılmaya çalışılır.
- Ders özetlenerek değerlendirme çalışmasına geçilir.

B. Değerlendirme ve Analiz

Süreç içerisinde öğrenciler tarafından doldurulan çalışma kağıtlarının ayrıntılı analizleri aşağıda sunulmuştur.

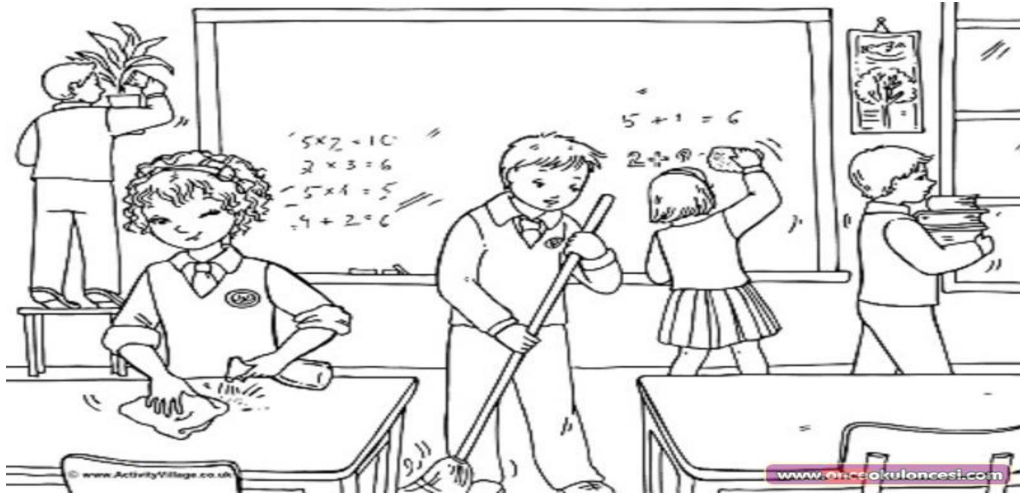
- Çalışma kağıdının ilk bölümünde öğrencilere örnek olayda geçen problemin çözümüne ilişkin iki durum verilmiş; ekleyecekleri üçüncü bir durum varsa verilen boş kutucuğa yazmaları istenmiştir. Öğrencilerden kendilerini örnek olayda yer alan Ahmet karakterinin yerine koyarak aşağıda verilen durumlardan hangisini yapmayı seçeceklerini yazmaları istenir. Eğer varsa farklı önerilerini 3. Durum kutucuğunda belirtmeleri istenir.

Durumlar	
1.Durum	Ahmet harçlığını arkadaşı Selim’e mont almak için mahalledeki arkadaşlarıyla birleştirir. Çok beğendiği ayakkabıyı bu kış alamaz.
2.Durum	Ahmet mahalledeki arkadaşlarına harçlığıyla çok beğendiği ayakkabıyı almak istediğini söyleyerek harçlığını veremeyeceğini belirtir.
3.Durum	

- Öğrenci cevapları incelendiğinde 3 öğrencinin 1. Durumda yer alan ifadeyi seçtikleri görülmüştür. Geriye kalan 8 öğrenci üçüncü durumu seçerek

Ahmet'in parasının yarısını Selim'e vereceğini sonra da yine üzerine para biriktirip kendine ayakkabı alacağını ifade etmişlerdir.

- Öğrencilere seçtikleri çözüm önerilerinin sonucunda neler olabileceği sorulmuştur. Öğrenciler Ahmet'in harçlığının tamamını ya da yarısını Selim'e mont alınması için verdiği durumun sonuçları olarak "yardım etmiş olacağını (Ö11, Ö4, Ö7); harçlığının kalan yarısıyla ayakkabı alabileceğini (Ö3, Ö6, Ö11, Ö10) ve arkadaşını mutlu etmiş olacağını (Ö2, Ö8, Ö9) ifade etmişlerdir.
- Çalışma kağıdının son sorusunda öğrencilere, "Ahmet seçtiğin durumu yaptığında mutlu olur mu? sorusu yöneltilmiştir. Öğrenci cevapları analiz edildiğinde tüm öğrenciler, Ahmet 'in seçtikleri durumdan mutlu olacağını ifade etmişlerdir. Mutlu olma nedenini ise iyilik ve yardım yaptığı için mutlu olur (Ö11, Ö4, Ö3, Ö7, Ö2, Ö5), her ikisinin de ihtiyacı karşılanacağı için mutlu olur (Ö7), arkadaşı daha üşümeyeceği için mutlu olur (Ö8) ifadeleriyle açıklamışlardır.
- Değerlendirme çalışmasının ilk bölümünde öğrencilere Şekil 16'da verilmiş olan iş birliğini anlatan bir görsel verilmiş; görselde anlatılmak isteneni açıklayarak anlatmaları istenmiştir.

Şekil 16. Değerlendirme Çalışmasında Yer Alan Görsel

- Öğrencilerin tamamı görselde iş birliğinin anlatıldığını ifade ettikleri görülmüştür.

- Değerlendirme kağıdının ikinci bölümünde öğrencilerin iş birliğinin önemine ve faydalarına dair görüşleri alınmıştır. Öğrenci cevapları analiz edilerek Tablo 48’de sunulmuştur.

Tablo 48. Öğrencilerin İş birliği Değerinin Önemine ve Yararlarına İlişkin Ortak Düşünceleri

Soru	Öğrencilerin Ortak Düşünceleri
Arkadaşlarına yardım ettiğinde neler hissedersin?	Hoşuma gider (Ö8, Ö7, Ö10). Mutlu olurum (Ö6, Ö5, Ö3, Ö11, Ö9, Ö1). İyilik yaptığımı hissederim (Ö2, Ö4).
İş birliği yapmak önemli midir?	Önemlidir çünkü işlerimizi daha kolay ve hızlı yaparız (Ö4, Ö7, Ö8, Ö6, Ö3, Ö11, Ö1). Önemlidir çünkü iyilik ve yardım yapmış oluruz (Ö7, Ö2, Ö9, Ö10).
İş birliği yapmanın bize ve çevremizdekilere ne gibi yararları olur?	İşler hızlı biter (Ö11, Ö1, Ö4, Ö6, Ö5, Ö8, Ö10). Birbirimize yardım etmiş oluruz (Ö2, Ö2, Ö3, Ö9). Arkadaşımızın gönlünü kazanırız (Ö7).

Öğrencilerin yardım ettikleri durumlardaki hislerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

Ö8: *Arkadaşım zayıf olsa da ona yardım etmek hoşuma gider.*

Ö6: *Çok mutlu hissederim çünkü arkadaşlarım da çok mutlu olur, eğlenirdik.*

Öğrencilerin iş birliği yapmanın önemine ilişkin ifadeleri şu şekildedir:

Ö7: *İş birliği yapmak önemlidir çünkü işimiz daha çabuk biter ve birbirimize yardım etmiş oluruz.*

Ö2: *İş birliği yapmak çok önemlidir çünkü iyilik yaparız.*

Öğrencilerin iş birliğinin yararlarına ilişkin düşünceleri şunlardır:

Ö7: *İş birliği sayesinde işimiz çabuk biter. Arkadaşımızın gönlünü kazanırız ve iş birliğinin ne demek olduğunu öğreniriz.*

Ö2: *İşimizi çabuk bitiririz. Herkes birbirine yardım etmiş olur, eğleniriz.*

C. Araştırmacı Gözlem ve Değerlendirmesi

- Öğrenciler verilen ikilem durumunda getirdikleri çözüm önerilerinin iş birliği değerine uygun olduğu görülmüştür. Buradan hareketle öğrenciler sorunların çözümünde yardımseverlik ve iş birliği değerlerine göre hareket edecekleri söylenebilir.
- Öğrencilerin, iş birliği ve iyilik yapmanın insanı mutlu edeceğini düşündükleri söylenebilir.

- Öğrenciler iş birliği yaparak birbirlerine yardım etmiş olacaklarını bundan dolayı da mutlu olacaklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin iş birliğini insanları mutlu eden bir değer olarak gördükleri söylenebilir.
- Öğrencilerin tamamı iş birliği yapmayı önemli görmektedirler. Ö7 kodlu öğrenci iş birliği yaparak arkadaşının gönlünü kazanacağını ifade etmiştir. Öğrencini iş birliğini insanlar arasında olumlu duyguları harekete geçiren ve sevgi bağlarını güçlendiren bir değer olarak gördüğü söylenebilir.

3.8. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Yorumlar

Aşağıda “*Örnek olay yöntemiyle hazırlanmış yardımseverlik değer eğitimi sürecine ilişkin bulgular nelerdir*” alt probleminin bulgularına ilişkin yorumlar alan yazın ile karşılaştırılarak tartışılmıştır. Genel olarak örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi sonunda öğrencilerin yardımseverlik ve ilişkili olduğu alt değerlere (merhamet, sosyal sorumluluk ve iş birliği) karşı olumlu tutum geliştirdiklerini söylemek mümkündür. Örnek olay yöntemiyle 4 hafta/ 4 oturum şeklinde süren yardımseverlik değer eğitimi süreci detaylı olarak yorumlanmış ve tartışılmıştır. Oturum bazında ele alınan araştırma bulgularına dayalı yorum ve tartışmalar şunlardır:

1. Oturum: Yardımseverlik

Bu oturumda yardımseverlik değeriyle ilgili olarak yapılan ilk ders Görsel Sanatlar olmuştur. Bu derste öğrencilerden engelli bir hayvan için protez tasarlayıp çizimleri istenmiştir. Öğrencilerin derste amaca uygun çizimler yapmalarının ve Ö4 kodlu öğrencinin ders dışında elindeki malzemelerle bir protez tasarlayıp sınıfa getirmesi seçilen örnek olayın öğrencileri etkilediği ve olumlu davranış kazanmasında etkili olduğunu söylemek mümkündür. Aydın ve Akyol Gürler (2012: 132) iyi bir örnek olayın öğrencilerde olumlu tutum geliştirmesi ve duyguları etkileyebilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Değer eğitiminde çocukların duygu ve düşünce dünyalarına hitap edecek sözlü, yazılı ve görsel materyallerin tamamı kullanılabilir. Farklı duyulara hitap eden bu materyaller öğrencide olumlu etki ve izlenimler bırakmanın yanında öğrencinin kendini, olayları, çevreyi algılayış ile ona göre davranış geliştirme açısından olumlu değişme ve gelişmelere fırsat sunar (Kasapoğlu, 2013: 101). Bu noktada araştırmada örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi sırasında

kullanılan örnek olayların öğrenci tutum ve davranışları üzerinde bıraktığı olumlu etkiyi destekler niteliktedir.

Bu oturumda yardımseverlik değeriyle ilgili olarak yapılan ikinci ders Sosyal Bilgiler olmuştur. Bu derste öğrenciler değerlendirme çalışmasında yardımseverlik görselleri ile ifadeleri doğru şekilde eşleştirebildikleri görülmüştür. Buradan hareketle öğrencilerin yardımsever bir davranışı fark edebildikleri söylemek mümkündür. Öğrencilerin yardımseverliğin anlamına uygun bir davranışı doğru buldukları görülmüştür. Örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi sayesinde öğrencilerin yardımseverlik değerini daha iyi kavradıklarını görülmüştür. Çam ve Geban (2013: 97) yaptıkları araştırmada örnek olay temelli öğrenme yönteminin on birinci sınıf lise öğrencilerinin çözünürlük dengesi ile ilgili kavramları anlamalarına etkisini geleneksel yöntem ile karşılaştırmışlardır. Araştırma sonucunda örnek olay temelli öğrenme yönteminin geleneksel yöntemle göre çözünürlük dengesinin anlaşılmasında daha etkili olduğu görülmüştür.

Yardımseverlik oturumunda örnek olay yöntemiyle işlenen bir diğer ders Türkçe olmuştur. Bu derste yer alan çalışma ve değerlendirme kâğıtlarındaki verilerden hareketle öğrencilerin paylaşma ve yardımlaşmayı toplumda adaleti ve eşitliği sağlayan; aynı zamanda insanlar arasındaki küskünlük ve anlaşmazlıkları engelleyen değerler olarak gördüklerini söylemek mümkündür. Öğrencilerin yardımseverlik değerini insanların birbirlerine olan sevgiyi göstermede önemli bir unsur olarak gördükleri söylenebilir. Öğrencilerin örnek olaydaki yardımsever tutumu fark ettiği görülmüştür. Alan yazında benzer araştırma bulgularına rastlanmıştır. Bal (2019: 104) araştırmasında Hayat bilgisi öğretim programında yer alan on kök değeri örnek olay yöntemiyle öğrencilere kazandırmayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda örnek olay yöntemiyle değer eğitimi sayesinde değerleri örnek olaylar içerisinde tanıyabildikleri görülmüştür. Öğrenciler yardımsever tutumu, iyi kalplilik olarak görmüş ve yardımsever davranışların herkes tarafından gösterilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Buradan hareketle örnek olay yöntemiyle değer eğitimi sayesinde öğrenciler yardımseverlik değerinin önemini, insan davranışları ve toplum üzerindeki etkisini gördüklerini söylemek mümkündür. Bal (2019: 103) araştırmasında örnek

olay yöntemiyle uyguladığı değerler eğitimi sonucunda öğrencilerin yardımseverlik değerini toplumun genelinin sahip olması gereken bir değer olarak gördüklerini belirtmiştir. Araştırma bulgularında yer alan diğer bir ifadede öğrencilerin yardımseverlik değerinin gerektirdiği tutum ve davranışları yorumlayarak ifade edebildiklerini belirtmiştir.

2. Oturum: Merhamet

Bu oturumda yardımseverlik değerinin alt boyutu olan merhamet değeriyle ilgili yapılan ilk ders Trafik Güvenliği dersidir. Trafik Güvenliği dersinde örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi bulgularından hareketle öğrencilerin örnek olaylardaki değer sorununu belirleyebildikleri ve bu sorunlara yardımsever bir tutumla çözüm önerileri getirebildikleri görülmüştür. Öğrencilerin günlük hayattaki sorunların çözümünde yardımseverlik değerinin kolaylaştırıcı bir rol oynadığını ifade etmişlerdir. Yine öğrencilerin bu derste değer ve duygular arasındaki ilişkiyi fark ettikleri ve yardımseverliğin bir boyutunun ihtiyaç insanlara yardımcı olmak veya bu amaçla kurulmuş olan sosyal örgütlere bağışta bulunmak, bu kurumlarda gönüllü olarak çalışmak olduğunu fark ettikleri görülmüştür.

Merhamet oturumunda örnek olay yöntemiyle işlenen bir diğer ders İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi dersidir. Bu derse ilişkin bulgulardan hareketle öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaşabilecekleri ikilem durumlarında yardımsever ve merhametli olmayı seçeceklerini söylemek mümkündür. Yeşilyurt (2019: 132), yaptığı araştırmada örnek olay yönteminin temel amacının gerçek hayatta benzer olaylarla karşılaşıldığında öğrencilerin nasıl davranması gerektiği hakkında onlara bilgi ve beceri kazanmak olduğunu belirtmiştir. Öğrenciler merhametli olmanın insana mutluluk getireceğini ve merhametin insanın iyiliği için var olan bir değer olduğunu dile getirmiştir. Öğrencilerin merhamet değeri ile mutluluk arasında ilişki kurdukları ve merhamet değerine uygun olan ve olmayan davranışları ayırt edebildikleri görülmüştür. Öğrenciler merhamet, yardımseverlik, şefkat, saygı ve sevgi değerlerini insanı insan yapan özellikler olarak ifade etmişlerdir. Kuçaridi (1995: 8) insana özgü ve insanı insan yapan ve onu diğer canlılardan ayıran bir özellik taşıyan değerlerin aynı zamanda insanın amaçlarına

uygun tarzda kendini gerçekleştirecek duruma gelmelerine de yardımcı olduğunu belirtmiştir.

Merhamet oturumunda örnek olay yöntemiyle işlenen bir diğer ders Müzik dersidir. Bu derse ilişkin bulgulardan hareketle öğrencilerin örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitiyle kendilerini merhametli ve yardımsever bir insan olarak gördükleri, bu değerlere uygun davranacakları söylemek mümkündür. Öğrenciler insanları, hayvanları ve doğayı önemli, yardım ve merhamet etmeye değer gördüklerini ifade etmişlerdir.

Merhamet oturumunda örnek olay yöntemiyle işlenen bir diğer ders Türkçe dersidir. Bu derse ilişkin bulgulardan hareketle öğrencilerin merhametli bir insanın aynı zamanda yardımsever de olduğunu düşündüklerini söylemek mümkündür. Aktepe (2010: 217) araştırmasında yardımseverlik değerinin alt boyutu olan merhamet etkinlikleri ile merhamet-şefkat ve yardımseverliğin öğrenciler tarafından önemsendiği sonucuna ulaşmıştır. Öğrencilerden merhamet değeriyle ilgili benzetimler kurmaları istendiğinde benzetimlerinde yardım etmek, iyilik, sevgi, şefkat, acıma, güler yüz, insanlık ve değer kavramlarını kullandıkları görülmüştür. Öğrenciler merhamet değerini çeşitli insan davranışlarına benzeterek somutlaştırdıkları görülmüştür. Örnek olay yöntemi sayesinde öğrencilerin merhamet değerini somutlaştırdıkları görülmüştür. Alan yazında araştırma bulgularını destekleyen ifadeler yer almaktadır. Topçubaşı (2020: 175) araştırmasında gazete temelli örnek olayın kullanıldığı yöntemlerin etkililiğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma bulgularında gazete temelli örnek olay dersi sürecinde soyut kavramları yaşamın içinden sosyal olaylarla ilişkilendirerek kavradığını ifade etmiştir. Alacapınar (2015: 2) örnek olayların genellikle yaşamdan alındığını böylece öğrenilecek olan bilgi, beceri, duygu ve sezginin yaşama uyarlanması kolaylaşabileceğini ifade etmiştir.

3. Oturum: Sosyal Sorumluluk

Bu oturumda yardımseverlik değerinin alt boyutu olan sosyal sorumluluk değeriyle ilgili yapılan ilk ders Fen Bilimleri dersidir. Bu derste örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi sayesinde öğrencilerin sosyal sorumluluk değerinde sosyal kulüplerin, örgütlerin önemli rol oynadığını ve

sosyal gruplar aracılığıyla toplumdaki bağımlılıkla mücadelede rol alabileceklerini fark ettikleri görülmüştür.

Sosyal sorumluluk oturumunda örnek olay yöntemiyle işlenen bir diğer ders Sosyal Bilgiler dersidir. Bu derse ilişkin bulgulardan hareketle öğrencilerin örnek olaylarda geçen sorunu belirleyebildikleri bu soruna uygun çözüm önerileri getirebildikleri görülmüştür. Kabapınar (2012: 130) örnek olay yönteminin faydaları arasında öğrencide sosyal ve ahlaki konular ile bağımsız ve analitik düşünebilme ve sorun çözme becerisinin gelişebileceği olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin sosyal sorumluluk gereği insanların hem diğer insan ve canlılara hem de doğaya karşı sorumlu olduklarını ve yardım etmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir.

Sosyal sorumluluk oturumunda örnek olay yöntemiyle işlenen bir diğer ders Matematik dersidir. Bu derse ilişkin bulgulardan hareketle öğrencilerin kan bağışının sosyal bir sorumluluğumuz ve yardımseverlik göstergesi olduğunu fark ettiklerini söylemek mümkündür.

4. Oturum: İş birliği

Bu oturumda yardımseverlik değerinin alt boyutu olan iş birliği ile ilgili yapılan ilk ders Beden Eğitimi ve Oyun dersidir. Bu derste örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi sayesinde öğrencilerin karşılaştıkları zorluklarda iş birliği yapmaya istekli oldukları görülmüştür. Öğrenciler iş birliği sayesinde işlerin hızlı biteceğinin, kolaylaşacağını ve insanlar arasında sevgi bağlarının artacağını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin iş birliğinin anlamına uygun ifadeler kullandıkları görülmüştür.

İş birliği oturumunda örnek olay yöntemiyle işlenen bir diğer ders Görsel Sanatlar dersidir. Bu derse ilişkin bulgulardan hareketle öğrencilerin örnek olayda verilen ikilem durumunda yardımsever ve iş birliğine uygun çözümler getirebildikleri görülmüştür. Yine öğrenci ifadelerinden hareketle birbirlerine yardım etmekten ve iş birliği yapmaktan mutlu olduklarını söylemek mümkündür. Öğrenciler iş birliği değerini davranışlarıyla da göstermişlerdir. Bu nedenle öğrencilerin iş birliğine karşı olumlu tutum geliştirdikleri söylemek mümkündür. Aktepe (2010: 187), araştırma bulgularında yardımseverliğin bir alt boyutu olan iş birliği

etkinliklerinin sonucunda öğrencilerin iş birliği yaptıklarında mutlu olduklarını ve iş birliği sayesinde her işte başarılı olduklarını ifade etmişlerdir.

İş birliği oturumunda örnek olay yöntemiyle işlenen bir diğer ders İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi dersidir. Bu derse ait bulgulardan hareketle öğrencilerin iş birliğini önemli gördükleri ve iş birliğinin insanı mutlu eden bir değer olduğunu düşündükleri görülmüştür. Öğrenci ifadelerinde hareketle öğrencilerin değerler ve duygular arasında ilişki kurduklarını söylemek mümkündür. Öğrenciler iş birliğini insanlar arasında olumlu duyguları harekete geçiren ve sevgi bağlarını güçlendiren bir değer olarak görmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın nicel ve nitel bulgularından elde edilmiş olan bulgular ve bulgulara dayalı yapılmış olan yorumlar doğrultusunda araştırmanın sonuçlarına ve önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

1. Öğrencilerin yardımseverlik tutum ölçeğine ait deney öncesi tutum puan ortalamalarının, mod ve medyan değerlerinin deney sonrası artış göstermesi; deney öncesi ve sonrası öğrencilerin yardımseverlik değeri tutum ölçeğinin Wilcoxon işaretli sıralat testi sonuçlarına göre fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamı dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar, yani son test puanı lehine olması örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değeri eğitiminin öğrencilerin yardımseverlik değerine yönelik tutumları üzerinde olumlu etkisinin olduğunu göstermektedir.

2. Örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değeri eğitiminden önce ve sonra öğrencilere uygulanan yardımseverlik tutum ölçeğine ait Man Whitney U-testi sonuçlarına göre kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında etkinlik öncesinde anlamlı bir fark yok iken etkinliklerden sonra teste ait sıra ortalamaları dikkate alındığında, kız öğrencilerin yardımseverlik değeri tutum ölçeği puanlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu ile örnek olay yönteminin yardımseverlik değerine yönelik kız öğrencilerin tutumlarını arttırmada etkili olduğunu göstermektedir.

3. Farklı kardeş sayılarına sahip öğrencilerin yardımseverlik değerine yönelik tutum ölçeği ön test ve son test puanlarının Kruskal Wallis test sonuçlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Bu bulgu ile örnek olay yönteminin yardımseverlik değerine yönelik tutumlarında kardeş sayısının etkili olmadığını göstermektedir.

4. Öğrencilerin örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitim

öncesinde de öğrencilerin yardımseverliğin anlamı, önemi ve yardımsever bir insanın nasıl davranması gerektiği hakkında bilgi sahibi oldukları, uygulanan değer eğitimi sonrasında ise öğrencilerin yardımseverlik değerinin tanımına, önemine ve yardımsever davranış örneklerine uygun olarak kullandıkları ifadelerin daha çeşitli hale geldiği görülmüştür.

Örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitiminin öğrencilerin kendilerini yardımsever görme durumlarını olumlu olarak etkilediği görülmüştür. Öğrencilerin örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi sırasında kullanılan yöntem ve etkinlikleri etkili buldukları görülmüştür.

Öğrencilerin tümünün örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi sonrasında yardım ederken asla karşılık beklenmemesi gerektiğini ifade ettikleri görülmüştür.

Öğrencilerin örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi öncesinde de okullarda değer eğitiminin nasıl verilmesiyle ilgili örnekler verebildikleri ve değer eğitimi sonrasında da benzer örnekler verdikleri görülmüştür.

Öğrencilerin örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değerinin Trafik, Görsel Sanatlar ve Müzik derslerinde de verilebileceğini ifade ettikleri görülmüştür.

5. Örnek olay yönteminde kullanılan olayların öğrencileri etkileyerek olumlu tutum geliştirmelerinde etkili olduğu görülmüştür. Öğrencilerin örnek olaydaki yardımsever tutumu fark ettiği görülmüştür.

Öğrencilerin paylaşma ve yardımlaşmayı toplumda adaleti ve eşitliği sağlayan; insanlar arasındaki küskünlük ve anlaşmazlıkları engelleyen ve insanlar arasında sevgiyi göstermede önemli bir unsur olarak gördükleri tespit edilmiştir.

Öğrencilerin örnek olaylardaki değer sorununu belirleyebildikleri ve bu sorunlara yardımsever bir tutumla çözüm önerileri getirebildikleri görülmüştür. Bu bulgu ile öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaşılabilecekleri sorunlara yardımseverlik değerine uygun çözümler getireceklerini söylemek mümkündür.

Öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaşılabilecekleri ikilem durumlarında yardımsever ve merhametli olmayı seçeceklerini söylemek mümkündür.

Öğrencilerin merhamet, yardımseverlik, şefkat, saygı ve sevgi değerlerini insanı insan yapan özellikler olarak ifade ettikleri görülmüştür.

Örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değer eğitimi sayesinde öğrencilerin değerleri somutlaştırdıkları görülmüştür.

Öğrencilerin örnek olaylarda geçen sorunu belirleyebildikleri bu soruna uygun çözüm önerileri getirebildikleri görülmüştür.

Öğrencilerin sosyal sorumluluk değerini ve yardımseverlikle olan ilişkisini daha iyi kavradıkları görülmüştür.

Öğrencilerin iş birliğine karşı olumlu tutum geliştirdikleri söylemek mümkündür.

Öğrencilerin örnek olay yöntemiyle değer eğitimi sayesinde değerler ve duygular arasında ilişki kurdukları görülmüştür.

Öneriler

Bu bölümde araştırma sonuçlarından hareketle öğretmenlere/ eğitim uzmanlarına ve değerler eğitimi alanında çalışma yapmak isteyen araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

Öğretmenlere ve eğitim uzmanlarına öneriler:

- Bu araştırmada Örnek olay yönteminin 4. Sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değerine yönelik tutumları üzerinde olumlu etkisi olduğu görülmüştür. Bu nedenle Öğretmenler tarafından öğretim programındaki kök değerlerden biri olan yardımseverlik ve diğer değerlerin (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, sevgi, saygı, sorumluluk ve vatanseverlik) eğitiminde örnek olay yöntemi kullanılabilir.
- Bu araştırmada yardımseverlik değer eğitimi sırasında kullanılan örnek olaylar öğrencilere hazır bir şekilde verilmiştir. Öğretmenler değer eğitimi sırasında öğrencilerden örnek olaylar yazmalarını isteyebilir.
- Araştırma sırasında yaşanan zorluklardan biri de hem ilgili ders kazanımına hem de yardımseverlik değerine uygun örnek olayların bulunması olmuştur. Bu nedenle alan uzmanları tarafından hem müfredat kazanımlarına hem de kök değerlere uygun örnek olaylar hazırlanabilir.

Değerler eğitimi alanında çalışma yapmak isteyen araştırmacılara öneriler:

- Örnek olay yönteminin 4. Sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değerine yönelik tutumları üzerine etkisinin araştırıldığı bu araştırma farklı

eğitim kademelerinde veya farklı kök değerler üzerinde tekrar uygulanabilir.

KAYNAKLAR

- Adalı, B. (2005). *İlköğretim 5. sınıf fen bilimleri dersinde “virüsler- bakteriler- mantarlar ve protisler” konularının öğreniminde örnek olaya dayalı öğrenme yöntemi kullanılmasının öğrencilerin akademik başarılarına ve fen blgisii dersine yönelik tutumlarına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Ailwood, J. , Brownlee, J. , Johansson, E. , Cobb-Moore, C. , Walker, S. & Boulton-Lewis, G. (2011). Educational policy for citizenship in the early years in Australia. *Journal of Education*, 39(2), 12-20.
- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitimi Sisteminin Dyuşsal Amaçlarının (Değerlerinin) İlköğretim II. Kademedeki gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (16), 9-27.
- Akgün, İ. H. (2013). *Sekizinci sınıf demokrasi ve vatandaşlık eğitimi dersinde örnek olay yöntemiyle öğretimin öğrenme düzeyine ve kalıcılığa etkisi* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Aktepe, V. (2010). *İlköğretim 4. Sınıf sosyal bilgiler dersinde “yardımseverlik” değerinin etkinlik temelli öğretimi ve öğrencilerin tutumlarına etkisi*, (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Akyürek Tay, B. (2019). *Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin Sosyal Bilgiler dersinde başarıya, kalıcılığa ve yaratıcı düşünme becerisine etkisi*, (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Alabaş, R. (2020). Değerler açısından ilkokul ve ortaokul (2018) öğretim programları. H. Yolccu, S. Oğuz Haçat. (Ed.). *Bilim İnsani Dr. Mustafa Eski 'ye Armağan içinde* (s. 453-474). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Alacapınar, F. G. (2015). *Örnek olay yöntemi ve eğitimde örnek olaylar* (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aladağ, S. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler eğitiminde değer öğretimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini kazanma düzeyine etkisi* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Aladağ, S. ve Kuzgun, M. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının değer kavramına ilişkin metaforik algıları. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (29), 163-193.
- Altıntaş, E. M.(2012). Bireycilik ve toplumculuk tartışmaları bağlamında değerler eğitimi yaklaşımları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10(24), 31-54.
- Angışhan, Ç. (2019). *Sosyal bilgiler öğretiminde örnek olay yönteminin öğrencilerin akademik başarısına ve problem çözme becerisine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Aslan, S. (2017). İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin hoşgörü eğilimleri ile yardımseverlik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 163-175.
- Aslan, S. (2013). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değerler eğitimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 7(25), 203-227.
- Aydın, M. (2003). Gençlerin değer algısı: Konya örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 121-124.
- Aydın, M. Z. (2011). *Okulda ahlak eğitimi ve ahlak eğitiminde örnek olay incelemesi yöntemi* (4. Baskı). Ankara: Nobel Akademi Yayınları.
- Aydın, M. Z.ve Akyol Gürlü, Ş. (2020). *Okulda değerler eğitimi*. (6. Baskı). Ankara: Nobel Akademi Yayınları.
- Bakırcıoğlu, R. (2016). *Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü*, (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Bal, Ö. (2019). *Hayat Bilgisi dersi değer eğitiminde örnek olay yöntemi: bir eylem araştırması*, (Yüksek Lisans Tez.). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Balcı, F. A. Ve Yanpar Yelken, T. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 195-213.
- Başçı, Z. (2012). *Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değer eğitiminin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi*(Erzurum örneği) (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Bayyigit, M. (2001). Sosyal yardımlaşma ve dayanışma kurumu olarak vakıflar. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11(11), 59-66.
- Beldağ, A. (2020). Öğretim programlarında değer eğitimi. S. Z. Genç, A. Beldağ, (Ed.), *Karakter ve Değer Eğitimi* içinde (s. 136-144). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Binbaşıoğlu, C. (2000). *Ailede ve okulda eğitim sorunları* (1. Baskı). İstanbul: M.E.B Basımevi
- Bishop, A., Seah, W. T. & Chin, C. (2011). Values in Mathematics Teaching The Hidden Persuaders?. *Second International Handbook of Mathematics Education*, 10,717-765.
- Boztaş, M. (2013). *Sosyal bilgiler öğretiminde hak ve özgürlüklere saygı değeri kazanımında örnek olay incelemesi yönteminin etkisi*, (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, O. Ve Köklü, N. (2020). *Sosyal bilimler için istatistik*, (24. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Erkan Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*, (29. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (4nd ed.). New Jersey: Pearson Education, Inc

- Creswell, J. W. (2019). *Karma yöntem araştırmalarına giriş* (Çev. M. Sözbilir) Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çakır, K. Ve şen, E. (2012). Psikolojik doğum sırasına göre adil dünya inancı. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(32), 57-69.
- Çankaya, İ. H. (2010). Öğrencilerin sosyal sorumluluk düzeylerinin artırılmasında okulun rolüne ilişkin yönetici görüşleri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 35(378), 17-25.
- Çam, A. Ve Geban, Ö. (2013). Örnek olay temelli öğrenme yönteminin öğrencilerin çözünürlük dengesi ile ilgili kavramları anlamalarına etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (44), 97-103.
- Çelik, Z. (2014). *İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin yardımseverlik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Çelikkaya, T. (2019). Kavramsal çerçeve. V. Aktepe, M. Gündüz, (Ed.), *Karakter ve Değer Eğitimi* içinde (s.66-87). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekteştirilmesine ilişkin bir durum çalışması değerlendirilmesi*, (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Çubukçu, Z. (2012). İlköğretim öğrencilerinin karakter eğitimi sürecinde örtük programın etkisi. *Kuram ve Uygulama Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(2), 1513-1534.
- Dalyan, N. (2020). *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde yer alan saygı değerinin hikaye temelli etkinliklerle öğretiminin öğrencilerin saygı eğilimlerine etkisi*, (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Demir, K. ve Demirhan İşcan, C. (2007, Kasım). *Hayat Bilgisi dersinde değerler ve değerler eğitimi*. 1. Ulusal İlköğretim Kongresi'nde sunulan bildiri, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Demirel, Ö. (2017). *Öğretim ilke ve yöntemleri öğretim sanatı*, (23. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Dilmaç, O.ve Topuz, B. (2017). Erken çocukluk döneminde değerlerin öğretilmesinde sanat eğitiminin rolü. *International Journal of Social Science*, 63, 39-49.
- Doğanay, A. (2006). Değerler eğitimi. C. Öztürk, (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi: yapılandırmacı bir yaklaşım içinde* (s.255-286). Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Dulkadiroğlu, H. (2016). *Gönüllülük: gönüllü kuruluşlar ve devlet arasındaki işbirliği: Americorps örneği ve Türkiye için bir model oluşturması* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Durmuş, S. (2004). Matematik eğitiminde değerler üzerine bir deneme. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(7-8), 65-79.
- Durmuş, A., Ekşi, H., Işılak Durmuş, H., Karatekin, N. ve Koç Yıldırım, P. (2012). *Perese değerler eğitimi öğretmen kitabı, yardımseverlik* (3. Baskı), İstanbul: Bakanlar Medya.
- Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 79-96.
- Ekşi, H. ve Katılmış, A. (2006). *Uygulama örnekleriyle değerler eğitimi* (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- El Hassan, K. & Kahil, R. (2005). The Effect of “Living Values: An Educational Program” on Behaviors and Attitudes of Elementary Students in a Private School in Lebanon. *Early Childhood Education Journal*, (33), 81-90.
- Er, H. (2016). Geleneksel ve çağdaş öğretim teknikleri. Güneş, F. (Ed.). *Öğretim İlke ve Yöntemleri içinde*. (s. 111-149). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Eraslan, L. (2011). Bireysel sosyal sorumluluk (BSS) ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Aile ve Toplum*, 7(24), 81-91.
- Erkuş, B. (2007). Cömertlik ve cömertlikte zirve (isar). *Diyanet*, 198, 23-33.
- Genç, S. (2018). Görsel sanatlar eğitiminde kök değerler. *Turkish Studies Education Sciences*, 13(11), 543-560.

- Gün, A., Kaya, F. ve Kılıç, İ., Nazıroğlu, B. (2019). Temel ahlaki değerler. M. Köylü, (Ed.), *Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi* içinde (s.137-205). Ankara: Nobel Akademi Yayınları.
- Gündüz, M. (2014). *İlköğretim 3. Sınıf hayat bilgisi dersinde sorumluluk değerinin proje tabanlı öğrenme yaklaşımı ile öğretiminin akademik başarı ve tutuma etkisi* (Doktora Tezi).<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Güngör, E. (1998). *Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar* (2. Baskı). İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Güngör, E. (2000). *Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak* (Baskı). Ankara: Ötüken Yayınları.
- Halstead, M. J. & Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: a review of recent research. *Cambridge journal of education*, 30(2), 169-202.
- Horuzoğlu, M. (2021). *Sosyal bilgiler 6. ve 7. Sınıf ders kitaplarındaki haberlerin sosyal bilgiler öğretim programındaki değerler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Hökelekli, H. (2010). Modern eğitimde yeni bir paradigma: değerler eğitimi. *Eğitime Bakış*, 6(18), 4-9.
- Hökelekli, H. (2011). *Ailede, okulda, toplumda değerler psikolojisi ve eğitimi* (1.Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- İbrahimağaoğlu Balcı, F. (2019). *Örnek olay yönteminin okuduğunu anlama becerisine ve Türkçe dersine yönelik tutuma etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- İnceoğlu, M. (2011). *Tutum, algı, iletişim* (6. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi
- Kabapınar, Y. (2012). *Kuramdan uygulamaya hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Kan, Ç. (2010). Sosyal bilgiler eğitiminde küresel vatandaşlık. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(26), 25-30.
- Karaca, D. (2020). *Matematik dersinde kullanılan gerçek yaşam problemlerinin ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin yardımseverlik tutumlarına ve matematiğe*

- yönelik tutumlarına etkisi (Yüksek Lisans Tezi).
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebi eserlerin kullanımı. *Turkish Studies Dergisi*, 6(1), 1308-2140.
- Kasapoğlu, H. (2013). Okulda değerle eğitimi ve hikayeler. *Milli Eğitim Dergisi*, 43(198), 97-109.
- Kaya, M. (1996). Örnek olay incelemesi yönteminin ahlak eğitiminde kullanılması. *19 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(8), 135-155.
- Kaya, M. ve Taşkın, O. (2019). Okulda değerler eğitimi. Köylü, M. (Ed), *Teoriden pratiğe değerler eğitimi* içinde (s. 89-113). Ankara: Nobel Akademi Yayınları.
- Kesgin, S.(2015). Amerika Birleşik Devletleri'ndeki karakter eğitimi programları üzerine bir değerlendirme (Georgia ve Florida Örneği), *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(29), 117-148.
- Kesgin, Y., Öksüz, Y., Gelen, İ. Ve Yılmaz, H. B. (2012). İlköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin bazı evrensel değerleri kazanım düzeylerinin karşılaştırılması (Samsun ili örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2), 351-374.
- Köylü, M. (2019). *Teoriden pratiğe değerler eğitimi*, (2. Baskı). Ankara: Nobel Akademi Yayınları.
- Kuşaridi, J. (1995). *Felsefi açıdan eğitim ve Türkiye'de eğitim*, İstanbul: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınevi.
- Kuşpınar, B. (2019). Takdim. Dilmaç, B., Bircan, H. H.(Ed.), *Değerler ve Değerler Psikolojisi* içinde (s. 4). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Küçükahmet, L. (2014). *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (26. Baskı). Ankara: Nobel Akademi Yayınları.
- Mağden, D. ve Uzmen, S. (2002). Okulöncesi kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının prososyal davranışlarının resimli çocuk kitaplarıyla desteklenmesi. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (15), 193-212.

- Madrona, P. G., Samdot Rivera, A. & Kozub, F. M. (2016). Acquisition and Transfer of Values and Social Skills through a Physical Education Program Focused in the Affective Domain. *Motricidade*, 12(3), 32-38.
- MEB. (2018a). *Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2018b). *Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2018c). *Matematik dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2018d). *Fen Bilimleri dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2018e). *Müzik dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2018f). *Görsel Sanatlar dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2018g). *Trafik Güvenliği dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Meydan, H. (2014). Okulda değerler eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 93-108.
- Meydan, A. (2019). Modern ve çok kültürlü toplumlarda değerler krizi ve eğitim. Aktepe, V., Gündüz, M. (Ed.), *Karakter ve Değer Eğitimi* içinde (s. 194-209). Ankara: Pegem Akademi
- Ocak, G. (2020). Yöntem ve Teknikler. Ocak, G. (Ed.). *Öğretim İlke ve Yöntemleri* içinde (s. 265-378). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ogur, Y. Ve Altunay Şam, E. (2021). Çocuk hikayelerinin değerler eğitimi açısından işlevi ve önemi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(67), 672-682.
- Özbaşı, S. (2020). Türkçe dersi öğretim programındaki kök değerler çerçevesinde Aytül Akal masallarının incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 178-192.
- Özbey, S. ve Güzel, P. (2009). Uzun dönemli olimpiik eğitim programlarının incelenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 20(4), 117-131.
- Özdaş, F. (2013). *Ortaokullarda değerler eğitimi ve istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Öztürk Samur, A. (2011). *Değerler eğitimi programının 6 yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerine etkisi* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.

- Peker, H. (2014). “Merhamet-ibadet ilişkisi(namaz, oruç, zekat, kurban), Kutlu Doğum Haftası “Hz Peygamber ve Merhamet Eğitimi” Sempozyumu (15-17 Nisan 2011). Ankara: DİB Yayınları
- Sağlam, H., İ. (2020). *Karakter ve değer eğitimi* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Sallabaş, M. E. (2012). Ömer Seyfettin hikayelerinin Türkçe Öğretiminde değer aktarımı açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 59-68.
- Sarı, M. (2007). *Demokratik değerlerin kazanımı sürecinde örtük program: düşük ve yüksek “okul yaşam kalitesi”ne sahip iki ilköğretim okulunda nitel bir çalışma* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Sarıtaş, E. (2019). Öğretim yöntemleri. Saracaloğlu, A., S. ve Küçüköğlü, A. (Ed.). *Öğretim İlke ve Yöntemleri* içinde (s. 218-243). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Sazak, N., Akgül Barış, D., Öztosun Çaydere, Ö. ve Sevinç, S. (2011). *Cumhuriyetten günümüze ilköğretim programlarında müzik*. Ankara: Geçit Kitabevi.
- Selçuk, Z. (2014). *Eğitim Psikolojisi* (21. Baskı). Ankara: Nobel Akademi Yayınları.
- Senemoğlu, N. (2015). *Gelişim, öğrenme ve öğretim, kuramdan uygulamaya* (24. Baskı). Ankara: Yargı Yayınevi.
- Sönmez, V. (2005). *Program Geliştirmede Öğretmen El kitabı* (11. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sünbül, A. M. (2010). *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (3. Baskı). Konya: Eğitim Kitabevi.
- Şimşek, S. (2005). *Örnek olaya dayalı eğitimin ilköğretim hayat bilgisi dersinde akademik başarıya ve öğrenmede kalıcılığa etkisi* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Şimşir, Z. Ve Dilmaç, B. (2020). Değerlerin sınıflandırılması. Eşki, H., Katılmış, A. (Ed.). *Karakter ve Değerler Eğitimi* içinde (57-71). Ankara: Nobel Yayınevi.

- Şiraz, F. (2020). *Politik bir metin olarak sosyal bilgiler öğretim programlarını vatandaşlık eğitimi bağlamında anlama* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Tarhan, N. (2013). *Güzel İnsan Modeli* (5. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Taşdan, M. (2020). Değerler ile ilgili kavramlar. Kağan, M., Yılmaz, N. (Ed.), *Karakter ve Değer Eğitimi içinde* (95-107). Ankara: Pegem Yayınları.
- Taşpınar, M. ve Atıcı, B. (2002). Öğretim model, strateji, yöntem ve becerileri/teknikleri: kavramsal boyut. *Eğitim araştırmaları*, 2(8), 207-215.
- Taşpınar, M. (2017). *Kuramdan Uygulamaya Öğretim İlke ve Yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Temur, E. (2020). *Tür değiştirme yöntemi ile değer eğitimi* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Tezcan, M. (2003). Gizli müfredat: Türk eğitim sosyolojisi açısından bir kavram çözümlemesi. *Türk eğitim bilimleri dergisi*, 1(1), 53-59.
- Tezcan, M. (2018). *Değerler eğitimi sosyolojik yaklaşım*(1. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tok, T. N. (2008). Etkili Öğretim İçin Yöntem ve Teknikler. A. Doğanay, (Ed.), *Öğretim İlke ve Yöntemleri içinde* (s. 161-214). Ankara: Pegem Yayınları.
- Toker H. ve Tat, M. (2013). Sosyal sorumluluk: kamu ve vakıf üniversiteleri öğrencilerinin sosyal sorumluluğa ilişkin bilgi düzeyleri ve algılarının ölçülmesi. *Selçuk İletişim*, 8(1), 34-56.
- Topçubaşı, T. (2020). *Hayat bilgisi dersinde gazete haberleriyle desteklenmiş örnek olay yönteminin etkililiği: bir eylem araştırması* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Turgut, M. F. ve Baykul, Y. (2010). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr> adresinden 13.10.2020 tarihinde edinilmiştir.
- Türker, Ö. (2019). *Evli bireylerde ilişkisel yardım arama davranışının fedakarlık davranışı ve özgünlük ile açıklanabilirliğinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.

- Ulusoy, K. (2017). Hayat bilgisi dersinde değerler ve değerler eğitimi. B. Tay, (Ed.), *Etkinlik örnekleriyle hayat bilgisi öğretimi* içinde (s.323-351), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ulusoy K. ve Dilmaç B. (2016). *Değerler eğitimi* (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ulusoy, K. (2019). *Karakter, değerler ve ahlak eğitimi* (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Uluyol, Ç. (2011). *Web desstekli örnek olay yönteminde çoklu bakış açısı ve yüz yüze etkileşimin öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine etkisi*, (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- UNV. (2013). *Türkiye’de Gönüllülük: gönüllülüğün rolünün ve katkılarının keşfedilmesi*. Ankara: UNV Programı Türkiye ve Gençlik Servisleri Merkezi.
- Uysal, F. (2008). *Karakter eğitimi programlarının değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Uzunkol, E. (2019). Türkiye’de değerler eğitimi uygulamaları ve araştırmaları. V. Aktepe, M. Gündüz,(Ed.), *Karakter ve Değer Eğitimi* içinde (s.264-287). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ülken, H. Z. (1965). *Bilgi ve Değer* (1. Baskı). Ankara: Kürsü Yayınları.
- Ünal, C. (1981). Genel tutumların veya değerlerin psikolojisi üzerine bir araştırma. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Yayınları*, 01(1), 1-43.
- Ütkür, N. (2016). *Örnek olay yönteminin hayat bilgisi dersinde kullanılmasına yönelik bir eylem araştırması* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Yaman, E. (2012). *Değerler eğitimi* (4. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yarar Kaptan, S. (2015). *İlkokul 4. Sınıf sosyal bilgiler dersinde hoşgörü değerinin karma yaklaşıma dayalı bilgisayar destekli etkinliklerle öğretimi* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir

- Yarar Kaptan, S. (2019).Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış. S. Y. Kaptan,(Ed.). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerinde Uygulamalı Değer Öğretimi* içinde .(s.9). Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Yel, S. ve Aladağ, S. (2009). Sosyal Bilgilerde değerler eğitimi. Safran M. (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde. (119-150). Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Yeşilyurt, E. (2019). Değerler eğitimine uygunluğu açısından öğretim yöntem ve tekniklerinin incelenmesi: bir derleme çalışması. *EKEV Akademi Dergisi*, 23(77), 121-146.
- Yetim, B. N. (2015). *Beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yardımseverlik ve dayanışma değerlerinin öğretiminde kullanılan örnek olay ve drama yöntemlerinin etkililiğinin incelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları
- Yılmaz, B. (2020). *İlkokul 4. Sınıf sosyal bilgiler dersinde yardımseverlik değerinin yaratıcı drama yöntemiyle kazandırılması*, , (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir
- Yiğittir, S. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 4. Ve 5. Sınıf değerlerinin kazanılma düzeyi*, (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir
- Yüksel, S. (2002). Örtük program. *Eğitim ve Bilim Dergisi* 27(126), 31-37.
- Weil, S., Oyelere, P., Yeoh, J. & Firer, C. (2001). A study of students' perceptions of the usefulness of case studies for the development of finance and accountingrelated skills and knowledge, *Accounting Education*, 10 (2), 123-146.

EKLER

Ek- 1 Araştırma İzin Belgeleri

T.C.
RİZE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-57774812-619-19636301
Konu : Tez Çalışması İzni

25.01.2021

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün
08/01/2021 tarihli ve 1833 sayılı yazısı.
b) Millî Eğitim Bakanlığının 21/01/2020 tarihli ve 81576613-10.06.02-E.1563890
(2020/2) sayılı Genelgesi.

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Zeynep ÇIRAK'ın "Örnek Olay Yönteminin 4. Sınıf Öğrencilerinin Yardımseverlik Değerine Göre Tutumları Üzerine Etkisi" konulu bilimsel araştırması kapsamında ekte sunulan form ve testleri 2020-2021 Eğitim Öğretim Yılında ilimiz Merkez Anbarlık İlkokulunda bulunan 4. sınıf öğrencilerine uygulama isteği ilgi yazı ile bildirilmektedir.

Söz konusu form ve testlerin 2020-2021 Eğitim Öğretim Yılında denetimi okul idaresinde olmak üzere, tüm salgın tedbirlerine uyularak, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre ilimiz Merkez Anbarlık İlkokulunda bulunan 4. sınıf öğrencilerine uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Selçuk TORPİL
Müdür a.
Şube Müdürü

OLUR
25.01.2021

Engin EMEN
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Adres : Rize Valiliği Hizmet Binası Kat:3
Telefon No : 0 (464) 280 53 77
E-Posta: arge53@meh.gov.tr
Kep Adresi: meb@hs01.kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Bilgi için: Selçuk TORPİL- Şube Müdürü
İnternet Adresi: www.rizemeb.gov.tr
Faks: 0 (464) 280 53 16

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meh.gov.tr> adresinden 3c55-8c44-312e-85d0-43d4 kodu ile teyit edilebilir.

Ek- 1 (Devam)

RİZE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü
ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Zeynep Çırak
Kurumu / Üniversitesi	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller	Rize
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	Rize Anbarlık İlkokulu 4.sınıf Öğrencileri
Araştırmanın konusu	Örnek Olay Yönteminin 4.Sınıf Öğrencilerinin Yardımseverlik Değerine Yönelik Tutumları Üzerine Etkisi
Üniversite / Kurum onayı	Var
Araştırma/proje/ödev/tez önerisi	Yüksek Lisans Tez
Veri toplama araçları	Ölçek-form
Görüş istenilecek Birim/Birimler	-
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
Sunulan anket ve etkinlik çalışmalarının Anbarlık İlkokulu 4.sınıf Öğrencilerine uygulanmasında bir sakınca görülmemektedir.	
Komisyon kararı	Oybirliği / Oyçokluğu ile alınmıştır.
Muhalef üyenin Adı ve Soyadı:	Gerekçesi:

Ek-2 Yardımseverlik Tutum Ölçeği

YARDIMSEVERLİK TUTUM ÖLÇEĞİ

Sevgili öğrenciler,

Aşağıdaki ankette “Yardımseverlik” değeri ile ilgili 26 madde vardır. Sizden ankette yer alan maddeleri dikkatli bir şekilde okuyarak, sizin için en uygun olan cevabı işaretlemeniz istenmektedir. İşaretlemenizi her cümle için ilgili kutunun içine (X) işaretini koyarak yapınız ve lütfen hiçbir cümleyi cevapsız bırakmayınız.

Anketi içtenlik ve samimiyetle cevaplamanız çalışmaya önemli katkılar sağlayacaktır. Yardımlarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Zeynep ÇİRAK
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Eğitimi A.B.D. Yüksek Lisans Öğrencisi-
Ambarlık İlkokulu Sınıf Öğretmeni

	Yardımseverlik Değer ifadeleri	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Yardım kurumlarını gerektiğinde arar ve faaliyetlerine katılırım					
2	İnsanlara her zaman fedakârca davranırım.					
3	Arkadaşlarım için hiçbir yardımı yapmam.					
4	Arkadaşlarım için yardımdan kaçmam.					
5	Karşılık beklemeden gönüllü yardım ederim.					
6	Diğer arkadaşlarımla ilişkim bozulsa bile yardım ederim.					
7	İhtiyacı olanlara para yardımında bulunmak beni mutlu eder.					
8	Birine merhamet ettiğimde mutlu olurum.					
9	Çevremdeki kimsesiz ve yardıma muhtaç kişilere şefkat gösteririm.					
10	Başkalarını mutlu etmek için çaba gösteririm.					
11	Okulda ve okul dışında yardımlaşmaktan hoşlanırım.					

Ek-2 (Devam)

12	İnsanlara yardım ederek toplum hayatını kolaylaştırırım.					
13	Okulumda düzenlenecek olan sosyal ve eğitsel etkinliklere katılmak beni mutlu eder.					
14	Hayırsever insanların topluma yararlı olduklarını düşünürüm.					
15	İyilikseverlik başıma iş açmıştır.					
16	Grup içinde bir şeyleri paylaşmak hoşuma gitmez.					
17	Yardıma ihtiyacım olduğu zaman bana yardım edilmesinden hoşlanmam.					
18	Grup içinde işbölümünü her zaman severim.					
19	İşbirliği gerektiren grup etkinliklerinden zevk duyarım.					
20	Okulda verilen görevlerde arkadaşlarımla yardımlaşırım.					
21	Sorunların üstesinden arkadaşlarımla yardımları sayesinde gelirim.					
22	Çevremdeki sosyal problemleri sosyal kurum ve kuruluşlara iletirim.					
23	İhtiyaç olduğunda yardım kampanyası başlatırım.					
24	Bağış yaparak kurumlara destek olan kişilerden hoşlanmam.					
25	İnsanlara yardım etmenin gereksiz olduğuna inanırım.					
26	Arkadaşılarıma az yardım ederim, daha fazlasını yapmam.					

Ek-3 Öğrenci Tanıma Formu**ÖĞRENCİ TANIMA FORMU**

Sevgili öğrencim,

Aşağıdaki soruları dikkatli okuyarak doğru bir şekilde doldurmanı istiyorum. Bu form sizi tanıma amaçlı hazırlanmıştır. Bu formda yer alan sorular bilimsel bir araştırma için kullanılacak ve gizliliği korunarak, bu amaç dışında hiçbir kişi ya da kuruma bilgi verilmeyecektir Yardımlarınız için teşekkür ederim.

Zeynep ÇİRAK

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Eğitimi A.B.D. Yüksek Lisans Öğrencisi-

Ambarlık İlkokulu Sınıf Öğretmeni

1	Cinsiyetiniz	Kız ()			Erkek ()		
2	Kardeş Sayınız:	Tek çocuk ()	1 kardeş ()	2 kardeş ()	3 kardeş ()	4 kardeş ()	5 kardeş ve fazlası ()
3	Yaşadığınız yer	İl merkezi ()			İlçe merkezi ()		Köy ()
4	Annenizin mesleği						
5	Babanızın mesleği						
6	Annenizin eğitim durumu	İlkokul ()	Ortaokul ()	Lise ()	Üniversite ()	Diğer ()	
7	Babanızın eğitim durumu	İlkokul ()	Ortaokul ()	Lise ()	Üniversite ()	Diğer ()	
8	Daha önce hiç yardım etkinliğine katıldınız mı?					Evet ()	Hayır ()
	Bir önceki soruya (8. soru) cevabın EVET ise; Katıldığınız bu etkinlik hakkında kısa bir bilgi verir misin?						
	Bir önceki soruya (8. soru) cevabın HAYIR ise; Bir yardım etkinliğine katılmak ister miydin peki?					Evet ()	Hayır ()
9	Daha önce hiç huzurevini ziyarete gittiniz mi?					Evet ()	Hayır ()
	Bir önceki soruya (9. soru) cevabın EVET ise; Bu ziyaret esnasında neler hissettiğinden kısaca bahseder misin?						
	Bir önceki soruya (9. soru) cevabın HAYIR ise; Bir huzur evi ziyaretinde bulunmak ister miydin peki?					Evet ()	Hayır ()
10	Yardım kuruluşuna bağışta bulundunuz mu?					Evet ()	Hayır ()
11	Bildiğin yardım kuruluşlarına örnek verebilir misin?						

Ek-4 Görüşme Formu

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

Tarih:

Saat:

Adı soyadı:

Sınıfı:

Sevgili öğrencim, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tezimde “örnek olay yöntemiyle yardımseverlik değerinin eğitimi” üzerine bir araştırma yapıyorum. Eğer izin verirseniz sizinle “yardımseverlik değeri” ve “değerler eğitimi” üzerine bir görüşme yapmak istiyorum. Sizin görüşlerinizin araştırmama önemli katkılar sağlayacağını düşünüyorum, size şimdiden teşekkür ediyorum.

Görüşmeye başlamadan önce birkaç hususu hatırlatmak istiyorum. Sizinle yapacağımız bu görüşme kesinlikle gizli kalacaktır. Görüşme ile ilgili, arkadaşların veya bir başkası konuştuklarını kesinlikle bilmeyecektir, bilgilendirilmeyecektir. Araştırmanın sonucunda rapor yazılırken isimleriniz kesinlikle gizli tutulacaktır. Konuşmaları, herhangi bir veri kaybına yol açmamak için kısa kısa notlar alarak yazacağım. Not almamın senin için herhangi bir sakıncası var mı? Senin sormak istediğin herhangi bir husus var mı? Soracağın husus yoksa görüşmeye başlayabiliriz.

GÖRÜŞME SORULARI

- 1-Yardımseverlik deyince ne anlıyorsun?
- 2-Kendini yardımsever biri olarak görüyor musun? Neden?
- 3-Yardımsever bir insan nasıl davranmalıdır?
- 4-Yardımsever insanlar olmasaydı dünya nasıl bir yer haline gelirdi?
- 5-İnsanlara yardımsever olmanın önemini nasıl anlattırdın?
- 6-Yardım ederken karşılık bekler misin? Neden?
- 7-Okullarda yardımseverlik eğitimi nasıl verilmelidir? Bu konuda örnekler verebilir misiniz?